

Лезги Газет

**Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед ч'ал хуьх!**

1920 – йисалай акъатзава

N 15 (10920) хемис 9 – апрель, 2020 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Тегъуьндихъ галаз женгина

Чи мухбир

И йикъара Дагъустандин Къил Владимир Васильева республикада коронавирсдин тегъуьндин вилик пад къунин жигъетдай арадал гъанвай штабдин заседание кьиле тухвана. “Лезги газетдиз” РД-дин Къилин ва Гъукматдин Администрациядин пресс-къуллугъди хабар гайивал, мярекатда гъукмдин органрин руководителри ва са жерге шегъерринни районрин кьилери иштиракна. Къейд ийин хьи, заседание интернетдикай менфят къачуналди, видеоалакъадин къайдада кьиле фена.

Алай вахтунда коронавирсдинхъ галаз алакълу яз республикада арадал атанвай гъаларикай Роспотребнадзордин РД-да авай Управленидин къил Николай Павлова ихтилатна.

Адан гафарай малум хъайивал, республикада тегъуьн акатзавайбурун къадар гзаф жезва.

“Эгер чавай икъван ч'алалди тегъуьн акатнавай ксар виликамаз тайинариз, абур амай инсанривай яргъа ийиз, гуьзчивилик кутаз жезвайтла, исаятда и месэла авайдалай четин хъанва. Мисал яз, Ботлих районда тегъуьн акатнавай са касдихъ галаз алакъа хъанвай 79 инсан винел акъуднава. Пешекаррин ч'алалди рахайтла, коронавирс садакай масадак акатунин гьерекат 4-этапдив агакъна. Ида тегъуьндин чешмеяр гъавада, чилел, улакъра, гзаф инсанар кваті жезвай чкайра чкланвайдакай лугъузва ва нетижада ам акатунин игътималвални артух хъанва. Маса гафаралди лагъайтла, гила коронавирс неинки са тегъуьн квайдахъ галаз алакъада хъайила, гъакни тукъвенра, аптекайра, жемиятдин улакърани акатун мумкин я. Арадал атанвай гъалар фикирда къуна, коронави-

русдиз акси яз къабулзавай серенжемар мадни векъи авуна кланзава”, - лагъана Николай Павлова.

Владимир Васильев РД-дин Роспотребнадзордин кьили серенжемар векъи авунин жигъетдай гайи теклифдихъ галаз рази хъана. Кьилди къачуртла, ада къейдна: “Идалай вилик тайинарай къайдайрал, гайи теклифрал, Муфтиятдин т'алабунрал гзафбуру амал тавурвилляй серенжемар генани векъи ийида. Тек са районда са инсан себеб яз 79 кас карантиндал эцигнава. Ихътин дуьшуйшар шегъеррани арадал атун мумкин я. Николай Павлова лагъай гафарал вирида амална кланзава. Аквар гъаларай, чавай чи халкъ гзаф къадар инсанар кваті жезвай мярекатар хаталу тирдан гъавурда тваз хъанач. Белки, чахъ бес къадар гафар, делилар, гиссер хъанач жеди”, - лагъана Дагъустандин Къили.

Заседанидал республикада коронавирс чукулунин вилик пад къунин жигъетдай къабулнавай махсус планни веревирдна. Адан патахъай вичин фикир раиждайла, Владимир Васильева шегъерринни районрин кьилерихъ элкъвена ик' лагъана:

“Эгер куь гуьзчивилик квай чкайра гъалар архайин ятла, гъик' чаз - субъектрин кьилериз - Урусатдин Президентди герек тир серенжемар къабулдай ихтияр ганватла, гъак' за квезни гъахътин ихтияр гузва. Амма инсанрин бедендин ифин ахтармишунин к'валах гуьзчивиликай хкудмир. Чи хиве исаятда еке жавабдарвал гъатнава. Гъавилляй чун и месэладив вири къуватар эцигна эгечна кланзава. И жигъетдай гъар са руководителдиз къимет гудайвал я”.

РД-дин Роспотребнадзордин делилралди, 8-апрелдиз Дагъустанда коронавирс акатнавайбурун къадар 43-дав агакънава. Гъа са вахтунда духтуррилай

тегъуьн акатай 4 кас сагъар хъийиз алакъна. Санлай къачурла, республикада 3218 кас ахтармишнава, 3145 кас лагъайтла, карантиндал ала.

РД-дин здравоохраненидин министерствонин пресс-къуллугъди хабар гузвайвал, тегъуьн акатнавайбурукай 10 кас пис гъалда ава. Абур алай вахтунда реанимациядин отделенида датлана духтуррин гуьзчивилик ква.

Пешекарри къейдзавайвал, коронавирс масадак тегъуьн квай касди уьгъуь, тирш ягъайла акатзава. Идалай гъейри, тегъуьн квай кас хъанвай чкайра авай жуьреба-жуьре затларин винелни коронавирсдин чешме хъун мумкин я. Гъавилляй мукъвал-мукъвал гъилер чуьхуьниз, дезинфекция авуниз кьетлен фикир гана кланзава. Гзаф инсанар кваті жезвай чкайриз фидайла, мисал яз, тукъвендиз, аптекадиз, жемиятдин улакъда акахахла чинал маска, гъилерал бягълеяр алукулунихъ еке метлеб ава.

РД-дин промышленностдин ва энергетикадин министрдин заместитель Батыр Эмеева хабар гайивал, и гъафтеда республикадив 400 агъзур маска, агъзурдав агакъна тегъуьн акат тавун патал алулзавай махсус парталар, дезинфекциядин тадаракар, халатар, бахилар агакъдайвал я.

Рикел хуьн, чавай гъар садавай коронавирсдин вилик пад къаз жеда. Анжах духтурри къалурзавай меслятрал амал авуртла.

Нумрадай клела:

БАТАНПЕРЕСВАЛ

Жабраиловрин женгер

1943-йисуз миномет идара ийизвай коммандир Жабраилова гвардиядин лишанчийрин 50-полкуна къуллугъзавай. Фашистар, абурун техника терг авунин карда къасумхуьруьнвиди ахътин дирибашвал, зиреквал къалурзавай хьи, адаз Баркалладин I ва II дережадин орденар гана.

► 3

“ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН” - 100 ЙИС

Милли журналистика:

“Социализмдин пайдах”

Мирзали Магъамдалиевича вичин уьмуьрдин юлдаш Нарунжадихъ галаз санал 10 аял хвена, ч'ехи авуна, шегъередал акъудна. М.Магъамдалиева вири уьмуьрда Къурагъ райондин газетдин типографияда к'валахна, гъа четин шартлара вахт-вахтунда газет чапдай акъудиз, халкъдив агакъарна. Гъа са ч'лавуз ам активный мухбирни тир.

► 5

ЭКОНОМИКА

Хатасузвал - сифте чкадал

2020-йисан сифте кылелай Дагъустандин 2 агъзурдалай гзаф муьштерийри “Хуси кабинетдикай” менфят къачуз башламишнава, сервисди к'валах башламишайдалай къулух лагъайтла, ана 33 агъзур муьштериди вичин делилар регистрация авуна...

► 7

ЖЕМИЯТ

Мусибат къабулзавай тегъерар

Мажибрин, пенсионрин къадарар гъа авайвал амуькъзаватлани, шейэрин, коммунальный ва маса къуллугърин къиметар датлана хкажзава. Накъ 10-15 манатдай къачузвай картофрихъ, келемрихъ, чич'екрихъ кье (гъар са килограммдихъ) 30-35 манат гана кланзава.

► 9

ХАБАРАР

Хиялрихъ часпарар тахъайла...

И сеферда заз хиялрихъ, фикиррихъ часпарар авачир, ажайиб картинкаяр арадал гъизвай бажарагълу художникдикай ихтилатиз кланзава. Ам Сияра Къиясовна Аккизова я, Кабардино-Балкариядин халкъдин художник, Россиядин художникрин Союздин, яратмишунрин международный академиядин член.

► 12

ДИН

Исламдин эдебар ва ахлакъар

Мусурман касди Аллагъди вичел гъа-миша гуьзчивал ийизвайди, Ада вич ахтармишзавайди, Адаз вири аквазвайди, Адаз инсандин вири крар, сирер чизвайди гъиссна кланда. Гъак' хъайила инсанди вич дуьз тухузва, рик'ин секинвал жезва, ада Аллагъдин мукъвавал, регъим гъиссзава...

► 15

Замир Азизов хкя хъувуна

Чи мухбир

Мукъвара Къурагъ райондин кьил яз Замир Азизов хкя хъувуна. Идакай муниципалитетдин администрациядин пресс-кьуллугъди хабар гузва.

Сечкияр 3-апрелдиз райондин депутатрин Собранидин нубатдин сессиядин вахтунда кьиле фена. Мярекатда РД-дин Къилин ва Гьукуматдин Администрациядин векилрини иштиракна. Абурун арада чкадин самоуправленидин месэлайрай Управленидин начальникдин заместитель Али Ибрагимов ва правовой Управленидин начальникдин заместитель Хайбула Малачилов авай.

Сесер гунин нетижада депутатри рейс-адвилелди вад йисан муддатда райондин кьил яз Замир Азизов хкя хъувуна.

Къвалер маса къачун патал

Ватандин Чехи дяведин ветеранар яшайишдин къвалералди таъминарун патал алай йисуз Дагъустандиз Урусатдин Гьукуматдин резервдин фондунай 22,3 миллион манат пул ахъайдайвал я. 3-апрелдиз и кар тестиькарзавай буйругъдал РФ-дин Гьукуматдин Председатель Михаил Мишустин кьул члугуна.

Санлай къачурла, ветеранриз къвалер маса къачун патал уьлкведин 45 субъект-диз 352 миллион манат пул чара авунва. Пулдин такъатар сифте РФ-дин эцигунрин

ва ЖКХ-дин министерстводив агакьда ва гуйгъунлай субъектрин арада пайда.

“Молодежь Дагестана” газетди хабар гузвайвал, Дагъустандиз ахъайнавай пул, къвалер Махачкъаладай маса къачуз хъайитла, гьар садан майдан 33 кв. метр тир са къвалин 15 квартирадиз бес жеда. Алай вахтунда республикадин меркезда са квадратдин юкъван кьимет 43,7 агъзур манат я. Алатай йисуз гьа ихътин кьиметдай Махачкъаладин администрацияди етим аялриз къвалер маса къачунай.

РД-дин зегьметдин ва яшайишдин рекъай вилик финин министерстводин пресс-кьуллугъди изда-нидиз хабар гайивал, Дагъустанда авай Ватандин Чехи дяведин вири ветеранар къвалералди таъминаруна. Яшайишдин шартлар хъсанарунин игътияж 15 ветерандин хендедай-рихъ ава. Мукъвара абурув къвалерин сер-тификатар агакьда.

Суьрсетрин кьиметрикай

Агъмед МАГЪМУДОВ

Санлай къачурла, Урусатда шекердин кьимет хкаж хъанвач. РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай-хъвадай суьрсетдин министерстводин пресс-кьуллугъди хабар гузвайвал, 2016-йисалай инихъ уьлкведа шекер халкъди ишлемишзавай-далай гзаф гьасилзава. И кардихъ галаз алакьалу яз, и метягъ базарра булдалди авайбурукай сад яз гьисабзава.

2019-йисуз уьлкведа шекердин чугъундурдин бул бегъер къватл хъувуна. И карди кьенепатан базарда шекердин кьимет 43 процентдин агъуз аватуниз таъсирна.

Дагъустандин базарра авай гьаларикай рахайтла, бязи метягърин кьиметар тимиш хкаж хъун - им гьар йисуз кьиле физвай адетдин кар я. РД-дин хуьруьн

майишатдин ва недай-хъвадай суьрсетдин министерстводин делилралди, и вахтунда (гатфарихъай) маса регионрай гьизвай, маса хгуз къачузвай метягърин кьиметар хкаж жезва. Абурун арада жуьреба-жуьре майваярни ава. Майдин вацран эвел кылера кьиметар авайдалай агъуз хъжеда. Идалай гъейри, республикада келемдин ва теплицайра гьасилзавай са жерге майвайрин кьиметар агъуз аватнава.

Мартдин, апрелдин варцара Дагъустандин базарра шекердин кьимет 33 манатдилай 40 манатдал къван хкаж хъун вилик квай варцара адан кьимет лап агъуз аватунихъ галаз алакьалу я. Гекъигаила малум жезвайвал, исятда авай кьиметар 2015-2016-йисарин кьиметрилай агъузбур я. Дагъустанда шекер гьасилзава, гъавилай адан кьиметни и метягъ республикадиз агакьарзавай-бурун кьиметдилай аслу жезва.

Къейд ийин хьи, Махачкъаладин бязи туьквенра недай-хъвадай суьрсетдин кьимет базардин кьиметдилай агъуз я: гъуьруьн, гречкадин, дугъдин, шекердин ва мсб. Туьквенрин сакъибри тайин тир суьрсет гьасилзавайбурухъ галаз икьрарар кутлунзава ва арада арачи авачирвилай кьиметарни агъузбур жезва.

Часпар агалнава

Меьгарамдхуьруьн райондин администрациядин пресс-кьуллугъди хабар гузвайвал, коронавирусдин тегъуьн чуьлунихъ галаз алакьалу яз 5-апрелдилай Урусатдинни Азербайжандин арада авай часпар михъиз агалнава. Часпардилай элячлдай ихтиярар анжах санай масаниз пар члугвазвай улакьар (грузоперевозчики) гвайбуруз ава.

Азербайжандин коронавирусдиз акси серенжемар къабулунай тешкилнавай штабди 4-апрелдиз 20-апрелдал къван Урусатдихъ галаз авай часпар михъиз агал-

завайдакай хабар гана. Идалай кьулухъ Азербайжандихъ галаз сергъятдал алай пропускар гузвай “Ярагъ-Къазмаяр” пункти агална. 5-апрелдалди Азербайжандин агъалийриз и пунктунай чпин ватандиз хъфидай мумкинвал авай.

Къейд ийин хьи, Урусатдинни Азербайжандин сергъятдал Дагъустандин мулкарал пуд пункт ала: “Цийи Филер”, “Тагъирхуьруьн-Къазмаяр” ва “Ярагъ-Къазмаяр”. Сад лагъайди 20-мартдилай, къвед лагъайди - 25-мартдилай агалнава. Себеб Азербайжандин патай сергъят агалун я.

Цийи отделение ахъайнава

Чи мухбир

“Лезги газетдиз” РД-дин здравоохраненидин министерстводин пресс-кьуллугъди хабар гайивал, мукъвара республикадин онкологиядин центрадин бинедал маммологиядин отделение ахъайна. 40 койка авай идара азарлуяр къабулиз гъазур я.

Къейд ийин хьи, ина некледин железадик макъ (рак) азар квай дишегълияр сагъар хъийизва. Отделенида алай аямдин медицинадин техникадалди таъминарунавай операцияр тухудай къве блок кардик ква. Цийи тадаракри духтурриз муракаб операцияр кьиле тухудай мумкинвал гуда.

РД-дин здравоохраненидин министр Жамалудин Гъажиибрагимован гафаралди, дишегълийрин некледин железадик рак азар акатзавай дуьшуьшар виликамаз тайинарун отделенидин кьилин везифайрикай сад я. Онкологиядин центрадиз къевезвай гьар са азарлуди чпихъ хейлин йисарин тежриба авай пешекар духтурри тамамдиз ахтармишда ва дуьз диагнос эцигда.

Центрадин кьилин духтур Владимир Брежнева къейд авурвал, ина гьакни мультиспиральный компьютердин томограф (МКТ), рентгендин, эндоскопиядин кабинетар, цитологиядин ва биохимиядин лаборатория кардик ква.

Лагъана кланда, коронавирусдихъ галаз алакьалу гьалари центрадин къвалахдиз таъсирнавач. Азарханади виликдай хъиз къвалахзава.

Ципицлухар кутада

Дагъустанда алай йисан гатфарихъай 200 гектардин майданра ципицлухар кутадайвал я. Идакай РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай-хъвадай суьрсетдин министерстводин пресс-кьуллугъди хабар гузва.

Ципицлухарин цийи майданар Къарабудахкент, Къаякент, Бабаюрт ва Дербент районра пайда жеда. Къейд ийин хьи, абур кутуниз, абурухъ гелкъуьниз акъатзавай

харжийрин са пай государстводи вичин хивез къачузва.

Санлай къачурла, 2020-йисуз республикада ципицлухар 1400 гектардин майданра кутун фикирдиз къачунва. Алатай йисав гекъигаитла, ципицлухар 500 гектардин артух жезва. Риклел хкин, алатай йисуз Дагъларин уьлкведа эхиримжи 30 йисан кьене сифте яз 193,2 агъзур тонндив агакьна ципицлухар бегъер къватл хъувунай.

Чехи Гъалибвили - 75 йис

Жабраиловрин женгер

Хийир ЭМИРОВ

Гъакъикъи лежбер Къасумаз ирид велед авай - 4 хвани 3 руш. Пачагъдин девирда, чилер, мулкар, зурба хсусият, гъкумдин идараярни ханарин, беглерин, чиновникрин ихтиярда авайла, чехи хизан хуьн регъят кар тушир. Къасума и муракаб везифа кылиз акъудуниз вичин вири вахтар, мумкинвилер, зегъметар пучзавай. Дагъларив, Куьре округдивни инкылабдин гъуьрс агакъайла, гзаф кесибри, лежберри хъиз, Къасумани шадвалнай. Веледрин уьмуьр хъсанди жедайдак умудар кутунай ада. ГъакI хуьнни авуна.

Къасумхуьрел школаяр, культурадин идараяр ачуна. Аялар чирвилер къачун патал школадиз желб авуна. Ирид лагъай класар куьтягъайла, Къасуман рухваяр **СЕРАЖУДИНА** муаллимвилин кеспи хкъана, Зияудин Орджоникидзедиз фена, ана военный училищедик экечIна.

Гитлер кыиле авай фашистри дяведик цIай кутурла, мотострелковый училищеда кIелзавайбур, гъа гысабдай яз Жабраилов Зияудинни фронтдиз, уьлкведин меркез хуьз рекъе туна. Гъалар лап муракабур тир. Душманди са шумуд терефдихъай СССР-дин шегъеррал, хуьрерал гъужумзавай. Яру Армия къулхъ чIугуниз мажбур жезвай. Гъа икI, фашистар Москванизни мукъва хъана. Кылин меркез хуьз гыле яракъ къаз жедай вири къарагъна. Зияудин Жабраиловани фашистрин танкар терг авунин женгера иштиракна. 1941-йисан ноябрдин вацра ам къати женгера телеф хъана.

Ихътин туькьуьл хабар хтай Жабраиловрин хизан гъамуник акатна. Амма хуьре муаллимвиле тунвай Серажудина вич фронтдиз рекъе тунин гъакъиндай арза кхъена. 1942-йисан январдиз жегъил итим багърий-

ри дяведиз вилерал накъвар алаз рекъе туна. Ам Украинадин фронтдиз, гвардиядин лишанчийрин 152-полкуниз акъатна. Ада Днепр вацIун патарив, Днепропетровск, Синельниково, ахпа Донецк шегъерар душмандин гъужумрикай хуьдай женгера иштиракна.

1943-йисуз миномет идара ийизвай командир Жабраилова гвардиядин лишанчийрин 50-полкуна къуллугъзавай. Фашистар, абурун техника терг авунин карда къасумхуьруьнвиди ахътин дирибашвал, зиреквал къалурзавай хъи, адаз Баркалладин I ва II дережадин орденар гана.

Яру Армиядин къушунар РагъэкъечIдай патан Пруссиядиз гъахъайла, женгер мадни ивиар экъичдайбур, телефвилер гзаф арадал гъидайбур хъана. Гитлеран "са камни къулхъ чIугвамир, советрин къушунриз эхир нефес амай къван гагъда аксивал ая" лугъдай приказар кылиз акъудзавай немсерин аскерри хъилевди, ажугъдивди, пехъивиледи гъужумар алудзавай, гагъ-гагъ чи къушунрин сенгеррални гъужумар тешкилзавай. И муракаб макъамда къегъалвилер, душмандиз ягъунар къунин карда викIегъвал, жуьрэтлувал къалурунай гвардиядин млдший сержант Жабраилов Сталинан къул алай чухсагъулдин чар ганай.

Одер вацIун къерехрив ахътин къизгъин женгер кыиле фенай хъи, Серажудин ва адан юлдашар немсери хъ галаз са шумуд сеферда акахъай дяведик экечIнай. Нубатдин гъа ихътин кукIунра хурудал алай Баркалладин са орденни квахънай. Бедендал хер хъанай. Санитаррал, медсестрайрал вил алаз акъваздай вахт тушир. Юлдашрин куьмекалди хер кутIунна, ада мад вичин миномет кардик кутунай.

Эхиримжи женгерай Жабраилован къегъалвилер Ватандин дяведин ордендалди, "Германиядал гъалиб хунайн" медалдалди къейд хъувунай.

Дяведилай гуьгъуьнни йисара Серажудин Жабраилов патариз акъатна. Ада Орджоникидзе шегъерда школадин директорвал авуна, Ленинграддин областда, Къизляр райондин Сарсар хуьруьн школайра муаллимвална. 1974-йисуз ам хайи макандиз хтана. Ада Къасумхуьруьн 1-нумрадин юкъван школада акъалтзавай несилдиз математикадин тарсар ва тербия гана.

Ада Киев хвена

Сегъерханум ОСМАНОВА,
Герейханован хуьруьн юкъван школадин муаллим

XX асирда советрин халкъарин кыилел атай виридалайни чIехи мусибат 1941-1945-йисарин Ватандин ЧIехи дяве хъана.

Дяведин йисара вири миллетрихъ галаз салан лезги халкъдин рухвайрини рушари игитвилин чешнеяр къалурна.

Гзаф зурба, къизгъин ягъунар Киев шегъер патал кыиле фена. Гъа и ягъунари рагъметлу апай **ОСМАНОВ Тарикъули Османовичани** иштиракна.

1940-йисуз адаз СССР-дин яракълу къушунрин жергейриз эвер гана. Гъа и йисан февралдилай 1941-йисан июлдади Киевдин Кирован тIварунихъ галай Яру пайдах авай артиллериядин училищеда кIелна. Лейтенантвилин чин къачур жегъил 1943-йисан апрелдалди Ватандин ЧIехи дяведин фронтра хъана. Волховский фронтда адакай взводдин командир, гуьгъуьнлай артиллериядин минометный батареядин комбатдин заместитель, ахпа командир хъана. Гъа и залан женгера адал хирер хъана ва ам госпиталдиз аватна. Сагъ

хъахъайла, Волховский ва Ленинграддин фронтра минометный батареядиз буйругъ гана. Къалурай къегъалвилерай адаз "Яру гъед" орден, 6 медаль ва грамотаярни гана.

1943-йисан сентябрдилай ам Герейханован тIварунихъ галай совхозда прорабвилин, сифтегъан партийный организациядин секретарвилин, СтIал Сулейманан тIварунихъ галай колхоздин председателвилин къуллугърал хъана. Гъар гъи къуллугъдал хъанатIани, ада вич низамлу, итимвилин гаф гвай, такабурвал гвачир, инсандин дерди-бадилай хабар къадай, халкъдиз вафалу кас тирди къалурна.

Дяведай хтайдалай гуьгъуьнни ада вичин юлдашдихъ галаз 7 аял чIехи авуна. Абурукайни Ватандиз къуллугъдай, намусдал садрани алвер тавур, буба хътин веледар хъана.

ЧIехи хва Шагъмирзеи Магъачкъалада "Тепловой сетдин" директор, гуьгъуьнлай "Проектный институтдин" директор яз уьмуьрдин эхирдалди кIвалахна.

Разин эцигунардий инженер тир. Маила здравоохраненидин министерствода кIвалахзава.

Мусина ЛукIарин ТП-дин директор яз кIвалахна. Рушарикай къвед духтурар, садмуаллим я.

Ватандин ЧIехи дяве Советрин вири халкъар патал лап четин ва зурба имтигъандиз элкъвена. Ахътин завалрай уьткъемвилелди экъечIай халкъарин дуствал садрани чIур тежерди хуьн лазим я. Чи тарих еке тербиячи ва акъулдин чешне я. Аникай тарс хкудун чи везифа я.

Конкурсдиз

Зегъметдин фронтда иштиракай вахариз

Сулейман ПАШАЕВ

Итимар фена гуьгъуьллудаказ фронтдиз. КIвалахдай ксар садни амачир хуьре. Четин кIвалахар тамамарун заландиз Гъатнавай, пар хъиз, дишегълийрин хиве.

Са хейлин дишегълияр-хуьруьнвиар Хъанай фронтдин къизгъин иштиракчияр Вужсар тир бес абур, Ватандин куьлгеда Къвазайбур а чIавуз аскеррин жергеда?

Чиб яшдиз кIаркIач, къезил рушар тир, Зиреквиллиз пеленгриз ухшар тир, Моздокдал тухуз оборонад кIвалахар, Ватандин къудрат ийизвай артухар:

Вичин яшарни тахъанвай бегъем, Абурукай сад - Пашаева Мергем, Жамирзе буба вич кыиле аваз, Фенай Моздокдал, оборона къаз.

Гъалар тиртIани са къадар перишан, Абурухъ галай Асварова Гуьлуьшан. Рушан рикIе авай гъалибвили гъевес, Гъавилай умуддив къачузвай нефес.

Мадни са дишегъли хкин за куь рикIел: Виликан Пашаева - Шамилан Гуьзел. Дяведай хтайла доярка хъана ам, Малдарвиллин суьрсетар гъасилиз тамам.

Гъабурухъ галаз гъатна са десте, Фенай фронтдиз Мирзоева Невресте. Сенгерар къазвай абуру мягъкемдиз, Гъалибвал къачун патал уьткъемдиз

ВикIегъ руш Гъажимурадова Гъанифа, Гуьнегълийрин я вичин тайифа, Саид бубади гайи игитвилин тарсар Оборонада ада авуна тамамар.

Эфендиева Айишади, эцигна чан, Тамамарзавай тапшуругъар гъар йикъан. КIвалахда ам амайбуруз тир чешне, Жуван халкъдал са кIусни тегъиз тегъне.

Гъа дестедин тадиз гуьгъуьнал алаз Фенай гъакI Нуралиева Серфиназ. Демиран руш я, вич Эмиран вах, Къалурдай хътин агалкъунар хъана вахъ.

(КъатIама)

Дагъустанда гъазурай инженеррин сифте несилдикай тир ам гилани кIвалахдин яцIа ава

“Зун эцигунардай инженер я...”

А.ОМАРОВ

(Эвел - 13--14-нумрайра)

Обкомда кIвалахал

- Обкомдин сад лагъай секретарь Мегъамедсалам Умаханова заз вичин патав эверна. Лагъана: “Чаз куьн обкомдиз кIвалахал хкиз кланзава”. 1979-йисан 23-февраль тир. Гуьгъуьнин юкьуз зун жув вердиш хъанвай Ленинский райондин исполкомдиз ваъ, обкомдиз фена - капитальный эцигунрин отделдин заведующийдин заместитель яз.

Республикада яшайишдин кIвалер, школаяр, аялрин бахчаяр, маса социальный объект ишлемишиз вахкунин планар тамамар тавун адетдиз элкъевенвай, - давамарзава ада. - И кардин себебар чирун патал за пуд вацран кьене эцигунрин хиле арадал атанвай гъалариз анализ гана. Малум хъайивал, гзаф вахтара къабулнавай планар чIурзавай, талуь ксар, чирхчирвилерикай менфят къачуна, абур чпин хийирдиз дегишар хъийизвай. Месела, 80-90 процентдин гъазур объект кьерехда амуькзавай, вахкуз агакь тийидайди пландик акатзавай. Эцигунардайбурун кIвалахда нубатсуз татугайвилер гъатзавай. Эгер, къачун чна, апрелдиз, йисан план яз, 500 агъзур кв. метрдин яшайишдин кIвалер вахкана кланзавайтIа, сентябрдал къведалди абурукай 75 агъзур кв. метр, пландин саки вадай са пай, дегиш хъеззавай. Зи анализди гъа и 75 агъзур кв. метр дуьзддал акъудна. За справка кхьена, эцигунрин хилез къаюмвал ийизвай обкомдин секретарь Абакар Гъажиевич Орусхановал агакьарна. Ам зи гъавурда дуьз акъуна, справка сад лагъай секретардал фена, адани месэла бюродал акъудна. Бюродални лазим къарар къабулна, заз ихтияр гана арадал атанвай гъалар дегишардай. ...

Эцигунардай хиле гъалар, дугъриданни, дегиш хъанай: статистикади шагидвалзавайвал, 80-йисарин юкьваралди республикада эцигунрин объект вахкунин планар ян тагана тамамарзавай. Им Н.Ханбалаеван алахъунрин, адан пешекарвилин ва тешкилатчивилин тежрибадин нетижани хъанай...

- Республикадин министрдин советдин килиз Мегъамедали Мегъамедов атана, ада цийи гьукумат тешкилиз эгечIна. Садр Мегъамед Юсупова, а вахтунда обкомдин сад лагъай секретарди, няхихъ геж хъиз заз кIвализ зенг авуна, зун обкомдиз тухуз вичин машин ракъурна. Сад лагъай секретардин кабинетда Мегъамедовни ацукьнавай. Юсупова, зи рикIел хъсандиз алама, лагъана: “Чаз куьн исятда ишлемишиз кланзавачир, куь патахъай маса фикирар авайди тир, амма ингъе Мегъамедалиди куьн тIалабзава. Гьелелиг гьукуматда кIвалаха, ахпа чун килиг хъийида...”

Гъа икI, 1985-йисуз республикадин гьукуматдиз хутахай ам Госстройдин председателвиле тайинарнай (а вахтунда эцигунрин министерство авачир, жел Госстройди идара ийизвай). Гила адан везифайрик шегьерин ва абурун районрин генеральный планар килиз акъудунин, гъакини Каспий гъуьлуьн кьерехра ял ядай чкаяр вилик тухунин кIвалахар идара авун акатнай. И къуллугъдал Н.Ханбалаеван кIвалах яргъалди фенач. Ада рикIел хкизва:

- Отпускда авай за Кисловодскда ял язавай. Аниз обкомдин сад лагъай секретарь Юсупован къул алаз телеграмма атана: и юкьуз, и сятда республикадин профсоюзрин конференция жед, куьн делегатвиле хъянава. ТIалабзава конференциядиз атуьн. КIватIна жуван затI-матI, хтана зун. Пакадин юкьуз фена конференциядиз. Бейхабар зун конференциядин президиумдиз хъяна. Эхирдай Дагъустандин профсоюзрин советдин (Дагсовпрофдин) председатель яз кIвализ хъфена.

Гуьгъуьнлай Москвадиз партиядин ЦК-диз, ВЦСПС-диз фейлла, ам гъавурда тунай: Советрин Союзда рекреациядихъ (инсанрин ял ягъунихъ, абурун сагъламвал мягъкемарунихъ) галаз алакьалу месэлаяр рази жедай гъалда авач, ял ядай чкаяр тIимил я, Каспийдин кьерех ишлемишна кланзава. Гъялна

кланзавай месэлаяр важиблур тир, кар алакьдай касни герек атанвай, гъавилиял ам цийи къуллугъдални хканвай. Мадни геж хъиз ада, делегат яз, РСФСР-дин профсоюзрин сад лагъай съезддин кIвалахда иштиракна, ам Россиядин аслу тушир профсоюзар (ФНПР) тешкилуьн оргкомитетдик, абуруз руководство гудай органрикни акатна. Амма цийи девир алуькнавай, уьмуьр гуьзлемиш тавур уламра гъатнавай. 1991-йисуз, уьлкве кIватдайла, вичиз маса лайихлу къуллугъар теклифзавайтIани, ам “Дагагропром-проект” институтдиз директорвиле яз атана.

- Университет акъалтIарна, эцигунардай комбинатдиз кIвалахиз фенайтIани, за жув архитектор язни гьиссзавай, - гъавурда твазва ада. - Уьлкве, адахъ галаз гъар са касдин къисметарни цийи рехъ къуна фейила, жегъил яз, за жуван рикI ацукьай кIвалахдиз мукьва хъхъун кьетIнай.

“Яру цIар” рикIелай алатнавай девирда

■ **Назим Играмудинович, республикадин меркездин 1986-йисуз къабулай генеральный план Куь тIварцихъ галаз алакьалу ийизва...**

- Инал гъавурда туна кланда. Адалай вилик, 1976-йисуз, къабулнавай шегьердин генеральный план авайди тир. Зун Госстройдин кыле акъвазайла, 1985-йисуз Москвада шегьерин генеральный планар гъазурзавай “Гипрогор” институтдиз чна а план цийи хъийидай (корректировка ийидай) тапшуругъ ганай. И кIвалахдал, эхъ, зун лап мукьувай машгул хъийиди я.

■ **2016-йисуз, 30 йисалай, Махачкъаладин цийи генплан къабулнавалда...**

- Адакай заз хабар авач. Ам общественный веревирдеризни акъудна малум туш, акI шегьердин генплан къабулдай ихтиярни авайди туш... За икI лугъуда: гъакьикъатда Махачкъаладин генеральный план авач. Цийи девирда шегьерда эцигунр тухвай кьайда - республикадин гьукуматдин гъил къачуз тежер гъалатI, халкъдин вилик Чехи тахсиркарвал я. И кIвалахрикай заз гъич рахадай ашкъини авач.

■ **ЯтIа чун виликан генпландикай рахан. Ам гъазурдайла гъялун патал вилик гыхьтин килин месэлаяр эцигнавай?**

- А генеральный план гуя исятдани зи вилерик ква. Ам килиз акъуднайтIа, кье чи шегьер михъиз масад тир. Махачкъалада а девирда 300 агъзурдаг агакьна агъалияр авай. Ахтармишунри къалурайвал, ина къулайвилелди вини кил анжах 400-450 агъзур агъалидивай яшамаш жед. Тебиатдин шартIари ганвай “уьмуьрдин майдан” гъакьванди я: шегьер са патахъай Тарки-дагъди, мукьуь патахъайни гъуьлуь чукькьена сергъятламишнава. (Гъавилиял шегьерда прописка авун акъвазарнавайди тир, анжах чарасуз герек ксар гьукуматдин ихтиярдалди прописка ийизвай.) Махачкъала гуьзчивилик кваз Чехи жезвай шегьер тир. И рекъемарни цавай къачунвачир, агъалийрин уьмуьрдин къулайвал, хатасузвал таъминариз, абурун сагъламвал, санитариядин нормаяр фикирда къуна, пешекарри теклифнавай.

Генпландай шегьер кье патахъ гегъенш жезвай: Махачкала-1 галай патахъ - 70 агъзур, Каспийскдихъди 90 агъзур агъалидин яшайишдин кIвалер эцигдайвал тир. Ахтармишунри къалурайвал, Каспийскдихъди чил къабулнавай гъуьлуьн дережадилай кье метрдин агъада авай. Гъавилиял эцигунрив эгечIдалди вилик чил чарасуз хажна кланзавай, тахъайтIа, цийи кIвалер уьленда эцигай мисал жедай. Грозныйдай чна гидромониторар гъана, Ак-Гель вирел эцигнай, анай патав гъай майданриз лил акъудзавай. Обкомдин секретарь Абдубасировани, шегьердин исполкомдин председатель Замановани за, мукьваллай дагълариз фена, экскаваторралди накъь къачудай чкаярни тайинарнай. Гъайиф хъи, цийи девирда вири и кIвалахар ред хъана, инсанар уьленда ацукьарна...

Кье Дагъустанда эцигунра архитектордин чка чилер пайзавайда (землеустроителди) къунва. Эцигунрив эгечIун патал чилин участок хъун бес я. Кардин гъавурда авачирбуру са гъинай ятIани проектни маса къачун хъийизва, адан “экспертизадиз” ришветни гун хъувуна, эгечIзава гзаф гъавайрин кIвал эцигиз. Цийи девирда шегьер агъалийривай коммерсантри вахчуна, ана чпиз кландайвал ийизва... Ихътин са суал гун: вучиз жуьмя юкьуз шегьердин юкьва кьекъевез жедайвал амуькзавач?

■ **Агъзурралди машинар жуьмя-мискин авай районда кIватI жезвайвилей.**

- Бес вучиз Грозныйда жуьмядиз агъзурралди мусурманар “Чечнядин рикI” мискин-диз къевезватIани, ана “пробкаяр” жезвач? Кар анал ала хъи, Грозныйда, мискин эцигдайла, пешекар архитекторар желбнай. “Чечнядин рикI” мискин паркуна ава, ам элкъвена 500 метрдин “санитарный зонади” къунва, аниз гъич са машинни гъалзавач. Са шумуд куьчедин хивел алай Махачкъаладин жуьмя-мискин лагъайтIа, архитектурадин, шегьерда эцигунрин вири нормаяр чIурна, тамам проект авачиз, адан экспертиза тухун тавуна эцигнава. Идалайни артух, ам эцигдайла кьулухъ и кварталдин генплан дегиш хъайи шартIарив къадайвал туьхлуьр хъувунни садан рикIелни атанач.

Виликрай гзаф гъавайрин кIвалер эцигдайла, фундаментдин кIвалахрихъ галаз санал турбаярни дегишардай, артух диаметрдинбур кутадай. Жуван кабинетдин дакIардай заз акъвазай чи институтдивай яргъа тушиз гъа са гъилди гзаф гъавайрин пуд кIвал гъикI эцигзавайтIа. Ана гъич са турбани дегишарначир. Бес а микрорайонда гыхътин кьил тIа ийидай месэлаяр арадал къведатIа ашкара тушни? Ихътин мисалар кIамай къван гъиз жед. Эхиримжи вахтара шегьерда инфраструктурадин месэлайрал саки машгул жезвач. Эцигунра къабулнавай, чарасуз нормаяр гъар са камуна чIурзава. Цийи девирда вагъшивилелди, къабулнавай вири кьайдаяр рикIелай алудна, тухузвай эцигунра “яру цIар” михъиз квадарна. Кье са куьче къванни къалурла шегьерда ам хъенвай. Садзани чизмач, ам вуч затI ятIа.

■ **Ам вуч затI я эцигунра - “яру цIар”?**

- Ам проектда куьчедин кье патайни физвай, вичелай алат тавуна, кьенез гъахъ тавуна кланзавай цIар я. Акушинскийдин шегьердиз килиг, ам квез элкъурнаватIа. (Гъа кватIа чкадал лугъун: а шегьере Девлетханован гуьзчивилик кваз, планеркаярни ада вичи тухуз туькIуьрайди тир.) Проектдай адан юкьвай килин магистраль физвай, кье патахъайни мад гуьтIуь рекьер галай. Абурай, килин рекиз манийвал тагуз, инсанри машина чпин куьчейриз гъалдай. А рекьер амач, чил вири маса ганва, базардин жергейриз элкъуьрнава. Им лагъайтIа - кефердихъай республикадин меркездиз къевезай куьче.

■ **Гила Махачкъалада агъалийрин кьадар миллиондиз мукьва я, абур кьвердавай артухни жезва...**

- ...Вуч авун герек я? Чарасуздаказ пешекар архитекторарни желбна, вири микрорайонрин реконструкция тухун. Тегерсуз дар хъанвай районрай агъалияр гележегда цийи чкайриз, кварталриз акъудун. Микрорайонар кьайдасузилелди эцигнавай дараматрикай азад хъувуна, цийи шегьер эциг хъийидайвал. Махачкъаладиз цийи уьмуьр гудай маса рехъ заз акъвазвач.

■ **Пешекардиз хъиз, Назим Играмудинович, куь рикIиз хуш шегьер авани?**

- Авач лугъун тийин... Яргъаз тефин, 50-80-йисарин Каспийск къачун чна. Ам анин заводда кIвалахзавай инсанри къулай уьмуьр тухун фикирда аваз эцигдайди тир, а нетижадихъ агакьни авунавай. А Каспийск рикIел хкиз, дугъриданни, хуш я: пландик кваз хажжнавай дараматар, къацу набататри гуьрчегарнавай гегъенш куьчяр, кьайдани михъивал... Уьмуьр тухун патал виридалайни кутугай, сагълам чкаяр дагъдин ценер яз гъисабзава, яни 400-800 метрдин къакьанда авайбур. И патахъай килигайтIа, жув хайи Кыасумхуьрелай хъсан чка авач. Ам гъуьлуьн дережадила 450-500 метрдин vine ава. Москвани гъакI я.

Дирибаш атлу

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ

БАЛАКЕРИМОВ Шамил 1916-йисуз Хив районди Кашанхуьре агваллу лежбердин хизанда дидедиз хъана. Гитлеран фашистри чи Ватандал вегъей сифте йикъара, 1941-йисан июлдиз, ам дяведиз фена. Савадлу аскер-муаллим военный училищедиз рекъе туна. Ина чирвилер къачур жегъил атлуйрин 6-дивизиядин экспедициядин начальник яз, душмандихъ галаз къати женгера хъана.

Гуьгъуьнлай адакай лишанчийрин 647-полкуна ротадин командир хъана. Ада чи Ватан, Европадай хейлин уьлквейар душманрикай азад авунин кьизгъин женгера иштиракна, викIегвал къалурна.

Ш.Балакеримова ва ам кыле авай аскерри душмандихъ галаз тухвай женгера къалурай гъунаррикай “Боевой листок”, “Красная Звезда” газетриз макъалаяр акъатна. Ам Верховный Главнокомандующий И.Сталинан къул алай грамотадиз лайихлу хъана.

Душмандихъ галаз дурумлудакъз дяве тухвай, Чехи Гъалибвлик вичин лайихлу пай кутур Балакеримов Шамил гьукуматдин шабагъриз, пишкешриз лайихлу хъана. Адан хурудал “Баркалладин” сад ва къвед лагъай дережайрин, “Ватандин дяведин”, “Яру Гъед” орденри, “Жукован”, “Дирибашвилей”, “Германиядал Гъалиб хъунай” медалри нур гузвай.

Дяведилай гуьгъуьниз ада хайи хуьруьн школада муаллимвал ийиз, аялриз чирвилер ва ватанпересвилин тербия гуз, зегъмет чIугуна.

Гъалибвили гъуьрметдай

“Лезги газетдиз” Дагъустандин Пенсийрин фондунай хабар гайивал, Чехи Гъалибвили 75 йис тамам хъунин сергъятра аваз республикада 7 агъзурни 509 агъалидив са сеферда гузвай пулдин такъатар агакьда. Абурукай Махачкъалада 884 кас ава. 3-апрелдилай ихтилат физвай пулдин такъатар пайиз гатIуннава.

Къейд ийин хъи, и макъадриз пул федеральный бюджетдай чара авунва.

Дагъустанда Ватандин Чехи дяведин иштиракчийриз, набутриз, чпин яш 18 йис тахъанмаз концлагерра хъайибуруз, Ленинград гъалкъада гъатай чIавуз ана амуькайбуруз ва ветеранрин хендедайриз 75 агъзур манат гуда. Дяведин йисара далу пата зегъметдин фронта кIвалахайбуруз 50 агъзур манат агакьда. Пулдин такъатар Урусатдин Пенсийрин фондуни пенсийрихъ галаз санал гудайвал я.

Мердали ЖАЛИЛОВ

(Эвел - II, 13-14-нумрайра)

Виликан нумрайра чна “Социализмдин пайдах” газетдин редакторар хъайи Зияудин Эфендиевахъ ва Исмаил Вагъабовлахъ галаз санал квалалахъ гзаф ксарин тварар кунва. Абурукай а четин йисара газет хуьн, адан кар вилик тухун патал, клелзавайбурув вахт-вахтунда гъам фронтдай, гъам далупатай, гъам дуьньядин гъаларикай дуьз информация агаьарун патал газетдин таржумачияр, жавабдар кьуллугъчияр яз зегьмет члугур Мегъамед Мегъамедович Гъажиевакай, Сейфудин Шихалиевич Шихалиевакай, Абуталиб Абилович Абиловакай, мухбирар хъайи Къияс Межидовакай, Юсуф Рамазановакай, Ражидин Гъайдаровакай, дяведай хтайдалай кьуллугъ чпин зигиндин кьуватар милли журналистикадиз серф авур Имамудин Апаевакай, Тагъирбег Алисултановакай, Серкер Мингъажиевакай, дяведа телеф хъайи писателрикай - руьгъдин регъберрикай са къадар гегъеншдиз суьгъбет авун кутугнаваз аквазва. Гьикъ хь, а девирда гъакъикъатдани чпин къелемар жидайриз элкьуьрайбурун къаст, къисметар, ирс акъалтзавай несилар ватанпересар яз тербияламишунин карда кьимет эцигиз тежер чешмеяр я.

Милли журналистика: “Социализмдин пайдах”

М.М.Гъажиев (1897-1958)

Мегъамед Мегъамедович Гъажиеван гъакъиндай “Социализмдин пайдах” газетдин жавабдар редактор хъайи Исмаил Вагъабован келимаяр чна виликан нумрада риклел кханвай.

М. Гъажиев гъакъикъатдани чи журналистикада, члалан ва литературадин илимра хьиз, акъалтлай савадлу ва гъакъван мукуфдивди зегьмет члугур публицистикайни сад хъана. Ам лезгийрикай филологиядин илимрин кандидатвилин ва докторвилин дережаяр къазанмишай сад лагъай алим я.

Мегъамед Мегъамедовичан журналиствилин кваллахдикай адан ученирикай сад хъайи алим, вичини “Социализмдин пайдах” газетдиз мухбир ва таржумачи яз кьуллугъай Ражидин Идаятович ГЪАЙДАРОВА икъл риклел хъизва:

- Мегъамед муаллимди кваллахзавай а члаван тарихдинни члалан ва литературадин институт агална, ам вични зегьметдин фронтдиз фена. Маса чара амачир. Гуьгъуьнлай ада са къадар вахтунда лезги газетда жавабдар секретарвиле кваллахна. Гъа са вахтунда илимдин кваллахдивайни ам яргъа хъанач. М.Гъажиева хъей лезги члалан орфографиядин къайдайрин своддикай чи милли литературадин члал къайдадик кутунин бине хъана. 1941-йисуз чав М.Гъажиева гъазурай орфографиядин сад лагъай словарь агакьна...

(“Лезги газетдин”

1992-йисан 29-октябрдин нумрадай).

Амма Мегъамед Мегъамедовича несиляриз тунвай “Урус ва лезги члаларин словарьдин” метлеб ва кьимет са куйнини звездач.

Таржумачи яз ада гуьгъуьнин несиляриз садрани риклелай ракурриз тежедай насигъат тунва: “...Гъаклан чун рахазвай члал чир хьун бегъем туш. Члалан законар, адан алатай девир, адан кьене жедай дегишвилер чирна кланда. Члала гзаф интересни гъалар ава, са гафар терг жез, масабур арадал къевезва, са формаар масабуралди дегиш жезва...”

Им чи члехи алимди чаз тунвай кьетлен тарс я. Члалав, адан девлетлив, кьурулушдив акъалтлай жавабдарвилелди эгечлун лазим я. Гъа тежерда таржумайривни, газетдин члавани...

Р.Ю.Юсуфов (1912-1992)

Рамазан Юсуфович Юсуфов 1912-йисуз Куьре округдин Уллу Гъетегъ хуьре дидедиз хъана. Ада хуьруьн мектеб, Дербентдин педтехникум, Дагъустандин пединститут ва Москвада ВПШ акъалтларна.

1940-1950-йисара Докъузпара, Къасумхуьруьн (гилан Сулейман-Стальский), Хив района, Дербентда ва Каспийск шегъерра партиядинни советрин руководство гудай кьуллугъар бегъемарна. Дагъустандин Министррин Советдин Председателдин заместителвал авуна.

Вири йисара ада “Лезги газетдин” редакциядихъ галазни алакьа хвена. Дяведин за-

лан йисара ада “Социализмдин пайдах” газетдин хуси мухбирвал авуна, вичи квалалахъ вири районрай зегьметчийрин цийи уьмуьрдикай, агалкунрикай маракулу материалар кхъена.

Аялриз бахшна ада кхъей шииррикай “Зи дустарин хиялар”, “Целхемрин ялав” ктабар хъана.

Чи гъилевай подшивкайрай аквазайвал, Р.Юсуфован репортаж, очерк, зарисовка, маса хабарар авачир са нумрани а четин йисара акъатнач.

1942-йисуз адакай Хасавюртда, Буйнакска зегьмет члугъазвай батальондин комиссар хъана. Дагъустанвияр а залум йисара ада вичин тешкиллувилин кваллахдалди, хци гафуналди, фронт патал члугъазвай зегьметдин гъунаралди руьгъламишна...

Р.И.Гъайдаров (1923-2009)

Тивар-ван авай алим, филологиядин илимрин доктор, профессор Ражидин Идаятович Гъайдаровани “Социализмдин рехъ” газетда вичин мухбирвилин кваллах башламишайди чи “Лезги газетдин” 2002-йисан 7-мартдин

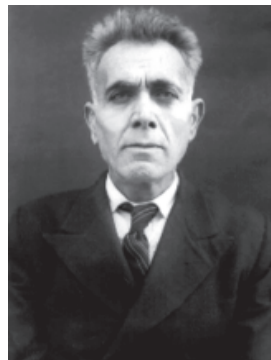
нумрада авунвай суьгъбетда кьейднава. Ада риклел хъизва: - 1943-йисуз, Бакуда военный училищеда клелзавай вахтунда, са юкьуз училищедин начальникдин заместителдин столдал лезгидалди акъатзавай “Социализмдин пайдах” газет алай. Редактор Зияудин Эфендиев, жавабдар секретарь Мегъамед Гъажиев тир. Заз жуван багърияр акур къван шад хъанай.

Алимди генани кьейдзава: - Газетдин лап хъсан адетар арадал атун алимар тир Мегъамед Гъажиеван, Гъажи Аликберован, Абуталиб Абилован, Гъалиб Садыкьидин, шаирар ва прозаикар тир Шагъ-Эмир Мурадован, Амирза Саидован, Буба Гъажикъулиеван, Серкер Мингъажеван, Якъуб Яралиеван ва гзаф масабурин тварарихъ галаз алакьалу я...

Ражидин Идаятовича “Социализмдин пайдах” газетдихъ галаз алакьа вич хирер алаз

дяведай хтай 1944-йисалай генани мягкемдиз тайинарна. Ина адакай, М.Гъажиеван бедел яз, таржумачи хъана. И кваллах ада та 1949-йисалди, ахпани вичин вири уьмуьрда, газетдиз жуьреба-жуьре месэлайрай метлебул, маракулу материалар кхъиз, давамарна. Са вахтунда адакай Даградиодани лезги члалан передачяяр тухузвай дикторни хъайиди риклел хуьн кутугнава.

С.Ш.Шихалиев (1899-1951)

Сейфудин Шихалиевич Шихалиев просветитель, писатель, таржумачи, лезги члалан гзаф учебникрин автор хъиз машгур я.

Ам Ахцегъ райондин Ялахърин хуьре дидедиз хъана. Бакуда школа, Москвада комвуз акъалтларай ада Гъажибег Гъажибеговахъ, Мемей Эфендиевахъ, Алибег Фатаховахъ, Зияудин Эфендиевахъ, Исмаил Вагъабовлахъ галаз санал кваллахна.

да идеологиядин отделда кьуллугъдал тайинарна, ина адакай обкомдин секретарь хъана.

Илимдин кваллах дериндай чизвай пешекар 1954-57-йисара Дагъустандин педагог-вилин институтдин кьиле тайинарна. Пединститут университетдиз элкьуьрайла (1957-йис) Абуталиб Абиловичакай цийи вуздин ректор хъана. И кьуллугъ ада 30 йисуз, та вич пенсиядиз экъечдалди, кьиле тухвана.

Амма печатдин хилевай ам вичин вири яшда яргъа хъанач. Адан къелемдикай цлудралди дерин манадин макъалаяр, тезисар, методикадин теклифар, маса материалар кхатна. “Дагъустандин госуниверситетдин тарих” ктаб и кхьинрин куклуш хъиз я.

А.Гъ.Агъаев (1924-2003)

Машгур алим-философ, гъикаятчи, фольклорист, литературовед Агъед Гъажимурадович Агъаеван сифтегъан камарни “Социализмдин рехъ”, ахпа “Дагъустандин правда” (лезги члал)

газетрихъ галаз алакьалу я.

Лагъайтла жеда, илимдиз ам гъа и милли газетда чап авур метлебул, маракулу макъалайрин нетихада фена.

1941-1945-йисара Ватандин Члехи дяведа летчик-истребитель яз иштиракна. Дяведилай гуьгъуьниз Саратовдин ва Москвадин ВПШ-яр куьтягъна, яргъал йисара партиядин Дагъустандин обкомда ва ДГУ-да хайи литературайринни философиядин кафедрайра кваллахна.

А.Гъ.Агъаеван гъилик, адан гуьзчивилик кваз, неинки лезги милли журналистикадин, гъакл литературадинни философиядин рекъерай еке десте машгур пешекарар тербияламиш хъана.

М.М.Магъамдалиев (1918-1983)

“Социализмдин пайдах”, адакай гуьгъуьниз “Дагъусандин правда” ва “Коммунист” тварар атайлани, чи газетдиз кьурагъви хва, халкьдин дерин къатарай акъатай хъсан мухбир, култработник, шаир ва гъикаятчи Мирзали Магъамдалиевич Магъамдалиева вафалувилелди кьуллугъна.

Чи гъилик квай а члаварин вири газетра адан къелемдикай кхатай гзаф затлари фикир желбзава. Ада, чна кьатлузвайвал, дагъдин а яргъал маканда республикадин газетдиз хуси мухбирдин кьуллугъ эвезна. М.М.Магъамдалиева милли културадал, литературадал, журналистикадал рикл алай гзаф ксарихъ галаз алакьа хуьзвай, адан квалликай гзаф ксариз, командировкайра авайла, ксудай, ял ядай, яратмишдай утагъ хъайидал шак алач.

Мирзали Магъамдалиевича вичин уьмуьрдин юлдаш Нарунжадихъ галаз санал 10 аял хвена, члехи авуна, шегъредал акъудна. М.Магъамдалиева вири уьмуьрда Кьурагъ райондин газетдин типографияда кваллахна, гъа четин шартлара вахт-вахтунда газет чапдай акъудиз, халкьдив агаьарна. Гъа са члавуз ам активный мухбирни тир. И кар а члаван газетриз акъатнавай макъалайрини, литературадин эсеррини субутзава. Вири имтигъанрай дагъви хва уьзгъвилелди экъечина.

Чи гъиле ада кхъенвай, гъеле санани чап тавур са шумуд эсер гъатнава.

М.М.Магъамдалиев 1918-йисан гатфариз (апрелдин вацра) Кьурагъа дидедиз хъана, ана уьмуьр кечирмишна. Яшайишдин саки вири кьулайвилер агакьнавайла, мадни хъсан, метлебул затлар яратмишун лазим тир кас садлагъана дустаривай, хизандивай, халкьдивайни къакъатна. Амма ирс чав гума...

Камаллу, таъсирдай гафуни гъуэлягъ ткеквендай акъудда, дагъ юзуриз тахъайтлани, гафуни рикл зурзурда, инсан къарсурда лугъуда. Ихътин мисалар, камаллу келимаяр лезгийрихъ гзаф ава. Еке насигъат квай абуру халкъдин акъулдин деринвал къалурзава. Лазим чкадал дилавардиз лагъай камаллу гафуни таъсир зурбади я - ада, ракъу хъиз, атлуда. Журналист Ш.ШИХМУРАДОВАННИ РД-дин лайихлу экономист Дж.НАСИБОВАН арада и сеферда суьгъбет мецин гъайбатдикай, гафуни къуватдикай фида.

Ш.Ш. - Урусрихъ ихътин мисал ава: гаф нуькл хъиз я: сивяй акъатнани, ам хъяз жедач. Хъяз жедачтлани, ада гел тазва, таъсирзава эхир.

Дж.Н. - Гаф инсандин акъулдин уьлчме, камалдин цълехм я. Сивяй акъатзавай гафар гел галачиз квахъ тийизвайди виридаз чизва. И жигетдай шаир Анна Ахматовади вуч лагъанватла, килиг садра: *Къизилни муьрхъуь къада,*

ктлуда гъулданни,

Мармарни руьхъ жеда, пуч жез гъазур я вири,

И чилел мягъкем я пашманвал, гъамни, Анжах гъайбатлу гаф я лап эбеди.

Ш.Ш. - Гаф дуьзвал, гъахъвал, гъакъикъат къалурзавай, тескикарзавай умудлу такъат, камаллу касдин гъиле гужлу яракъни тирди къадим девиррилай инихъ малум я. Адан куьмекдалди гзаф муракаб месэляри гъялиз хъайиди сир туш.

Дж.Н. - Дуьз лугъузва вуна. Гзаф крарикай рахаз кланзавач. Анжах важиблу са мисал гъин. Людмила Павличенко лугъудай игит дишегълидикай гзафбуруз (иллаки - алай девирда) чизвач жеда. Дуьньядин тарихда виридалайни еке агалкъун хъайи дишегъли - снайпер 1942-йисан августдиз ВЛКСМ-дин Москва шегъердин комитетдин секретарь Н.Красавченко ва снайпер В.Пчелинцев квай чи жегъилрин делегация фашизмдиз акси уьлквейрин жегъилринни студентрин Ассамблеядиз рекъе тунай. И тешкилатдин кьиле США-дин а чаван президент Франкелдин Делано Рузвельтан уьмуьрдин юлдаш Элеонора Рузвельт авай. Чибуруз, гъелбетда, II фронт жезмай къван фад ахъаюн кланзавай, амма союзникри и кар яр-гъал вегъезвай. Америкавияр чи делегацияди гъизвай делиприн, "Сталин патал!.." ва маса лозунгрин, II фронт патал пулар вучиз ахъайна кланзавайди ятла, гъавурда акъазвачир, члалал къвезвачир. Эхирни Людмила Павличенкоди са митингдал икл лагъана: "30 йис я. Фронтда зун фашистрин 309 чапхунчи кърмишиз агакънава. Лап яргъалди зи далудихъ чуьнуьх хъанвайди аннамшзавачни куьне, жанабияр?!" Игит рушан

и ва маса гафари америкавийрин риклериз рехъ ачухнай, чаз куьмекун патал абуруни чпин сес хкажнай. Икл, II фронт ачухуник, Чехи Гъалибвлик Людмила Михайловнадин лайихлу пай ква.

Ш.Ш. - 9-Майдин баркаллу суварин вилик и къагъриман дишегъли риклел хкана ажеб хъана. Гаф кватай чкадал адакай са тлимил зани алава хъийин. Люда Белова 1916-йисан 12-июлдиз Киевдин губерниядин Белая Церковь шегъерда Петрограддай тир слесарь, Граждан дяведин вахтунда полкунин комиссар Михаил Белованни Елена Трофимовнадин хизанда дидедиз хъана. Хизан Киевдиз куьч хъайила, Людади, "Арсенал" заводда шлифовальщиквилени кваллахиз, 10-классдани клелзавай. 1932-йисуз Люда Алексей Павличенкодиз гъуьлуьз фена, хва Ростиславни (1932-2007) хъана. Гуьгъуьнлай чара хъхъана, 1937-йисуз Люда Киевдин госуниверситетдин тарихдин факультетдик экечна. Студентка спортдин планервилени ва стрелковый жуьрейрални машгул жезвай. Дяве башламышай сифте йикъарилай явлалу ватанпересруш гуьгъуьллуказ фронтдиз фена. Ада снайпервилени курсарни куьтягнавай. Люда Павличенко РККА-дин В.Чапаеван тварунихъ галай, Ленинан орден авай 25-стрелковый дивизиядиз акъатна, Молдавский ССР-дин сергъятрал, Одесса ва Севастополь оборона ийидай женгера иштиракна. Гъа и сифте йикъара Людмила Михайловнади немсеринни румынрин 179 аскерни офицер тергна. 1942-йисан июндиз лагъайтла, и рекъем 309-дав агакъна! Абурун арада душмандин 36 снайперни авай. Идалайни гъейри, оборонадин женгера ада гзаф снайперарни вердишарна, абуруз вичин тежриба чирна. 1942-йисан июндиз хер хъайила, Люда Севастополдай Кавказдиз акъудна. Сагъ хъхъайла, чи делегациядик кваз Канададиз ва США-диз ракъурна. Советрин Союздив еке гуььрмет авуналди эгечлзавай Элеонора Рузвельтан теклифдалди чи жегъилрин делегация Лацу Кивале президент Ф.Рузвельтани къабулнай. Канадада Торонтодин вокзалдин геьенш майдандал чи жегъилар агъзурралди канадавийри тебрикнай. Америкада Людадиз - "Кольт" тапанчи, Канадада "Винчестер" винтовка пишкешнай. Къецепатай хтайла, лейтенант Л.Павличенкоди снайперрин "Выстрел" школада инструкторвиле къуллугъна. 1943-йисан 25-октябрдиз адаз Советрин Союздин Игитвилени твар гана. Дяве куьтягъ хъайила, Людмила Михайловнади СССР-дин ВМФ-дин Кылин штабда илимдин члехи къуллугъчи яз кваллахна. 1956-йисуз "Дяведин ветеранрин Советский комитетдиз" хъфена. 1957-йисуз СССР-диз мугъман хъайи Элеонора Рузвельтахъ галаз къвед лагъай сеферда гуьруьшмиш хъхъана. 1974-

йисан октябрдиз 58 йиса аваз кечмиш хъана. Рагъмет хъурай вичиз. Гъа ихътин чешнейралди тербияламишна кланзавайди я жегъилар!

Дж.Н. - Гаф - яцлуди, рахун куьруьди жен лугъуда чи халкъди. И жигетдай заз чи суьгъбетда чи газетдин са нумрада гуььрметлу Шагъабудин Шабатован са макъаладай царарни риклел хкун хъсан акъазва. "1991-йисан сентябрдин вацра лезги халкъдин "Садвал" гьерекатдин III лагъай съезд тухун къетнавай. Сифте Дербентда, Белижда, ахпа Мегъарамдхурени ам кьиле тухудай ихтияр РД-дин руководстводи ганачир. А вахтунда КПСС-дин Сулейман-Стальский райкомдин 1-секретарь Мусаиб Агъмедов тир. Ада съезд Къасумхуьрел тухудай ихтияр гана.

Вичи лагъайвал, и ван хъайила, Госсветдин Председатель М.Мегъамедова, адаз зенгна, икл лагъана:

- Юлдаш Агъмедов, вуна вучиз Къасумхуьрел съезд тухудай ихтияр гузва?

М.Агъмедова жаваб хгана:

- Ак! ятла, меркезда тухудай ихтияр це. Вири девирра Къасумхуьр лезгийрин месэляяр гъялдай центр яз хъайиди я. Гилани и съезд ина кьиле тухун заз асант яз акъазва, гъавилияй за ихтияр гана..."

Вуч хълагъиз жедай къван икл бинеламишнавай жавабдин гафариз!

Ш.Ш. - Веледар тербияламишунин гъар йикъан кваллахда диде-бубайрин камаллу гафар, насигъатар балайрив агакхарунихъ, абурун бейнида тунихъ еке метлеб ава. Аял ийсари, гъакл гафарини насигъатри члехи ийизвайди я.

Дж.Н. - Камаллу бубадини дидеди чпин веледриз лугъузвай гафари, гузвай насигъатри гзаф дуьшуьшра, шартлара якву хъиз атлуда. Икл, са сеферда бубади жегъилвилени яшариз акъатзавай вичин хъиз лагъаналда:

"Алай девирда бязи жегъилри чпин азад вахт казинойра, ресторанрани саунайра акъудзава. Вазни (фад-геж) а чкайриз физ клан жеда. Вири кефер пулдихъ тирвилляй, а чкайриз физ клан хъайила, за ваз герек къадар пул алай чкадилай къачуна фидай ихтияр гузва. Амма за ви вилик пуд шартл эцигзава: казинодиз фейила, пулдал виридалайни гужлудахъ - чемпиондихъ галаз къугъугъ, ресторандиз анжах йифен цлусадалай къулукъ, саунадизни йифен къуларилай алатайла, алад".

Гадади бубадин гафариз сифтедай артух фикир ганач. Яваш-яваш ада а гафарикай жуьреба-жуьре хялар ийиз хъана. Къадагъа ийидай чкадал пул харждай ихтияр бубади вучиз ганатла, ам саклани гъавурда гъатзавачир. Алава яз, бубади шартларни вилик эцигна.

Хъайивал жеда лагъана, эхирни гадади казинодиз фин къетна. Пулни къачуна, фена

гада. Къугъунин шартларай кьил акъудайдалай къулукъ ада вичиз виридалайни къуватлудахъ галаз къугъвадай ният авайдакай малумарна. Къуватлу кас пака къведа, къве йикъалай къведа лугъуз, акъажунардай мумкинвал саклани жезвачир. Эхирни гададиз виридалайни къуватлу чемпион атанвайди, адахъ галаз гуьруьшмиш жедай мумкинвал авайди малумарна ва казинодин туалетдин вилик квай кабинадиз фин теклифна.

Къалурай чкадиз фейитла, ана кьилни куьрснавай, къецила авай, анжах са трусик аламай жегъил акуна. Хажалатди къунвай а касди вад декъикъа идалай вилик вичивай авай-авачир вири квахъайди, вуч хъийидатла, гъиниз фидатла чизвачирди малумарна. И карди атанвай жегъилдин бейнидиз таъсирна, ам дерин фикиррик акатна, кваллиз хтана.

Са къадар вахтар алатайла, ресторандиз физ клан хъайитла, анжах йифен цлусадалай къулукъ алад лагъай теклиф риклел хтана, и сирдайни кьил акъудиз клан хъана. Пулни къачуна, гада йифен сятдин цлусадалай къулукъ са хъсан ресторандиз фена.

Ресторандин вилик дегълизда авай гумади, лаплрусдинни ичкидин ниди гададин зегъле ракурна. Элкъвена хъфиз клан хъанатлани, жегъилдиз вичин фикир эхирдалди кьилиз акъудун хъсан акуна. Ресторандин кьилин залда столрал лаплрусдин къатлар вегъенвай къацай тарелкаярни суфраяр ала. Пиянзавайбуру кевиз гъарязава, сада официанткадиз векидаказ эверзава. Пуд лагъайбур чеб галай столрихъ мешребсуз къайдада ахвариз фенва, бязибуруз чеб гъина аватлани чизмач...

И гъалар акур жегъил, тфу гана, и крарини еке пулариз цлай язвайди, инсан вичин мешребдай акъудзавайди къатлана, кваллиз хтана.

Саунадизни гада, бубади лагъайвал, йифен къуларилай къулукъ фена. Суфатар патлахъ хъанвай пиянзавай итимарни папар, ичкидинни лаплрусдин ни, таклан, экъуьчун къведай хътин чиркинвал...

Гада гъавурда акъуна хъи, жуван вилералди акуна хъсан хъана - члехибурун гафари, къадагъайри жегъилриз таъсирзава. Дуьз рекъе аваз финилай, намуслувал, эдеблувал хуьнилай хъсан кар авач...

Ш.Ш. - Гъар са касдин бейнида, лугъун хъи, къве жанавурдин арада хътин «женг» кьиле физвалда. Са пата - хъел, писвал, пехивал, нефс, ихтибарсузвал, гъахъсузвал, таб-гъиле, тек са вич клан хъун, къуру дамахар... Муькуь пата - регъим, ислягъвал, муьгъуьббат, умуд, гъакъикъат вилив хуьн, вафалувал, гъахълувал, ягъ-намус, инсанвал... Къуй вирира гъамиша къвед лагъай терефди гъалибвал къачурай!

“Женнет я лугъуз Ахцегъар”

С.А.АБДУРАШИДОВ,
Хъуьлуьдар

Муьквал вахтара Ахцегърин хуьре хъсан патлахъ дегишвилер гзаф хъанва. Икл, Дагъустандин халкъдин шаир Хуьруьг Тагъиран памятник авай багъ акур кас гъейран жеда, ам гъатта чир техжедай тегъерда дегиш хъанва. Шегъердин паркара жедай хътин эквер куькьурнава. Инаг акур гъар садаз, иллаки йифиз, вич шегъердин паркуна авай хъиз жеда. Багъда ацукъдай скамейкаяр, яшлурбу патал мадни къулай чкаяр гзаф ава. Гадкъуьд къацу тарари, гатуз лагъайтла, гъар жуьредин цукъвери, плитаяр туна члагурнавай инсанар къекеве-

дай рекъери и багъ мадни гуьрчезарзава.

Гъар йисуз суварин шадвилер кьиле тухузвай, Советрин Союздин Игит Валентин Эмирован тварунихъ галай багъдани, алатай йисарив гекъигайла, гзаф дегишвилер хъанва. Аниз гъахъзавай цлийи гурар, цлийикла туьхкьурнавай рекъер, игитдин памятник... акурла, рикл иллаки шад жезва.

СССР хътин къудратлу гъукмат арадал гъайи регъбер Владимир Ильич Ленинан памятникни туьхкьур хъувунва, культурадин квалени вилик, ам виридаз аквадай чкадал мягъкемдиз акъазнава. Ахцегъа, вацлун къерехда, чи республикадин са райондани авачир хътин «Набережный» твар алай

парк туькьурна куьтягнава. Чкадин агъалийрилай гъейри, ина мугъманривайни къулайдиз ацукъна, ял ягъиз жеда. Цлуд агъзур квадратный метрдин майдан къунвай и паркунин агъа кьиле аялар патал вири тадаракралди таъмин тир майдан туькьурнава.

Муькьадрин Айдунбегован тварунихъ галай паркни цлийикла туьхкьур хъувунвайди, къулай шартлар тешкилнавайди къейд хъийиз кланзава. Зи риклел рагъметлу Хуьруьг Тагъира лагъай «Бязибуру тариф ийида, женнет я лугъуз Ахцегъар» гафар риклел жкезва. И кваллахар вири район вилик фин патал къачузвай йигин камар тушни? Халкъдин дуланажагъ хъсанарун патал зегъмет члугъазвай вири ксар сагърай!

Къуй вирибурун квалера берекатар бул, дуьньяда ислягъвал, чи балайрин гележегни экуьди хъурай!

Жасмина САИДОВА

Алай вахтунда уьлкведа арадал атанвай кьетлен гьаларин шартлара, яни, хаталу азар гегьенш майданра чуьлунихъ галаз жегг чуьгунин серенжем яз, агьалияр чпин яшайишдин квалера ацукьдай (кьецел экьечі тийидай) кьайда кардик кутунвайла, тӀебии газ ва електроэнергия хатасуздаказ ишлемишунин месэлайриз кьетлен дикьет гун чарасуз я. И фикирдин гьахьлувал алай йисан 4-апрелдиз Подмосковьедин Орехово-Зуево шегьерда гзаф квартирайрикай ибарат квалера тӀебии газ хьиткьинун себеб яз арадал атай мусибатди тестикьарзава. Ихьтин бедбахтвилер гьа жергедай яз чи республикадани атун мумкин я, гьикі лагьайтӀа, эхиримжи гьафтейрин вахтунда са кьадар шегьерэглияр, хизанарни галаз, хуьрериз хьфизва (талукь яз, ичизвай квалера фадлай квалах акьвазарнавай газдин ва электрикдин пичер ишлемишиз башламиш хьийизва).

Хатасузвал - сифте чкадал

И жигьетдай Дагьустандин мулкунал квалахзавай газдин кьуллугьри месляттава ва тагькимарзава: газдин тадаракри дуьздаказ квалахунин гьакьиндай са живи хьайитӀани шаклувал арадал атайла, яни квалера газдин ни гьатайла, цӀун ранг дегиш хьайила, адетдинбур тушир хьтин ванер ийидайла - тади гьалда телефондин 04 нумрадай (сотовой - 104) зенг авуна газдин кьуллугьдин пеше-

кардиз эвер це! Уьлкведа арадал атанвай гьаларилар аслу тушиз, Дагьустандин аварийный вири кьуллугьтар тамамдаказ гьазурлухвилин кьайдада ава ва, виликдай хьиз, суткада 24 сятда квалахзава, муьштерийрин кьуллугьда акьвазнава! Куь хизанрин ва багьрийрин хатасузвилини кьайгьу чуьгу, куь диде-бубайрин ва яшлу маса ксарин квалерани газдин тадаракри, пичери квалахзавай кьайда ахтармиша.

Инал гьакіни мектебриз тefиз, квалера авай аялрикайни лугьун лазим я. Гзаф вахтара аялар чебчпин ихтиярда жезва. Гьаниз килигна, абурухъ галаз квалера хьунин хатасузвилини месэладай ихтилатар авун герек я. Аялар газдин пич ишлемишунин карда гьихьтин хаталувал аватӀа, гьадан гьавурда тур. Абурун ва газ ишлемишзавай тадаракрин арада алакьа тежедайвал авуртӀа, хьсан я.

Мажбури яз хьанвай тӀатилрин вахтунда чна, чӀехи ксар, аялриз яшайишдин квалера газ ишлемишунин кьайдайрикай суьгьбетар

авунихъ метлеб ава. Гьуьрметлу чӀехи бубаяр, бадеяр, гьакіни чӀехи стхаяр, вахар! Бицлекар квалера авай газдин тадаракрин гьакьиндай дуьздаказ гьавурда тур, абурун ака-тайвал эгечлуни еке мусибатдал гьун мумкин тирдакай лагь. Квез куьмек яз газдин идаради информациядин махсус ресурс - www.gazzi.ru сайт кардик кутунва. Ина аялар патал итижлу ва менфятлу делилар ава. Рикел хуьх: диде-бубайрин асул везифайрикай сад чпин балаяр мумкин тир бедбахтвилерикай хуьн, яшайишда ишлемишзавай газдив мукьаятдаказ ва жезмай кьван уяхвал хвена эгечиз чирун я. Сайтдай квез гьавурда твадай мультфильмаяр, кьугьунар, менфятлу маса делилар жагьйда.

Инал чаз мад са месэладикай лугьуз кланзава. "Газпром межрегионгаз Махачкала" ООО-ди Дагьустан Республикадин агьалирин рикел хкизвайвал, ишлемишнавай газдин гьакьни гунихъ галаз алакьалу чӀехи пай месэлаяр кье жуван квалей кьецел экьечі тавуна, чкайрал алай газдин ида-

райриз ва абонентвилин кьуллугьриз тefена, гьализ жедай мумкинвал ава. Гьаниз килигна, газдин компанийри чпин пешекаррихъ галаз яргал мензилдай алакьалу жедай кьайдайрикай менфят кьачуниз эвер гузва. Газдин компанидин вири подразделенийрихъ галаз алакьалу жедай делилар <https://mkala-mrg.ru> сайтдай ва я 8-800-100-59-90 нумрадай жагьйда.

"Хуси кабинетди" абонентриз лицевой счет авай гьалдикай тамам делилар кьачудай, ишлемишнавай газдиз талукь яз буржар алани, алачни чирдай, газдин счетчикрин рекьемар агакьардай, газдин гьакьни нагьд пул галачиз гудай, квитанцияр чапдай, выпускаяр туькьурдай мумкинвал гузва.

И кар патал www.mkala-mrg.ru сайтда

авай "Хуси кабинетда" регистрация авун, я тахьайтӀа мобильный телефонрин куьмекдалди "Зи ГАЗ" приложение ачухун (iOS ва Android системаяр патал фикирда кьунвай) бес я. Хуси кабинет гьакіни агьадихъ галай ссылкадай ачухиз жеда: <https://мойгаз.смортина.онлайн>.

"Чна агьалийриз ишлемишнавай газдин пул телефондин, планшетдин ва я компьютердин куьмекдалди гуниз, учирра акьвазуниз, касса авай чкадиз финиз вахт харж тавуниз эвер гузва. Нагьд пул галачиз гьахь-гьисаб авун патал герек кьезвайди вини кьил пуд декьикьа я", - кьейдзава газдин идаради.

2020-йисан сифте кьилелай Дагьустандин 2 агьзурдалай гзаф муьштерийри "Хуси кабинетдикай" менфят кьачуз башламишнава, сервисди квалах башламишайдалай кьулухъ лагьайтӀа, ана 33 агьзур муьштериди вичин делилар регистрация авунва, хабар гузва "Газпром Межрегионгаз Махачкала" ООО-ди.

Куьмекдин гьил яргьни авуна

Амина МУСЛИМОВА

"РусГидро" ПАО-ди вичин идараяр авай регионриз, коронавирусдихъ галаз жегг чуьгун патал, 100 миллион манат рекье твазва. И пул медицинадин идарайриз лазим тадаракар, инсан хуьдай, инфекция рекьидай шейэр, дарманар маса кьачуниз ва коронавирусдин азар чуьлунин вилик пад кьун патал кьиле тухузвай серенжемриз харжда, хабар гузва РусГидродин пресс-кьуллугьди.

Талукь тир кьарар, хабар гузвайвал, "РусГидро" ПАО-дин Директоррин советди алай йисан 3-апрелдиз кьабулнава. Советди идарадин 2020-йисан мергьяматлувилини ва спонсорвилини квалахдин дегишвилер кухтунвай Программа тестикьарнава. Абурун бинедаллаз, Дальний Востокдин федеральный округдин регионриз куьмек патал 50 миллион манат ва "РусГидро" ПАО-дин идараяр авай Европаднини Сибирдин мулккарал алай регионризни 50 миллион манат рекье тун кьетнава.

Алай вахтунда "РусГидро" ПАО-ди вичин идараяр авай субъектрин здравоохраненидин организацияр патал ИВЛ-дин аппаратар ва медицинадин идарайрин кьуллугьчийар азардикай хуьн патал лазим такьатар маса кьачунин рекье вири чалишмишвилер ийизва.

Коронавирусдин аксина жегг чуьгун патал такьатар чара авунин кьарардихъ галаз санал "РусГидро" ПАО-ди идалай вилик кьабулнавай мергьяматлувилини программа тамамаруникни тади кутунва. Адан сергьятра авазни компанидин филиалар авай 28 региондин медицинадин, яшайишдин идарайриз, мергьяматлувилини фондриз финансрин куьмек гуда.

Идалай вилик хабар гайивал, РусГидродин вичиндихъ чпкай лагьанвай регионрин медицинадин, аптекайрин идараяр атӀунар авачиз ва дурумлу-

даказ электроэнергиядалди таьминарунин месэла кьетлен гуьзчивилик кутунва. Кьетлен фикир гьакіни агьалияр сотовый алакьадалди ва интернетдалди таьминардай объектар, логистикадин чӀехи центраяр, алишверишдин тешкилатар ва туьквенар электроэнергиядалди таьминарунин месэладиз гузва. Идалайни гьейри, 2020-йисан 1-апрелдилай "РусГидро" ПАО-дин ресурсралди таьминардай компанийри вири жуьре муьштерияр электроэнергиядин, квалера чимивилин ва кузвай цин гьакьни тагайла илитзавай жермедин серенжемрикай (пенядикай) са вацран вахтунда азадда.

Агьалияр дурумлудаказ чимивилин энергиядалди таьминарунин чарасузвал фикирда кьуналди, РусГидроди энергохолдингдин карханайра квалахзавай пешекаррин арада коронавирусдин инфекция чуьлун тавун патал лазим серенжемрин кьадар гегьеншарнава. "РусГидро" ПАО-дин исполнительный аппаратда, вири филиалра ва идарадин кьаюмвилик квай тешкилатра оперативный штабри квалахзава. Абуру тӀегьуьндихъ галаз алакьалу гьаларал датӀана гуьзчивалзава ва и жигьетдай государстводин талукь органрихъ галаз алакьада аваз квалахзава.

Идарадин офисрин 80 процент пешекарар яргал мензилда аваз квалахдай кьайдадал алулнава. Энергообъектрин кьуллугьчийри сменаирин кьайдада квалахзава, кьетлен гьалар арадал атун мумкин тирди фикирда кьуна, "михьни" сменаяр тешкилнава. Кьуллугьчийрин сагьламвал хуьдай серенжемарни кьабулнава: компанидин кьуллугьчийрин бедендин инфидал гуьзчивалзава, инфекциядикай хуьдай такьатар ишлемишзава, офисрин ва производстводин чкаяр гьар юкьуз чуьхуьзва, миьхзава, гьава миьхьни ийидай системаяр ишлемишзава.

Серенжемар мадни кьевни ийидай игьтияж арадал атайтӀа, РусГидродин карханайрихъ кьецепатакай тамамдаказ атӀана квалахдай мумкинвал хьун патал лазим рекьер жагьурзава.

Рекьер кьулайбур жеда

Хазран КЬАСУМОВ

Мулкунин гегьеншвилел ва яшамиш жезвай инсанрин кьадардал гьалтайла, республикада чӀехибурукай сад тир Сулейман-Стальский районди яшайишдин, экономикадин, культурадин ва маса рекьерайни виликди йигин камар кьачузва. Агьалийрин яшайиш хьсан хуьн, район авадамлишун адан мулкунал алай рекьер кьулайбур ва хатасузбур хьунилай гзаф аслу я. И жигьетдай райондин руководстводи, администрацияда кардик квай рекьерин фондуни, "ДЭП-32" карханади еке квалах тухузва. Кьилди кьачуртӀа, районда 207,4 километр муниципальный метлеб авай ва 608,4 километр хуьрерин майишатрин кьенепатанбур тир рекьер ава. И рекьери муниципалитетдин ва хуьрерин администрацийрин такьатрин гьисабдай хирхем вегьезва, герек чкайрилай яд авахьна фидай турбаяр кутазва.

Гьа са вахтунда, райондин сергьятдай 10 километр федеральный ва 65 километр республикадин метлеб авай рекьерни фенва. Санлай вири рекьерин яргивал 890 километрди барабар я.

Алай вахтунда "Хатасуз ва ерилу шегьре рекьер" кар алай проектдин сергьятра аваз республикадин автомобилрин "Мамрач-Ташкапур-Араканский мост" рекьин 4 км-10 км участокда бинедилар ремонтрин квалахар кьиле тухузва. Кьейд авун лазим я хьни, федеральный "Кавказ" шегьредилар (Цийи Мамрач хуьруьвай) Кьасумхуьрел кьван 15 километр рехъ ремонт тавуна саки 20 йис тир, нетижада ам лап чуьру гьалдиз атанвай. И татугайвал фикирда кьуна, рехъ цийиикӀа туькьур хуьвунин ва капиталнидаказ ремонтунин патахьай райондин кьил Нариман Абдулмуталибов са шумудра Дагьустан Республикадин транспортдин рекьерин майишатдин министерстводихъ ва РД-дин Гьукуматдихъ галаз алакьалу хьана. Идан нетижа яз, и рехъ бинедилар ремонт хуьвун патал ам тайин метлебдин "Хатасуз ва ерилу шегьре рекьер" программадик кутуна.

- Республикадин метлеб авай рекьин 4 км-10 км участокда алай йисуз 129 800 агьзур манатдин квалахар тамамарун лазим я, - лугьзва райадминистрациядин архитектурадин эцигунрин ва ЖКХ-дин отделдин начальник Виталий

Алисенова. - И участокда кьир цунилай гьейри, 274 метрда, рекьин кьерех тирвал, тротуар ва герек чкайрал хатасузвал хуьнин лишанар эцигда, 0 км-4 км мензилда 53 700 агьзур манатдин кьадарда аваз ремонтрин квалахар тамамарда.

Чун кьир цазвай участокдиз фена. Ина Цийи Мамрач хуьруьвай Герейханован хуьруьн юкьвал кьван рекье са кьат кьир канва. Са шумуд кас рекьин чапла патай тротуар туькьурнал машгул тир.

Малум хьайивал, и участокда тухузвай кваллахрин генеральный пудратчи "Юагропромдортстрой" ООО, заказчик "Дагестанавтотдор" ОАО я.

- Чна квалахар планда кьалурнавай кьайдада ва графикдал амал авуна кьиле тухузва, - лугьзува "Юагропромдортстрой" ООО-дин кьилин инженер Зейдулагь Мурсалова. - Рекьин участокда са кьат кьир цана акьалтарнава, гуьгьуьналлаз ана 5 сантиметрдин яцӀувал аваз кьвед лагьай кьат цан хьийида. Вири рекьерай чна райондин руководстводин куьмек ва дикьет гьиссзава. Кьир цунихъ галаз санал, чна рекьин кьерехар туькьурунин квалахарни тухузва.

Рекьера бинедилар ремонтрин квалахар тухуникай рахадайла, кьейд ийиз кланзава хьни, Дагьустан Республикадин Гьукуматди 2019-йисан 4-апрелдиз акьудай кьарардин бинедаллаз, 2021-йисуз республикадин "Мамрач-Ташкапур-Араканский мост" рекьин 10 км-14 км участокда кьир цун пландик кутунва.

Инанмишвилелди лугьуз жеда хьни, райондин мулкунал алай федеральный, республикадин ва муниципальный рекьер кьулайбур ва хатасузбур жеда.

Азедин ЭСЕТОВ,
Дагъустандин халкъдин духтур

И ЙИКЪАРА за жуван дафтарра вил экъуърна. Ана са къисади вичел зи фикир желбна. Чи магъледал са мукъва-къилида вичин гададиз адан дидедин хуърйй свас гъанвай. Ихътин хизанар чинра гзаф хъанва.

Зи библиотекада, и месэладиз талукъарна, рагъметлу тарихчи агъсакъал, профессор Р.М. Ме-гъамедова 1971-йисуз акъуднавай “Дагестан. Ис-торические этюды” тIвар алай ктаб ава. Ана фикир желбдай очеркар, къисаяр, гъадисаяр гзаф гъатна-ва. Ктабдин авторди шагъидвалзавайвал, бязи хуь-рерин арада дуствилин, къуни-къуншивилин гъа-лар хъсанзавачир. Месела, эвленмиш хъун патал маса хуьруьз руш гудачир. Гъатта гъа са хуьруьн

“ЦIух” гудай свас

къенени са тухумдин гададиз маса тухумдай руш гьидачир, я жегъилдиз хъядай ихтиярни авачир.

Гъелбетда, им куьгъне адет тирдал шак алач. Гъаки ятIани, ам кваз къазвайбур гилани тIимил авач. Хейлин хуьруьнвийри чпин гадайриз анжах чпин хуьруьнви рушарал эвленмиш жедай ихтияр гузва. Зи са дустунин (тIвар къазвач) гада чIехи яшариз акъатна, свас тагъана амай. Чи арайра дуствилин алакъаяр авайвиляй за вуна вуч гуьзлемишзава, юг гар галамаз вегъена кIанзавайди я, квекай дарвал ава, хъиз вучиз мехъерзавач лагъана хабар къуна.

Жавабди зун мягътеларна: “Кутугай руш жа-гъизвач”. За адаз вижевай са шумуд рушан тIвар-рар къуна, абур чи студенткаяр тир. Къвед лагъай жаваб зун патал ажайибди хъана: “Абур чи хуьрйй туш, чина гадайриз патал хуьрерай сусар гъидай адет авач”.

Зи къуншидин вичин кайванини маса хуьрйй я, хъиз гъанвай свасни.

Къунши гададин диде кIвалин-къан гъавурда авай, вижевай, камаллу дишегъли я. Гъавиляй абур чпин хъизни свас хъягъиз гъа чпиз таниш хъанвай, бегенмиш хуьруьз илчияр рекъе туна. Мехъерни авуна. Къарини свас - са хуьруьнвияр, квелди пис я къван? Хизан кадгъана. Вирт кIватI-завай куьнуь хъиз яшамиш жезвай жегъилар.

Къарини свас - им тамам са илимдин гими я. Урусрихъ «ирандидени езне, чи патара «къарини свас» гзафбурун мецел жедай месэлаяр я.

Къари анжах кIвализ атанвай цIийи сусан ха-тур тахаз, адаз кIанивал ийиз, кIвалин къайдай-рихъ галаз къадайвал вердишариз гъавалат хъа-на. Амма и “гимиди” капитанни хъун лазим я. Къа-ридиз и руль вичин гъиле къаз кIан хъана. Яваш-яваш ада, вич алай чка къалуриз, жегъилприз “икI ая, акI ваъ” лугъуз эгечIна.

Жегъил свас, къариди вуч лагъайтIани, “есть”

лугъуз, гъил хкаждайбурукай хъанач. Ада вичик-ни дишегълийрин сихилдиз хас хесетар ва абур винел акъуддай тIулни квайди къалуриз хъана. Сифте къилера чпин арайра авай цIалцIам тушир гъвечIи кимивилер меслятIалди гъялдай ниятар авай. Амма акуна сусаз, балкIандин къенерар вах-тунда тIарамарна къун тавуртIа, хаталу я. ИкI виже къведач, фикирна ада вичи-вичикди.

Са юкъуз, кIвале итимар авачир арада, къари вичин къаршида ацукъарна, чин чIурна, свас къе-тIивилелди рахана: “Вуна эхиримжи вахтара ку-таз эгечIнавай жигъирар за ви гададиз къведал-ди таптагъарнавайбур я. Килиг, къари, зун гзаф тIардай цIух гудай чIижерин жинсиникай я. За цIух гайитIа, ви эхир пехир жедайди чир хъухъ”.

И къайдада агакъарай “нотадин” гъавурда акъур къари вичин кчадал ацукъна. Ам яваш хъана.

Анжах жегъил суса, вичи “цIух” гъикI гудайди ятIа, сир яз туна...

Менфятлу ниятар

Гъасан ГЪУЬСЕЙНОВ

Обществода жезвай хуш тушир вакъиайрин вилик пад вахтунда къун тавуртIа, а крарикай халкъдиз, са несилар алатайла, агъур пар, азаб гудай тIал жеда.

Советрин Армияди азад авур Европадин уьл-квейра алай вахтунда, чеб патал чанар гайи дя-ведин игитрин памятникар,obelискар, мемориа-лар, сурар чукурзава, русвагъзава. Тарих цIийикIа дегишариз алахънава. И гъал куь арадал гъана? Тахсиркаяр вужар я?

Перестройкадин йисарилай башламишна, къад лагъай асирдин эхирдалди, гъукумдарри их-тияр гайила, Россиядин гзаф СМИ-ри, Ватандин ЧIехи дяведикай чIуру ниятар аваз, гъуьжет алай материалар къалуриз, чап ийиз башламишна. Месела, Зоя Космодемьянская, Александр Мат-росов, Панфиловар, Краснодондин жегъил гвар-диядин иштиракчияр гъакъикъатда авачир, тап-шуругъалди тукIуьрнавай игитар яз малумар-на. Гъатта Сталина вичин хва немсерин фельд-маршалдихъ дегишар тавур гъакъикъатни тапа-рар хъиз къалурна. Нетикада халкъдин руьгъдин жилавар миллетчийрин ихтиярда туна, халкъа-рин араяр къурна. Дуьньядиз машгъур,арифдар Расул Гъамзатова къъенай: “Эгер куьне алатай вахт тапанчидай ягъайтIа,къвезмай несилри куьн тупунай яда”.

Тарихни литература сих алакъада ава.Эгер тарихдин месэлаяр яцIа гъатнаватIа, литерату-радин месэлаяр гъялна кIанзава. Чпихъ бажарагъ аваз, вадлай артух ктабар къъенвай бязи лезги писателар, кеспидикай менфят кхудиз тахъайла, яни яшайишдин агъуз шартIари, алай вахтунда чпин яратмишдай кардивай къерех авунва. Гоно-рардин кчадал ктабар гузва,руьгъдай вегъезва.

Вири асирра гафунин устадриз чпин зегъметдин къазанжи гайиди я. Халкъдиз абур сейлини хъайи-ди я. Месела, (Интернетдин материалрикай мен-фят къачунва) А.С.Пушкиназ Россиядин Счетный палатади, “Евгений Онегин” хъынайа къенин пула-ралди 10,5 миллион манатдин гонорар гана.Къе вуч хъанва? Бажарагълубурун чка ни къазва?

Хъуькъвек твар акатнавай халуйри машгъур хъун патал, жегъил вахтунда къелемдин бажарагъ хъаначтIани, яшлу хъайила, лап зайиф, усал за-тIар кIватIна, чпин харжййрихъ ктабар акъудзава. Къалп машгъурвиликай “ЛГ-дин” 3-нумрада

Намик ФЕРЗАЛИЕВ

МУГЪМАНДИЗ фейи кIвале са йиф хъайитIани акъуд тавуртIа, Ме-гъедин бубади ам мугъманвиляй гъисабдачир. И хесет адак лап же-гъил чIавалай квайди тир.Геждал-ди тIуьна-хъвана, ксудай вахт ага-къайла, ада кIвалин кайванидиз лу-гъудай:

- Гъа и зун ацукънавай чкадал са пIатан эциг, чан руш, захъ кIеве-лай ахвар агалтнава...

КIвалин иесидизни чара амукъ-дачир, фена мес кутадай Мегъедин бубадиз.

Фадлай Аллагъдин рагъметдиз фенватIани, Мегъедин бубадин и хе-сетдикай гилани, чка атайла, хуь-руьнвияр рахаз жеда. Дидейри, са кчадиз мажбур яз гъвечIи аял гваз фена, геж хъана, аял ахварал физ акурла, патав гвайбуруз икI лугъу-дай:

- Къарагъна кIанда,чан вахар, зи “Мегъедин бубадихъ” ксун агал-тнава...

Ахпани, ада вичин ахвариз физ-вай аял юзурна, алава хъийидай:

- Ша кIвализ хъфин,чан зи “Ме-гъедин буба”, жуван кIвале къатук.

КIвалахдин гуьгъуьниз ракъур-навай сад геж кхвез хъайитIа,адан къарада икI рахадай:

- Имни Мегъедин бубадилай бе-тер хъана хъи мад, къиф къейинал йиф ийидай!

Лап къуьзуь хъана, кватай чIа-варизни вичин и хесетдилай гъил къачудачир лугъуда Мегъедин бу-бади.

Им адан гъа и къуьзуь берейра хъайи агъвалат я. Иикъарикай са юкъуз Мегъедин буба фидалда ше-гъердавай са хванахвандиз мугъман яз. А хванахвани азербайжанви жеда. Вичин хесетдик гъарам ака-дариз вердиш тушир Мегъедин бу-ба, тIуьна-хъвана,йиф хванахвадин кIвале акъуддайвал жеда. Атайда-лай къулухъ гъа чай гъиз вугуз, хъваналда Мегъедин бубади...

Дагъдин михъи,серин шагъвар-дал ксуз вердиш хъанвай Мегъедин бубади кIвалин кайванидив мес бал-хундик вегъиз тада. Ихтилат яргъи авуна вучда. Мегъедин буба - бал-хундик,кIвалин амай хизанарни, па-йи-паяр хъана, утагъра ксуда. Бал-хундин ракни и утагърин садан къе-

нез ахъа жезваз хъана. Йифен са береда югъди чай хъанвай Мегъе-дин бубадиз къециз физ кIан жеда. Амма регъуьвиляй сакIани ксанвай-бурун винелай элячIна физ жедач...

Экуьнахъ кIвалин итим - кардал, аяларни мектебдиз фида. КIвале тек кIвалин кайвани амукъда. Ада хей-лин вахт гуьзетда, мус мугъман къа-рагъна, гъил-кIвач чуьхвена, суфра-дихъ ацукъдатIа лугъуз. Амма Ме-гъедин буба балхундикай экъечIдач хъи,экъечIдач. Эхирни кайваниди сифте са ван эляда Мегъедин буба-дал. Ван акъат тавурла кичIе хъана, ам вич фида балхундихъ. Адаз ак-вада хъи, Мегъедин буба, яргъан лап къилиз чIугуна, вилерни гъуьлягъ акунвай хъипре хъиз чина туна, яр-гъи хъанва.

- Къарагъзавачни, халу, вун? - лагъана кIвалин кайваниди ада азербайжан чIалалди. Суфра ахъ-айнава за, гишин хъана жеди ваз...

Мегъедин бубади:
- Чан руш,са истикандавай яд хъанайтIа, хъвадай за, чимивили лап жигерар кана зи.

Кайванидиз и гафунин ван атун-ни,ада фена истикандаваз яд гъа-на. Мегъедин буба месин къиле ацIукънавай, вични къалабулух квайди хъиз аквазвай.

- Хъухъ, халу, яд, - лагъана кай-ваниди. Истикан вахкун вилив хуьз акъвазда.

Мегъедин бубадиз чир жеда хъи, истикан вахчун тавунмаз кIа-лин кайвани хъфидач. Гъилик зур-зунар кутуна, истикан сивихъ туху-дай къасарна, адавай яд месел экъичда. КIвалин иесиди кар гъи-най атанвайди ятIа къатIуда, сивик хъвер акатна лугъуда:

- Айиб авач, къуьзуь аял. Са шей-ни жец.Къарагъа, вач гъамамдиз,-чин-гъил чуьхвена, ша суфрадихъ...

ИкI лагъана, истикан къуьзуь-дан гъилйй вахчуна, кайвани хъфе-на. Мегъедин бубани фад кIвачел къарагъна, парталар вичел са легъ-зеда гъалдна, адан гуьгъуьнаваз балхундикай кхечIна.

Къеженвай мес вахчуна, бал-хундал вегъена, кIвализ хтай кай-ванидиз къуьзек акхунач.Иниз ки-лигна, аниз килигна - Мегъедин бу-бадин ялни амачир...

Лугъудайбур ава: а югъ - рекъи-дай югъ, мад Мегъедин буба са-низни мугъмандиз хъфенач.

Фу амач

Рамазан ДАДАШЕВ

Мукъвара чна ЧIехи Гъалибви-лин 75 йис тамам хъунин юбилей къейдда. А залум дяведи гзаф ин-санар къена, шегъерар, хуьрер барбатIна, каш-мекъ гана. Ахътин девир мад гъич садазни тахкурар, чан Аллагъ!

Дявээр куьтягъ хъайи сифте къилерай чи къуншидал, чпиз гзаф дарвилер акур, Али халудин хизан яшамиш жезвай. Адаз къве гада авай. ЧIехидан тIвар Мегъамед тир, гъвечIидан - Серкер (тIварар деги-шарна гузва). Мегъамед лап гъа вич хайи чIавалай япарал залан аял тир, адахъ галаз ван акъудна рахана кIандай.

Аялри къведани мектебда кIел-завай. Бегъем руфуна фу авачир ЧIехи гада Мегъамедаз тарсуникай гъязни къевезвачир. Адан фикирда авайди вич гъвечIи стха Серке-ралай вилик школадай кIвализ хъфин, катулдин кIане амай хапIа-

затI ва суфрадик кумай фан клус-мус тIуьн тир.

Гъа икI, эхиримжи къве тарс ахъайна Мегъамед кIвализ катна. Катулдин кIане аялприз тунвай са тIимил качIкачI хапIа амай. Са хъвехъ фуни Мегъамеда кылди тIуьна. Бах кIвале авачир. Са герен-дилай Серкер, вичин тарсар акъал-тIарна, кIвализ хтана. КIвале бах авачирди чир хъайи аялди, айван-дин тарцелай гъарайна:

- Бах! Я ба-ах!
- Яда, гъараймир, фу амач-е..., зунни бегъем тух хъанвач...е, къей хва, - лагъана биши Мегъамеда.

Серкера мад эвериз башла-мишна:

- Я ба...ах! Вун гъинава?
- Яда, вун кIамай яни, хапIани са тIимил тир...е амайди, - хълагъ-на Мегъамеда.

КIвализ хтай бах агъвалатдин гъавурда гъатна ва ада Серкераз са тике фу къуншидивай гъана. Мад ахътин четин вахтар, девир, гъич са-дазни тахкурар, чан балаяр! Амин!

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

Эхь, 1991-йисалай инихъ чун, гила лугъузвай-вал, “инсандин чин алай” демократияда, “социальный” государствада яшамиш жезва.

“Социальный” гафуник государствовдин вири къайгъударвилер инсанар, иллаки зайифбур, ажузбур, аяларни яшлубур хуьнихъ элкъуьрнавайвилн мана ква. Им чи Конституциядани къейднава.

Амма зун ва зун хътин миллионралди маса аялар дяведин ва адалай гуьгъуьнин йисара “Советрин” тIвар алай уьлкведа хайибур, гъана чIехи хъайибур, чирвилер, тербия, пешекарвал гъа девирда къачурбур я. Зегъметдин камарни гъана къачуна. Чи рикIел, дяведин йисарин кашарни межьер хъиз, гъа девирдин чIехи агалкъунарни, шадвилерни, къулайвилерни алама.

Дагъдин биши хуьре колхозчи малдардин, хипехъандин хизанда хайи аялдиз, жибинда пулни авачиз, я бегъемдиз урус чIални чин тийиз, меркездиз атана, республикадин къилин вуздиз гъахъдай мумкинвал хъуниз, ана кIелна, пешекарвал къачуниз, рикIиз кIани чкадиз фена, зегъмет чIугуниз, хизан кутуниз гилан жегъилар махариз хъиз килигзава. Парабур гъатта инанимш жезвач.

Техника, технологияр акъван виликди фенвайлани, и жегъилрикай гъафбуруз, гъатта хуьре ханва-тIани, мал-лапагдихъ гелкъведайвал, никIе цан цана, тум кутадайвал, рушариз, гам ршана, храдайвал чизвач, я чиризни кIанзавач.

Четинвилерай гъикI экъечIда?..

Къилиз лапIаш вегъезвайди мадни а кар я хьи, парабуруз, къилин образование къачурлани, себебни нетижа вуч ятIа чизвач.

Гъар гъихътин хъайитIани гъисабунар, месела, кIвалин хандакI атIана, анал кIвал хкажиз клан хъайитIа, юкIвар-чиплер агъиз, линейкадив ва я лентинив алцумиз, план туькIуьриз чидач...

Ихътин несилриз чи тарихни, Советрин девирдин литературани чирзавач. Америкадин госдепартаментди гъеле алатай асиррин юкъвара чи ва гъакI социализмдин идеярал амалзавай маса уьлквейрани, гила лагъайтIа яваш-яваш арадал къвезвай жегъил экономикайрин уьлквейрани, несилриз гъакъикъи чирвилер гайитIа, абур “демократиядиз хаталу жеда”, лагъана туькIуьрай доктрина, чи “перестройщикри”, абуралай гуьгъуьниз цийи “демократрини” ян тагана къилиз акудзава. ОГЭ, ЕГЭ ва хейлин маса “реформаяр” гъа кардин шагъидвал я.

Имни чи пара политологири, философири, дипломатри, писателри, журналистри жуьреба-жуьре СМИ-ра мукъвал-мукъвал раижзава.

Советрин вирибуруз сад хъиз гайи пулсуз образование, авур медицинадин къуллугъ, илимдихъ виликди фин, яратмишдай кардал машгъул хъун - государствовдин къаюмвилик квайди, агалкъунрихъни чун ян тагана гъавилай фейиди, чи ЧIехи Гъалибвални халкъдин савадлувилихъ, уяхвилихъ, садвилихъ, дуствилихъ галаз алакълалу тирди чи душманриз хъсан чида. Жуванбуруз?..

И веревирдер кхъиниз зун и йикъара, дуьньяда “коронавирус” лугъудай завал чуькIунихъ галаз алакълалу яз арадал атанвай чIуру гъалариз (себебриз) талукъ яз тешкилзавай (“Рен ТВ”, “Звезда”, “ОТР”, “Россия-24” ва мсб.) къалурунри (“сюжетири) мажбулна.

Дуьньядин саки вири къуватар чнин гъиле авай ампайри Европада, Америкада, масанрани чпи-чеб гъикI кьиле тухванатIа, гилани тухузватIа, хъсандиз къалурзава. Инсаният терг авуна, дуьньядин девлетар чпиз тарашунихъ къанихбуруз “коронавирус” чпихъ галуьк тийидай хъиз авай. Гъавилай са артух ам квазни къунач. Нетижаяр?.. Гъар юкъуз виринрай раижзава.

Вирус “рекъиз”, Америкада яракъар маса къачузва. Англияда, Францияда, Германияда туьквенар, базарар тарашзава... Гъа са чIавуз рекъизвайбур кучудун патал сурар, гробар, кафанар жагъизвач... Им тушни Европадинни Америкадин демократия?

Россияди, Китайди куьмекдин гъил яргъи авурлани, бязи ампайриз и кар хуш хъанач. Куьмек агакъайла, сагърай лагъайбурни тIимил туш...

“Рен ТВ” каналдай 4-апрелдин юкъуз “Военная тайна” лишандик кваз тешкилай сюжетири Советрин школа, аялрин бахтаварвал, чирвилерин деринвал, инсанрин пакадин йикъахъ инанмишвал гъихътинди тиртIа къалурзавай. Чпин аялвал а девирдал гъал-

тай гъаф артистри, журналистри а йисарин гъайиф чIугъазвай, рикIел хкизвай, вилерал накъвар алаз.

Ибур себеб авачиз жезвай крар я жал? Коронавируси чи уьлкведани кIани къван суаларни хъутIалар, четинвилер арадал гъанва. Гъа и шартIари Советрин девирда, лап четин йисарани инсанрин алакъаяр гъихътинбур тиртIа рикIел хкизва. Чаз гилани четин макъамра сад хъун, санал дурум гун, имтигъанрай экъечIун, инсанар, Ватан хуьн лазим тирди чирзава.

Советрин аялри а чIавуз хъвазвай лимонаддин, незвай морожнадин, тIунутIдин къиметар кепекар тир. Пара мектебра, гъатта вузрани фу, чай, нек пулсуз гузвай.

За вузда 1965-1970-йисара кIелайди я. Чи вири столовойра а чIавуз суфрайрал кIани къван фу алай, гишинвал вуч ятIа, садазни чирайди туш.

Бес гила? Аялри вуч къачузва? Агъилрив вуч агакъзава? Бижни бандит, къачагъни угъри, наркоманни бомж, кар-кеспи жагъуриз, къекъевезвай абдалар... Хъсан обществада икъван усалвилер?..

За къатIузвайвал, Президентди, гъукуматдин вири къурулушри и йикъара ийизвай вири чалишмишвилери, сифте нубатда, халкъарин садвилриз, сабурлувилиз, сада-садахъ инанмишвал артухаруниз, гъарда вич алай чкадал низамлувал, гъакъисагъвал къалуруниз эвер гузва. Чи общество мягкем я. Им умудлувал артухарзавай себебни я.

Гъа мягкемвили, садвили, сад-садан гъавурда акъуни чун завалра хвейийдини я, хуьнни ийида!..

Амма гъа и четин шартIарани чпин девлетар артухариз, нефсинилай зарпанд алудна, рикIелни

текъведай хътин тапан чIуру птикарни, запабарни, дарманарни, сеансарни, вязер кардик кутазвайбуруз вучиз майдан гузватIа? Ибурун рикIел я Аллагъ, я гъейрат, я инсаф вучиз алачтIа?

Санани кIвалах жагъин тийизвай вишералди жегъил хизанар, варцаралди, фу гъасилдIа рехъни авачиз, къекъвеагвиле гъатуни хийир низ гъида? Абурун буржар ни, гъикI алудда? Къурулушда хуссият-чиярни къекъвеагарар хъанвайла, хуссиятчи мергъямат гъайди, кар алакъдайди хъайитIа хъсан я хьи. ИкI тахъайтIа?.. Вирибур чина гъакъван уstad кар-чияр (работодателар) яни? Бизнес-бизнес я лугъзвайбур тIимил туш эхир?..

Куьрелди, суалри чаз генани чун сад хъуниз, уях хъуниз, меслятлувилелди четинвилерай экъечIуниз эвер гузва. МасакIа чи гележег генани агъурди хъун мумкин я. И коронавируси маса вирус арадал гъидачтIа вуч чида?..

Яшамиш жен!..

*Яшамиш жен гузмай къван гагъ,
РикIел тегъиз рагъулар.
Алудиз клам, алудиз дагъ,
Хиве такъаз кагъулар.*

*Яшамиш жен, къе атай хъиз
Кар гъиле къар мумкинвал,
Жизвидинни шаквал тегъиз
Алатунал четинвал.*

*Са къуз, къве къуз жеда чIимел,
Рагъ авайди рикIел хуьн.
Кун чуькIуриз тевфин кимел,
Хуш келима мецел гъин.*

*Къуншидикай фикир чIуру
Тийин, са вуч квахъайтIа.
Мугъман патал ахъай пару,
Рехъ алатна, гъахъайтIа.*

*Авай ризкъи санал вегъин,
Санал хъурай мярекат.
Сад хъайила руьгъни зигъин,
ТIимил жедач берекат.*

*Яргъиди туш йикъалай йиф.
МичI къазуниз, нурар хуьн.
Умуддин женг жедач зайиф,
Умуд гудай крар хуьн!*

*Къадагъаяр сад-къве къанди
Хъун я адет, рекъер хуьн.
Иман я дагъ гъар инсандин.
Иманлудан тегъер хуьн!*

*Балани бал ала санал,
АтIун тийиз араяр.
За къатIайвал, и дуьньядал
Дерт акурбур пара я...*

Мусибат къабулзавай тегъерар

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Яраб инсансузвилин бинеда вуч аватIа? Къайгъусузвал, ахмакъвал, инсафсузвал? Чарадан дерт къатIудай рикI тахъун? Виридалайни жув клан хъун? Дуьнья барбатI хъайитIани, зун сагъ амуькда лугъуз яшамиш хъун?

Алай макъамда коронавирус себеб яз дуьньяда арадал атанвай мусибатдин гъаларикай фикирдайла, винидихъ гъанвай суаларни жува-жуваз гузва.

Фикирдиз гъакI Александр Пушкинан “Тегъуьндин вахтунда кефлу межлис” трагедия къевеза. Ам яратмишунихъ вичин тарих ава.

1965-йисуз Лондонда тIегъуьндин азар чIлана. Шотландиядин шаир Джон Вильсона “Тегъуьндин шегъер” тIвар алаз пьеса кхъена. Ам Александр Пушкинани кIелна. 1830-йисуз Пушкин яшамш жезвай Болдино хуьре вабадин азар гъатна. Пушкина адаз тIегъуьн лагъана ва трагедияни кхъена. Адан мана ихътинди я. Инсанар тIегъуьндик рекъизвай макъамда са десте жегъилри куьчеда суфраяр ачухзава, нез-хъваз, шадвилерзава. Кешишди атана абуруз чпи ахлакъсуз, марифатсуз, инсансуз кар ийизвайдакый ва кIвалериз хъфиникай лугъузва, амма жегъилри мадни гевеслудаказ чпин шадвилер давамарзава.

Бажарагълу шаирдин трагедия Италияда кьиле физвай вакъайири рикIел хкана. Ина гъар суткада коронавирусдик 600-700 кас рекъизва, гъа са вахтунда жегъилри айванрик экъечIна куььлерзава, манияр лугъузва. Чпин и гъерекатар социальный сетра эцигзава.

Интернетдин сайтрай аквазвай шиклири, видеоклипри, селфийри мадни тажубарзава, къарсатмишзава. Чпиз са куьнихъайни, я коронавирусдихъайни кичIе туш лугъудай саягъда сада-сад къужахламишзава, теменар гузва, паркариз, куьчейриз экъечIзава, санал кIватI хъана селфийр ийизва, маскаяр алуькнавайбурал, кIвалера ацукънавайбурал хуььрезва...

Са рахунни алач, ихътин гъерекатриз рехъ гузвайбурухъ я намус, я ахлакъ, я марифат авач. Миллионралди инсанар хаталувилик акатнавайла хуььруьнриз, зарафатриз рехъ гун гъич инсанвилиз ухшар авач. Мусибатдин хума, тIегъуьн сифтедай кваз такъур Италияда, Испанияда, Англияда исятда зулуматдин гъихътин гъалар арадал атанватIа, аквазва. Суткада 800-900 кас рекъизва коронавирусдик.

Интернетдиз тапан хабарар чуькIуриз, Россияда коронавирусдиз акси яз тухузвай муракаб кIвалахдиз чIуру баянар гуз, инсанрин кьил-кьилелай алу-диз алахъзавайбурун макъсад вуч ятIа, гъадан гъавурдани акъазвач. Вич тежрибалу духтур я лугъузвай са дишегълиди коронавирусни, Россиядин гъукуматди ва регионрин кьилера авайбуру тухузвай тешкилла кIвалахни инкарзава, президентдилай эгечIна вири руководителриз тикъетар язава.

Ихътин жуьредин, гъич агъаз клан тежедай къалп хабарар гъаф я. Садвад, виш кас абурухъ агъуртIани, санлай халкъди абур кваз къазвач. Амма алапатдин кар ам я хьи, чи инсанри гъа къалп хабарар, видеоклипар са артух фагъум тавуна ватцапрай, соцсетрай сада-садаз ракъурзава, кIеве авай инсанар мадни дарихарзава.

Ихътин макъамра дагъустанвияр маса жуьредин гъерекатралди тафаватлу жезва. Азгъунвал, нефс винел акъатзава. Регъимвал, инсанвал, мергъяматлувал рикIелай алудна, жуванбур алаждай рекъерихъ гелкъевезва.

Эхъ, эхъ, алаждай, жибинда амай виш манатни къакъуд хъийидай.

Къе чи базарра, супермаркетра, оптовый базайра алвердал машгъулбур завай, вавай мал къачуна, 2-3 сеферда багъа къиметрай маса вахкузвайбур я. Абурун арада чеб мусурманар, капIтеат ийизвайбур, Къуръандин, Суннадин къанунрал амалзавайбур я лугъуз, гунагъдин крариз рехъ гузвайбурни ава.

2019-йисан декабрдин вацра Китайда пайда хъайи коронавирус хумади вири дуьньяда гъулгъула туна. Чка-чкада рекъер, сергъятар, базарар, еке туьквенар, паркар, общественный чкаярагализ акурла, инсанрик кичIевилин вел-вела акатна. Карантинар малумариз эгечIайла, вири базарриз, туьквенриз чIутхунна, суьрсетдин къайгъу ийиз. Масанра гъикI хъанатIа, завай лугъуз жедач, Дагъустанда базарар, туьквенар, оптовый базаяр гъилера авайбуру недай-хъвадай бязи шейэрин къиметар гъасятда хкажна. Къелелай гатIунна шекердалди. Гъуьруьн къимет 200 манатдин, чIемедин - 150, семечкадин чIемедин - 100, чIахаррин, гречкадин - 50-70, лападин якIун - 200, шекердин - 150 манатдин хкажна. Коронавирусдик начагъ тахъуниз куьмек гузва лагъай хабар чIканмазди, сенжефилдин къимет 2-3 агъзурдаз акъатна. “Куьне шейэрин къиметар вучиз хкажна” лагъайла, туьквен-чийри чеб метягъралди таъминарзавайбурук, оптовикрик, оптовикри базайрин, холдингрин иесийрик тахсир кутазва. Гъарда вичин хийирда вил аваз къиметар хкажзава, нетижада кесиб инсанар, чIехи хизанар, вахтуналди кIвалахдик квачиз амуькнавайбур, 9-10 агъзур гъилиз къевезвай пенсионерар кIеве гъатзава: коммунальный къуллугърай вацра 4-5 агъзур манат гайила, пенсионерриз вуч амуькзава? Адахъ 650-700 манат гана са килограмм лападин як къачудани, югъ-къандавай багъа ийизвай дарманар, килограмм 500-600 манатдиз акъуднавай чIем, виш манатдилай агъуз тушир яр-емиш?

Мажибрин, пенсийрин къадарар гъа авайвал амуькзаватIани, шейэрин, коммунальный ва маса къуллугърин къиметар датIана хкажзава. Накъ 10-15 манатдай къачузвай картуфрихъ, келемрихъ, чичIекрихъ къе (гъар са килограммдихъ) 30-35 манат гана кланзава. Чна чун мусурманар я лугъузва. Гъинава мусурманвал? Инсанвал? Стхавал? Жуванди клан хъун? Адаз хъсанвал, галайвал авун?

Гъа и залан, дарихвили кьунвай макъамда чпин чIуру крар, лутувилер, тахсиркарвилер ийизвай небетарни пайда жезва. Беденрал духтуррин партал, чинрал маскаярни алуькна “кIвалер дезинфекция ийизвайди я” лугъуз рактарар ахъайиз тазва, ахпа иесийрин (кIвале текдиз авай) чиниз, вилериз газ яна пайгардикай хкудзава ва кIвалерай багъа, къиметлу шейэр, пул чуьнуьхзава.

Инсанвилин ерияр, Исламдин истемишунар рикIелай ракъурзавайбуруз чешне къалурзавай ксарни ава. Сада-лайни аслу тушиз чIканвай тIегъуьнди кIеве тунвай инсанриз жуьреба-жуьре рекъерай куьмек гузвайбурни ава. Сифте нубатда волонтеррин, гуьгъуьллу куьмекчийрин тIварар къуна кланзава. Абуру кIвалера кьилди амай яшлубурал дарманар, недай-хъвадай шейэр агакъарзава. Дербент шегвердин са десте карчийри кесиб хизанриз суьрсетар пайзава. “Инсан”, “Михъи рикI” фондари вири республикадин муьгтеж авай хизанриз, инсанриз куьмек гузва: суьрсетдалди, дарманралди. Игътияж авайбуруз куьмекдин гъил яргъи ийизвай маса идараяр, инсанарни ава. Чна абуруз баркалла лугъузва!

КІвалах - цІийи кЪайдада

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

РД-дин зегьметдин ва яшайишдин жигъетдай вилик финин министерстводи “Мобильные кадры России” общественный гьерекатдихъ галаз санал и йикъара республикадин агъалийриз рекьер туькьурунин кІвалахра куьмекдай мумкинвал гуда. Идакай “Лезги газетдиз” винидихъ тІвар кьунвай министерстводин пресс-кьуллугъди хабар гана.

Алатай жуьмя юкьуз, 3-апрелдиз, РД-дин зегьметдин ва яшайишдин жигъетдай вилик финин министр Изумруд Муьгъутдиновадни винидихъ тІвар кьунвай общественный гьерекатдин председатель Владислав Шамина дагъустанвий кІвалахдалди таъминарунин жигъетдай рахунар кыле тухвана.

Алай вахтунда вири дуьньяда садакай масадак акатдай коронавирусдин азардихъ галаз алакьалу яз арадал атанвай чІуру гьлар фикирда кьуналди, рахунар видеоконференц-алакьадикай менфят кьачуна кыле тухвана. ИкІ, онлайн-режимда, алай девирда цІийивал тир кЪайдада, кьарардал кьу-

лар чІугуна. Ида лагъайтІа, арадал атанвай шартІара кІвалахдай хатасуз рекьер-хуьлер жагъурунин, абурукай менфят кьачунин жигъетдай шагьидвалзава.

Видеоконференциядин сергьятра аваз кьве патани санал кІвалахунин кЪайда, кІвалахдай шартІариз талукъ месэляяр ва кІвалахдихъ кьекъезвай дагъустанвийриз авай заминвилер веревирдна.

РикІел хкин: “Лезги газетдин” 26-мартдиз чапдай акъатай нумрада (“Жегьилрин бригадаяр кІватІзава” макъала) чна РД-дин зегьметдин ва яшайишдин жигъетдай вилик финин министерстводин жегьилар кІвалахдалди таъминарунин рекьяй “Агалкьун” центради Московский областдиз цІийи са шумуд рехъ туькьурун патал жегьилрин бригадаяр кІватІзавайдакай хабар ганай.

Чаз а муламатдал мадни алава хъийиз кланзава: Московский областдилай гъейри, автомобилприн рекьер чи уьлкведин амай регионрани эцигун пландик ква. Гъаниз килигна, чпин яшар 18-далай алатнавай жегьилривай и важиблу проект кьилиз акъудуник чпин пайни кутаз жеда. Газетдин винидихъ тІвар кьур нумрада чна кІвалахдин шартІарикай хабар ганвай, гъавилияй чун абурал гегьеншдаказ акъваззава.

Эгер и малуматдиз талукъ яз суалар пайда хъайитІа, РД-дин зегьметдин ва яшайишдин жигъетдай вилик финин министерстводин жегьилар кІвалахдалди таъминардай “Агалкьун” центрадай чириз жеда. Ам Махачкьалада, Абубакарован куьчеда, 117-нумрадин дараматда (1-мертеба, 126 кабинет) ава.

Лазим малуматар телефондин и нумра-диз - **8 963-375-95-80** зенг авуна кьачуз жеда.

Фондуни патай

Чи мухбир

И йикъара Ахцегъ районда Дагъустан Республикадин лайихлу муаллим Магьмуд Абдулкеримован тІварунихъ галай фондунин патай агъалийриз садакай масадак акатдай азаррикай хуьдай шейэр пайна. Идакай “Лезги газетдиз” Ахцегъ райондин администрациядин пресс-кьуллугъдай хабар гана.

Малум хъайивал, мергьяматлувилин серенжемдин сергьятра аваз фондунин райондин хуьрера ва центрада карантиндин вахтунда кІвалахзавай коллективриз санлай кьачурла, 5000 маска, 40 пачка бегълеяр ва 300 литр антисептик пулсуздаказ пайна. ИкІ, Ахцегъ райондин жегьилрин волонтеррин гьерекатди просвещенидин “Люминарий” центрадин куьмекни галаз абур Россиядин МВД-дин “Ахтынский” МО-дин, медицинадин идарайрин - хуьрерин ФАП-рин, КЦСОН-дин (агъалийриз яшайишдин рекьяй куьмекдай центр), райондин школайрин штабрин арада пайна.

ЧІехи пай лагъайтІа, кьенин юкьуз чпин сагъламвал хаталувилик кутуналди агъалийрин кьуллугъда акъвазнавай медицинадин идарайрин кьуллугъчийриз гана. ГьикІ хьі, кье, арадал атанвай четин шартІара, абур

чпин кІвалахдин везифаяр кьилиз акъудуниз, идахъ галаз сад хьиз чпин арада садакай масадак акатдай чІуру азар квайбурни аваз хьун мумкин тир ксарихъ галаз датІана алакьада хьуниз мажбур я. Абур пайдайла, активистри агъалийрихъ галаз гъавурдик кутунин кІвалахни кыле тухвана, гзаф инсанар кІватІ жезвай чкайриз тefин меслятна.

Мергьяматлувилин серенжемдиз Ахцегъ райондин Обществанный палатадин председатель Али Исмаилова виниз тир кьимет гана. Ада чи уьлкведин гьар са агъали патал четинди тир алай вахтунда куьмекдин гьил яргъи авун гзаф важиблу кар тирди кьейдна.

- Иллаки четин вахтара сада-садаз куьмек авуни, сада муькуьдан дердиникай хабар кьуни руьгь кутазвайди, кьуват гузвайди рикІелай ракурна кландач. Алай девирдани чна чун гьакІ тухун герек я. И серенжемдин сергьятра аваз чаз карантиндал амал авунин, гьакІни арадал атанвай чІуру гьаларай лайихлудаказ экъечлуни жигъетдай таблгьат туьху кланзава, - алава хъувуна ада.

Алай четин вахтунда агъвал авай ксари амайбуруз куьмекун, абурун къайгъуда хьун - им чна ата-бубайрилай инихъ авай хъсан адетрал амалзава, абур хуьзва, давамарзава лагъай чІал я. Чпин хивевай гражданилин жавабдарвал гьисс авуналди, кьени крарик кьил кутазвайбурулай, инсанрин руьгь хкажзавайбурулай Аллагъ рази хъурай! Амин!

“Куьредин” машгъурвал

Хазран КЪАСУМОВ

Сулейман-Стальский райондин аялрин яратмишунрин кІвале машгъур музыкант Нариман Османован регьбер-вилик кваз аялрин фольклордин “Куьре” ансамбль кардик кваз 3-йис я. И куьруь девирда ансамблди райондилай кьецени машгъурвал кьазанмишна. Районда ва ададай кьее тухузвай шадвили мярекатра ансамблди вичин алакьунар кьалурзава. Идалайни гъейри, “Куьре” ансамблдин клиприз социальный сетрай ва “Ютуб” каналдай 100 агъзурдалай виниз инсанар килигна.

И йикъара райондин кьил Нариман Абдулмуталибова “Куьре” ансамблдин иштиракчияр администрацияда кьабулна, абуруз алхишдин келимаяр лагъана. Идалайни гъейри, Н.Абдулмуталибова ансамблдин иштиракчияр тир Ханум Агъа-мирзоевадиз (Агъа СтІалрин СОШ, 7-кл.), Сиясат Агъарагьимовадиз (ДаркІуш-Къазмайрин СОШ, 11-кл.), Жамиля Пирисмаиловадиз (Кьулан СтІалрин СОШ, 9-кл.), Набат Тагьировадиз (Герейханован 1-нумрадин СОШ, 9-кл.), Имам Фейзулаев (Герейханован 1-нумрадин СОШ, 5-кл.) ва Эмиля Шихбабаевадиз (ЦІийи хуьруьн СОШ, 9-кл.) чухсагъулдин чарар вахкана, абурухъ яратмишунрин рекье агалкьунар хьана кланзавайди лагъана.

Къени крариз - шегъре рехъ

Чи мухбир

Четин вахтунда сада-садаз куьмекдин гьил яргъи авун инсандин рикІинни гьилин ачухвал кьалурунин лишан я. Кьенин четин йикъарани ахтин кьегьал рухварни рушар майдандиз экъечлунал чун гзаф шад я. Чпин рикІин эмирдалди абуру тІем акакьдай крар кьилиз акъудзава, кьенивилериз шегъре рехъ ачухзава.

ИкІ, и йикъара Сулейман-Стальский райондин Собранидин депутат, карчи Максим Аскерова вичин хуси карханада жунадикай гзаф сеферра ишлемишдай маскаяр цвана ва абур пайна. Сифтегъан 3000 маска - Сулейман-Стальский райадминистрациядиз (100), районда авай ОМВД-диз (100), райондин центральный больницадиз (300), Агъа СтІалрин ФАП-диз (100), Кьулан СтІалрин ФАП-диз (50), Дербентдин ЦРБ-диз, мергьяматлувилин “Инсан” фондуниз (200) ва агъалийриз (2000).

Муьквал йикъара Максим Аскерова хуси материалдикай мадни 10 000 маска цвана, организацийрив агакарун пландик кутунва.

Райондин кьил Нариман Абдулмуталибова депутат, карчи М.Аскероваз авур куьмекдай сагърай лагъана. Ихтин кардик кьил кутуни инсандин рикІин ачухвал ва ватандашвили дуйз рехъ кьалурзавайди кьейдна.

Шиирдин нехишралди лишанлу я

Шаир Шагьбала ШАГЬБАЛАЕВ XX лагъай асирдин 80-йисара чи эдебиятдиз атай векилрикай сад я. Къе ам рикел гъунихъ гуьзел себеб ава - шаирдин 60 йисан юбилей вилик ква. Сифте шиирар Шагьбалади гъеле школада клелзавай йисара кхъизвай. Абурукай сад 1977-йисуз Ахцегъ райондин “Цийи дуьнья” газетда чапна. Им цлерид йиса авай автордин печатдиз акъатай сад лагъай эсер тир. Гуьгъуьнлай шаирдин члар республикадин “Лезги газетдин”, “Самур” журналдин чинра пайда хъана. Шиирдин уртах къве клвалалдик кваз - “Тавази рагъ” ва “Къуьлуьн кылер” - Шагьбаладин хейлин эсерриз дуьнья акуна.

Алай вахтунда Шагьбала Шагьбалаев шиирдин кылдин са шумуд ктабдин автор я. Ингъе абур: “Карвандин рехъ” (1989-йис), “Зенгер” (1995-йис), “Гъакъикъатдин цлелхемар” (2004-йис), “Регъимдин цлер” (2005-йис), “Марфадин раб” (2009-йис), “Рустам ва Зугъраб” (2014-йис), “Шиирдин цуьл” (2013-йис, урус члалалди) ва масабур. И йикъара юбилейдин ктабни акъатнава - “Зи руьгъ, зи тан - Ватан”.

Кар басмадиз акъатнавай ва гъелелиг акъудиз агакъ тавунвай эсеринни ктабрин къадардал алач. Кар алайди арадал атанвай члал виниз тир ери авай, клелзавайдан истемешунриз лайихлудаказ жаваб гуз жедай, руьгъдин игътияжар таъминариз алакъдай эсер хъун я!

Шагьбаладин шииратдикай вуч лугъуз

жеда? Санлай къачурла, тлебиатдин патай илгъамдикай вижеваз пай ганвай шаирди акъулдин, зигъиндин, зегъметдин, устадвилдин куьмекдалди хъсан еридин, ванлу, чеб члалан ва туькьуьр хъунин жигъетдай гуьнгуьна авай, руьгъдин ва гъиссерин истемешунриз дуьзгуьнвилелди къуллугъ ийиз алакъдай эсерар арадиз акъудзава. Шаирди вичи хъсандиз лагъанва:

*Эця жезва зи пелен дам,
Мефтледа физ, акъаз цацар.
За агъзур пут хиялдикай
Кхудзава шиирдин цлар.*

За мад сеферда шаирдин чапдиз акъатнавай эсерар клел хъийизва. Чеб туькьуьр хъунин клалубрал ва жанрайрал гъалтайла, абур жуьреба-жуьре я: шиирар, манияр, бейтер, пудар, къудар, рубаияр, экспромтар, этюдар, триолетар, эпиграммаяр, пародияр, дуствилин шаржар, балладаяр, риваятар, гъезелар, сонетар, сонетрин тажар, поэмаяр...

Чпе къарагъарзавай месэлайрал гъалтайлани, шаирдин эсерар гъар жуьрединбур я. Абурун арада къетлен чка ватандиз ва ватанпересвилизи талукъ, уьмуьрдин ва яшайишдин муракаб месэлайриз фикир гузвай, ашкъидикай ва муьгъуьббатдикай яратмишнавай, сатирадин ва юмордин эсерри къазва. Адетдин инсанри фикир тагузвай ва виле аваз таквазвай са къадар крар шаирдин дикъетдик акатзава. Нетихада, килиг садра, гъихътин цларар арадал къевезватла:

*Михини лезн хуьзва,
Лезнди - балклан.
Балкланди игит хуьзва,
Игитди - Ватан.*

Куьруь къуд цлар. Амма и къуд цларце гъакъарнавай фикир гзаф маракулуди хъанва. Адакай ихътин нетиха хкудиз жеда: гъевечи затларин къадир авачирдаз, члехи крарин къадирни чир жедач. Виче ватандикай ихтилат кыле физвай къуд цларцин маса шиирда шаирди къейдзава:

*Гъич са хизанни абад жедай туш,
Рикле муьгъуьббат, шадвал авачиз,*

*Хайи ватанни азад жедай туш,
Халкъдин арада садвал авачиз.*

И гафар гъикл инкарда?.. Тимил гъижайрин куьруь цларар, вижевай рифмаяр, устадвилелди ишлемишнавай гекъигунар, кылиндинни, гъахълу ва маналу фикирар - ибур шиир хъсандиз рикел аламуькуниз куьмек гузвай, аник квай насигъатрикай не-тижа хкудуниз себеб жезвай такъатар я. “Шаирдин образрин, тешигърин, гекъигу-рин дуьнья имаратлу туькьуьр хъунрин не-хишралди лишанлу я. Гъар са гаф вичин чкадал ала. Эвезда ва заминда ишлемиш-дай такъат ада суьрсетда хуьзвач”, - гъахълудаказ къейднава филологиядин илимрин доктор, профессор Регъимхан Кельбеханова Шагьбаладин шииратдикай гаф кватайла (“Лезги газет”, 2007-йисан 29-ноябрь). Шаир Шагьбаладин бажарагъди клелзавайбур адан шииратдал лап рикивай члугвазва. Зун и кардал гзаф шад я.

Халидин ЭЛЬДАРОВ,
филологиядин илимрин кандидат.

* * *

“Лезги газетдин” редакциядин коллективдини шаир ва мухбир Шагьбала Шагьбалаев агакънавай дережа риклин сидкъидай мубаракзава.

*“Эренлардин сесиник” кваз,
Крар синен экуьник кваз,
Яшамиш хъухъ, яратмиша,
Майдин вацран ракъиник кваз!..*

Шагьбала ШАГЬБАЛАЕВ Зи руьгъ, зи тан - Ватан

Живедин инсан

Лацу-рехи Шагь дагълара
Са кас ава Живедин,
Инсанривай хъанвай чара
Вичин хайи уьлкведин.
Чизва адаз дидедин члал, -
Некледин члал, нугъатсуз.
Рекъин тийир эбеди члал,
Авачир гаф нубатсуз.
Анжах кисна рахазва ам,
Галаз халкъдин зигъиндихъ.
Са Аллагъдихъ агъазва ам,
Шаир Етим Эмин хъиз.
Садавайни тестикъ жезвач
Адан яшар, я дуьз твар,
Я вичизни гъайиф къевезвач
Ширин чандин (Женг я кар!).
Табий жезвач адан пак руьгъ
Патан гужлу къанунриз.
Азадвилехъ я ам къаних,
Эсилдай туш маймунрин.
Ада вичин эсил-бине
Гъисабзава лекьер яз...
Лугъуда, ам Лезги чилел
Аламай тек аскер я.

Чилин мани

Мидаим яз вич дуьзвилехъ къаних,
Са мани авай зи Лезги чилихъ.
Лугъуда хъи, ам халкъди кхъена,
Гъар са гафуна са къаш куьклевнай.
А мани халкъдин риклин мани тир,
Женгиниз фидай рекъин мани тир.
Къати ван алай далдамдин кларцин,
Зиринг, чан алай зуьрнедин ванцин.
Акахъдай адак мисклинрин вязер,
Балкланрин гьиргъир, жидайрин
эквер,
Хъелерин нурар, лезндин
муьгъуьр...
Везин манидин - халкъдин
садвал тир.

* * *

Лезги чилин бубайрин руьгъ,
Вуч ама вакай?
Амазма куь рухвайриз руьхъ,
Гъяз амач факай.
Гъар сада кыл акъудзава
Вичин, хизандин.
Дерт рикелай алудзава
Хайи Ватандин.

Нелай акъван муьтлуьгъариз
Алакънава вун?
Сиясатри члалахъариз
Алахънава вун.
Хиве къунвай инкъилабди
Ваз къизил дагълар,
Амма адан гафар таб тир -
Цвелерин багълар!
А вахтара цай янай на
Ви руьгъдин муказ:
Сад Аллагъдин твар канай на,
Коммуна акваз.
Килиг, гила алуькнава
Чалкечир вахтар...
Аллагъ цава ацукънава,
Пай ийиз бахтар.

Самурдиз суал

Шезва зи чил, диде - Самур,
Вуна адаз хгузмач хур.
Гъайиф тушни куьрпе тамун? -
Къуразва ам, вун я умун,
Хъфейди хъиз цийи гуьлуьз,
Акъатна вун Девечидиз.
Мегер ик хъун къисмет яни,
Батлудди бес зи дерт яни?

САМУР ВАЦУН ШЕЛ

Са вахтара авахъзавай
Зи ятарай аквадай экв.
Чарчаррилай алахъзавай
Каф хъана зи ятарин нек.
Балуьгъарни экъечлзавай
Члехи - чайдин къванерай тик.
Куьр циз веьгиз эгечлзавай,
Хур эцяна синера тик.
А вахтара азад нефес
Къачузвай за хайи чилин,
Инсанар тир ватанперес,
Тарар, тамар язвай къалин.

II

Я халкъ, квез зи къевезвачни ван? -
Риклин къеная за цлурзава,
Зи булахран къуразва чан,
Куьне ятар къацлурзавай.
Рехъ алатай къизил балугъ
Хъипрехъ галаз уьлендава.
Тлебиатдиз техжез къуллугъ,
Зи ширин чан кемендава.

Бубайрин веси

Вун хва ятла хайи чилин,
Аватла вахъ акъул къалин.
Бубайрин ирс хвена милли,
Ам хкаждай ял жагъура.
Гъамиша яхъ дуствал вине,
Дидеги хъиз аял гине.

Сабурлувал хвена рикле,
Душмандин хиял жагъура.
Вахт атайла хийирдиз ви,
Къаст рикле хъухъ мягъкем, клеви.
Лезги намус - гъамга михъи
Хуьдай жуьрэт, гъал жагъура.
Куь бубайри куьн паталди
Чан къурбандна, кана цлалди
Мелгем жедай риклин тлалдиз
Халкъдин, шаир, члал жагъура.

1989

Миграгърин хуьр

Дуст Арбен Къардашаз

Миграгърин хуьр - ракъинин муг,
Цакул-цакул нурар алай.
Гъамिशалугъ куьклевна куг,
Виш асирин лувараллаз.
Ви чарчардин сесер къевезва
Стлал дарман тир давадиз.
Шалбуз дагъдал лекъ элкъевезва
Хиласдиз, плагъ гуз гъавадиз,
Ина гъар са къван я хуьтуьл,
Кутур кылик - ястух жеда.
Зуьгъре гъетре “рапрапдин кьуьл”
Ийиз, ваз югъ ачух жеда.
Зи фагъумда гъатнава сес,
Клевиз лугъун четин кар туш:
“Ви накъвадал яшамиш жез
Шаир тахъун якъин кар туш!”

Билбил

Гатфарихъди, гъамиша хъиз,
Цини я вун дири, билбил.
Ви авазри гуьзелвилдин
Квадарзавач ери, билбил
Агъзур сефер ягъайтлани
Вун гуьлледив вири, билбил.
На ви мани дегишардач,
Авуналди куьруь, билбил.
Ваз тлебиат хъиз, зазни - халкъ
Язва жуван ширин, билбил.
Вун рахазва акъудна члал,
Зи хиял я дерин, билбил.

* * *

Вун женгина ава, зи халкъ,
Ваз къарши къве патанни:
Са пад Къибле, са пад я Шаркъ,
Ви чил - юкъва мидаим.
Чара, гъариб авазривай
Лализ жедач баяд ви.
Сиясатдин аязривай
Рекъиз жедач мурад ви.
Чи ивидихъ галаз къунва
Ви члал, аваз дидедин.
Гъар са касди алаз къунва
Дережа чи уьлкведин.

Чи уьлкведин - Лезгистандин
Дуьньяда твар - ван авай.
“Лезгинка” кьуьл - кьул Алпандин,
Шаир Сулейман авай!

* * *

Ватан, эха зи ажузвал,
Зун гъамиша ажудди туш.
Ватан, эха зи ялгуьзвал,
Зун гъамиша ялгуьзди туш.
Ватан, хуьх тлун сабур вуна:
Зи ажузвал, зи ялгуьзвал.
Вун даим за рикле къунва,
За риклин гаф ваз лугъуьзвал:
“Инанмиш хуьхъ, хайи халкъди
Вун тадай туш акл теквиле.
Ви намусдин, ви ахлакъдин
Чун акъвазда дестеквиле.
Гъетер цавай чклайтлани,
Зул алуькна алемдал чи,
Рагъ булутдик кклайтлани,
Агъур хъана къелемдал чиг.
Дериндай агъ аладарна,
Вилляй чна ракъурдач нагъв.
Вахтунни чун какадарна,
Сиясатри патан, сиягъ.
Анжах чахъ чи амазма ягъ,
Ягъдини чаз гузва къе рум:
- Бубайрин рехъ давам хъия,
Четинвиллиз гана дурум!
Ягъайтлани гуьлледив рикл,
Вилер буьркьуь авуртлани,
Хъана кланда халкъдиз шерик
Хвена адан члални мани.
Ик тахъайтла пел атлугъна
Несил къведа сурарал чи.
Айгъам гуда: “Низ къуллугъна,
Куьн хъфена арайрай чи?!”
Чаз четин я лугъуз гъатта,
Куьн чи хайи бубаяр я.
Багъишламиш, батлуд ятла,
Гъайиф, чун куь рухваяр я”.

1989

* * *

- Зи чил, гъинва ви игитар? -
Вучиз абур къенватла.
Амачиз я сур, я гуьмбет,
Халкъдин рикляй фенва тлал.
- Зи хва, экуь я ви кьатлун,
Амач захъ гъич милливал:
Тур гатадай устлар чатун,
Я къелейрин члехивал.
Атана зал гуж гваз душман,
Ислягъинни вагъшиди.
Акъуд ийиз гъар са фарман,
Заз эмир гуз, кефчи тир.
Сабурлу яз за эхна дерт,
Рухвайри гъисс авуна.

Давуд бега хуьз зи адет
Сифтен женгер члугуна.
Мурсал хандин руьгъдиз сегъне
Сална цларци Саидан.
Вичин халкъдин риклин къене
Къвална цларци Саидан.
Мад са къуччагъ - Клири буба
Къарагъзава женгиниз,
Гъун паталди хайи уба
Азадвилдин гуьнгуьниз...
Жезвач, ракъун Урусият
Акъвазнава уьлкведа.
Къунва ада азад ният
Авай халкъар желеда.

II

Гъариб инсан я зун чилел,
Зи хайи чил, рикл алай.
Шалбуз дагъдин бармак кылел
Ятлани ви тик ала.
Авачтлани вахъ гуьмбетар
Эцигай ви рухвайри -
Сарыджади, я Гейбета
Пагъливанриз махарин -
Шарвилдиз, Рустам Залаз
Гъакли якъин игитриз.
Ви халкъдихъ пак зигъин ава,
Табий тежер ифритриз.

1990

* * *

Завай лугъуз тахъай мани
Язва лезги чилинди.
Гъеле дигмиш тахъай пини
Язва лезги чилинди.
Явшанар, чиг алай винел,
Язва лезги чилинбур.
Дагълар, цифер алай кылел,
Язва лезги чилинбур.
Цлелин тарцин хел хъанва куьрс,
Ам я лезги чилинди.
Зи риклевай перишан гъисс,
Гъам я - лезги чилинди.

1989

* * *

Чи милливал незва хаин шартлари,
Халкъдин мезни, белки, инал
куьруь я.
Чи арифри, тарихчийри хатларив
Безетмишиз... амма къисмет
къуьруь я.
Гъакъикъат бес низ аквада
зи халкъдин?
Кландачни бес гъахъ аквадай
са гуьзчи.
Къве пата къве къван хъиз авай
чахмахдин,
Цлелхем тагуз къеженавай лезги чил.
1990

Мергьяматлувал

Виш хизандиз куьмекна

Сулейман-Стальский районда мергьяматлувилин серенжемар мукьвал-мукьвал кыле физва. Коронавирусдин тегъуьн чукуьнихъ галаз алакьалу яз, инсанри чпи-чеб жемиятдикай чара авунин гьалар малумарнавай шартлара игьтияж авайбуруз куьмек гун, мергьяматлувилин крар кылиз акъудун иллаки важиблу я.

Къенин муракаб муддатда эменни тимил авайбуруз куьмек гунин мураддалди, общественный деятель, гьамиша регьимлу крар кылиз акъудзавай ватанэгълийрикай тир Имам Яралиеван патай райондин 100 хизандиз недай-хъвадай суьрсетар гана.

Сулейман-Стальский райондин администрациядин пресс-кьуллугъди хабар гузвайвал, игьтияж авайбурун сиягъ райондин КЦСОН-ди (Комплексный центр социального обслуживания населения) ва хуьрерин администрацийри тайинарна.

Мергьяматлувилин серенжем духтуррин теклифар фикирда кьуна, махсус маскаяр, бегълеяр алукина, антисептикрикай менфят къачуна, кылиз акъудна. Коронавирус чукуьнин кьурхулувал авай макъам-

да хъсан кардик кыл кутунай Имам Яралиеваз райондин руководстводи чухсагъул малумарна.

Клеваяй акъудна

И четин йикъара Мегъарамдхуьруьн райондин кыл Фарид Агъмедовани баркалла гьидай кар кылиз акъудна. Райондин пресс-кьуллугъди малумарайвал, Россиядай Азербайжандиз хъфиз кланзавай хейлин ватандаширз “Ярагъ-Къазмаяр” сергьятдин пунктуна эхиримжи йикъара коронавирус чукуьникди арадал атанвай гьаларикай хабар авачир. Сергьятдилай элячлун патал махсус документ гуьзетун патал абур са шумуд юкьуз акъвазуниз мажбур хъана.

Азербайжандин ватандашар клева гъатай макъамда Мегъарамдхуьруьн райондин кылин тапшуругъдалди абуруз мугъманханада ва мискинда яшамиш жедай мумкинвал гана. Идалайни гъейри, гъар юкьуз абуруз вахт-вахтунда недай-хъвадай суьрсетарни тухвана. Сергьятдилай элячлна чпин ватандиз хъфиз кланзавайбурун къадар саки агъурдагъ агакънавай. Азербайжандин МИД-ди ихтияр гудалди, абур пуд юкьуз вил алаз акъвазна.

Чи ватанэгълияр - гъар сана

Хиялрихъ часпарар тахъайла...

Франциядин писатель Анатоль Франсахъ ихътин са келима ава: “Художникдиз уьмуьр гзаф клан хьунилай гъейри, ада ам гуьрчег тирди чазни субут авун лазим я”.

И сеферда заз хиялрихъ, фикиррихъ часпарар авачир, ажайиб картинкаяр арадал гизвай бажарагълу художникдикай ихтилатиз кланзава. Ам **Сияра Къиясовна АККИЗОВА** я, Кабардино-Балкариядин халкъдин художник, Россиядин художникрин Союздин, яратмишунрин международный академиядин член. Адан яратмишунар Россиядин, къецепатан уьлквейрин музейрани кылдин ксарин хсуси коллекцияра ава.

Ам 1943-йисан 16-январдиз Ахъцега Дагъустандин халкъдин писатель Къияс Межидован хизанда дидедиз хъана. 1965-йисуз М.А. Джемалан тварунихъ галай Дагъустандин художественный училище куйтягъна. 1965-1976-йисара Кабардино-Балкариядин художественный фондуну художниквиле клвалахна. Сияра Аккизова художникрин хизандай я. Адан уьмуьрдин юлдаш Якуьбни художник тир, руш Имарадизни и рекъий еке алакьунар ава. Сиярадинни Якуьбан гзаф яратмишунар Юкъван Азиядин, Польшадин, Германиядин, Венгриядин, Америкадин, Украинадин, Белоруссиядин, Литвадин, Гуржистандин, Дагъустандин изобразительный искусстводин милли музейра ава.

Кабардино-Балкарияда яшамиш жезватлани, Сияра Къиясовнади ватандихъ галаз алакьаяр атланвач. Милли дуьвурлихъ галаз алакьалу нехишрин алем, гьечли суьретра куьрелди кьалурзавай чехи метлеб - ибур С.Аккизовадин

тафаватлу хатI кьалурзавай къетленвилер я. Бажарагълу уstadдин картинкаяр шадвилев, кланивилев, экуьвилев ацланва, абур адетдинбуру тушир фикирралди, клалубралди ва рангаралди тафаватлу жезва.

Ам аялар патал акъудзавай ктабар иер шикилралди члагурзавай уstad хьизни машгъур я. Ада кьалпвал квачир, аялри хушвилелди кьабулдай суьретар арадал гизва. Республикайрин, уьлкведин ва вири халкъарин дережайра кыле физвай выставкайра иштиракзава. 2000-йисуз ам вири халкъарин “Золотая палитра” выставкадин “Эксперимент в живописи” номинацияда сад лагъай премиядиз лайихлу хъана.

Яратмишунрин рекъе адахъ мадни хейлин агалкъунар хъанва. 2000-йисуз изобразительный искусстводин “Нартский эпос-2000” конкурсда ада пуд лагъай чка кьуна. Яратмишунра къазанмишнавай агалкъунрай, изобразительный искусстводик чехи пай кутунай ам са шумуд сеферда Кабардино-Балкария республикадин медениятдин

министерстводи гуьрметдин грамотайралди кьейда.

Къанни цлуд йисалайни гзаф вахтунда Россиядин ва международный дережадин машгъур выставкайра Якуьб ва Сияра Аккизоври санал иштиракна. 1994-йисуз Сиярадин уьмуьрдин юлдаш Якуьб рагъметдиз фена. Саналди яратмишай адетар давамаруналди, руьгъдай ават тавуна, Сияра Къиясовнади кылди клвалахна, яратмишунар мадни вилик тухвана ва гьеншарна.

“Анжах халкъдин руьгъдин медениятдин бинеяр мукьфдивди гьиссзавай художникдиз хас тирвал, ада инсанар патал къетлен нур чукурзава. Сияради Якуьбахъ галаз санал ва гуьгъуьнлай арадал гъийи суьретри изобразительный искусстводин медениятдик еке пай кутунва”, - лугъузва искусствовед Н.Сундуковади.

Адан хсуси выставкаяр Нальчикда, Пятигорскда, Киевда, Грозныйда, Тбилисида, Махачкъалада, Майкопда, кьве сеферда Москвада кыле фена.

Пятигорскда авай М.Лермонтован гьукматдин музейдин экспозициярин отделдин заведующий Ольга Алексенкоди чи ватанэгълидин бажарагъдиз вижевай кьимет ганава: “Художникдал ихтибарна, са клусни тади квачиз, итижлувилелди адан къаматрин-шикилрин алемдиз гъахъиз ва адан гъавурда акъаз алахъуналди, тамашачиди выставкайрин залдай хъфиниз тади ийизвач. Сияра Аккизова - машгъур ва масадаз ухшар тушир, къетлен уstad я”.

Сияра Къиясовнадихъ чандин сагъвал ва гуьрчег затлар яратмишунин карда мадни еке агалкъунар хъурай!

ада регъятдиз чил згъуьнзава. Абур асул гьисабдай мичли шуьтруь ва я чулавар рангаринбуру жеда. Яргъивал 10-13 сантиметрдикай ибарат я. Муькуь муьнуьгърилай тафаватлу яз, звездоносдин тум яргъи жеда - 6-8 сантиметр. Еке звездоносрин заланвал 40-далай 85 килограммдал кьван жеда.

Абурун гьерекатар акъван йигин жеда хьи, инсандин вилер килигиз агакьдач. Гзафни-гзаф абур уьленлук чкайра, кьез квай чуьллерани тамара гьалтда. Муькуь муьнуьгърилай гзаф звездоносар чилин винел дуьшуьш жеда, абуру хъсандиз сирнавни ийида, цин клане чпиз недай затларни жагъурда. Гьелбетда, абур чилин кланикайни, винелайни чпиз недай затлар жагъурда. Асул гьисабдай абурун ем буьтруькрикай ва маса гъашаратрикай ибарат я. Гагъ-гагъ абуру пахлаханарни, клезриярни неда.

Дуьньяда

Духтурриз такъатар чара авуна

РФ-дин гьукматди коронавирусдин тегъуьндин шартлара клвалахзавай духтурриз 10,8 миллиард манат чара авунва. “Известия” чешмеди хабар гузвайвал, идакай вице-премьер Татьяна Голиковади малумарна.

Идалай вилик гьукматди ФМБА-диз (Федеральный медико-биологический агентстводиз) коронавирусдихъ галаз женг члугвазвай духтурар руьгъламишдай такъатар гун патал 320 миллиондилайни гзаф пул чара авунвайдакай хабар гана. Кылди къачуртла, пулдин такъатар коронавирус акатнавай ксариз куьмек гайибуруз, азар акатунин хаталувилик акатайбуруз ва Россияда вирус чукуьниз аксивалунихъ галаз алакьалу яз кьабулнавай серенжемар себеб яз кьизгъин гьалара клвалахзавай духтурриз пешекарриз гудайвал я.

9-апрелдин нянин вахтунин делилралди, COVID-19 коронавирус акатнавайбурун къадар дуьньяда 1 446 557-дав агакьнава, 83 149 кас кьенва, 307 982 - сагъар хъувунва. Россияда 8672 кас коронавирус акатнавайбурун яз тестикъарнава, 63 кас кьенва, 580 - сагъар хъувунва. Тегъуьн чукуьнин вилик пад кьунин макъсаддалди, РФ-дин Президент В. Путина чи уьлкведа апрель клвалах тийидай варз яз малумарна.

Самолетар ракъурна

Коронавирусдихъ галаз женг члугун патал Россияди ВКС-дин цлусад Ил-76 самолет Сербиядиз ракъурна. РФ-дин оборонадин министерстводин делилар “Интерфакс” чешмеди раижна.

Сербиядиз 87 военный кьуллугъчи, гъа жергедай яз радиациядин, химиядин ва биологиядин жигъетдай хуьдай кьушунрин военный духтурар, пешекарар-вирусологар фена. Идалайни гъейри, Сербиядив 16 военный техника, медицинадин махсус тадаракар ва сагъламвал хуьдай маса такъатар агакьна.

Къейд ийин, РФ-дин Президент В. Путина, Сербиядин регъбер А. Вучичахъ галаз телефондай рахайдалай кьулухъ, куьмек гунин къарар кьабулна.

Д. Хопкинсан университетдин проектдин делилралди, Сербияда 1476 касдик коронавирус акатнава, абурукай 39 кьена.

Гьалар кьизгъин туш

Белоруссиядин президент А. Лукашенкоди коронавирусдикди начагъ хъанвайбуру сагъар хъувун патал вич гъазур тирди лагъана. Идакай “БЕЛТА” чешмеди хабар гузва.

Ада гьукматдин совещанидал азарлугъуру сагъар хъувунин месэла вичи здравоохраненидин министрди галаз веревирд авунвайдакай ва, герек атайтла, чеб кьведни инсанар сагъар хъувун патал азарханадиз фидайдакай ихтилатна. Амма министрди гьелелиг ахътин лазимвал авачирди малумарна.

Лукашенкоди къейд авурвал, гьукматди тегъуьндихъ галаз секиндаказ ва иердаказ женг члугун герек я. Гъа са вахтунда гьукмдарри гъар са кас кьутармишун патал вири жуьредин алахъунар ийида. Ада гъаклни хабар гайивал, республикада коронавирус чукуьнихъ галаз алакьалу мусибатдин гьалар авач. Идалай вилик, 31-мартдиз, Лукашенкоди Витебскдин областда садакай масадак акатдай азар пайда хъанвайдакай ихтилатнай. Амма республикада карантиндин серенжемар кардик кутадай къарар кьабулна.

Белоруссиядин бязи духтурри властри коронавирус чукуьнихъ галаз алакьалу якъин информация чуьнуьхзава лагъана тестикъарзава. Эхиримжи делилралди, Белоруссияда коронавирус акатнавайбурун къадар 700-дав агакьнава, 13 кас кьенва.

ШартI малумарнатлани...

Россиядин машгъур спортсмен Гъаиб Нурмегъамедован тренер Хавьер Мендеса америкави Тони Фергюсонахъ галаз бягъс тухунин шартI малумарна. Адан фикир “lenta.ru” сайтди раижзава.

Малум тирвал, какахъай жуьредин женгерин машгъур кьве спортсмендин арада 18-апрелдиз США-да бягъс кыле фин лизим тир. Амма эхиримжи йикъара дуьньяда арадал атай вакъияр себеб яз, бягъс кыле тефинни мумкин я.

Идалай вилик Мендеса малумарайвал, бягъс кыле тухунин икьрар официалнидаказ кьуватдай веьенвач. Ада UFC-дин президент Д. Уайта нубатдин турнир кыле тухудай цийи чка малумарун вилив хуьзва.

“Эгер чка тайинар тавуртла, чна бягъс сентябрдал ахъудун ва ам Сан-Францискода ва я Абу-Дабида кыле тухун гуьзетда”, - лагъана Х. Мендеса.

Къейд ийин, и йикъара Гъ. Нурмегъамедова коронавирус себеб яз бягъс кыле тефин мумкин тирдакай хабар гана. Нурмегъамедовани Фергюсона чпин алакьунар кьалурдай чемпионвилеин бягъс кьилиндаз элкьуьн лизим тир турнир чи ватандашдин иштираквал авачиз кыле фин мумкин я.

Гуьгъуьнлай Д. Уайта къейд авурвал, 18-апрелдин турнир Нурмегъамедов галачиз кыле фида. Дагъустанвидин чкадал Фергюсонахъ галаз америкави Джастин Гэтжиди бягъс кыле тухуда. Абурун арада гъалиб хъайидакай вахтуналди тир UFC-дин чемпион жеда.

Бейхабардиз арадал атай гьалар себеб яз, Д. Уайта Гъ. Нурмегъамедова са тахсирни кутазвач.

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Квез чидани?

Звездонос

Дуьньяда яшамиш жезвай ажайиб гъайванрикай сад муьнуьгърин жинсиникай тир звездонос я. Нек хъвадай гъайванрик акатзавай и гъвечи вагъши Кеферпатан Америкада яшамиш жезва.

Адан тлиш гъакьикъатдани гъетрез ухшар я, гъавилляй адал звездонос твар акьалтнава. Гъайвандин тлишел 22 матI ала, гъа и лишандалди ам амай муьнуьгърилай тафаватлу жезва.

Муькуь муьнуьгъар хьиз, звездоносни чилин кланик яшамиш жезва. Вад тлуб алай клвачерин куьмекдалди

понеделник, 13 апреля

РГВК	19.30,22.30,00.30
06.50 «Заряжайся!» 0+	Время новостей Дагестана
07.00 Время новостей Дагестана. Итоги	19.55 «Черным по белому»
08.05 «Заряжайся!» 0+	20.00,23.00 Время новостей. Махачкала
08.15 «Здравствуй, мир!» 0+	20.20 «Здоровье» 12+
08.50 «Заряжайся!» 0+	21.10 «Экологический вестник» 12+
08.55 Д/с «Испанские города XXI века» 16+	21.30 «Учимся побеждать»
09.30 Х/ф «Максим Перепелица» 12+	21.50 «Дагестанский календарь» 0+
11.15 «Годекан» 6+	21.55 «На виду» 12+
11.35«Служа Родине» 12+	22.55 «Черным по белому»
12.05 «Парламентский вестник» 12+	23.20 «Угол зрения» 16+
12.30,14.30,16.30	23.50 Д/ф «Малые народности Северного Кавказа. Анди» 0+
Время новостей Дагестана	00.55«Черным по белому»
12.55 Х/ф «Невеста с Севера» 0+	01.00
14.55 «Человек и право»	Время новостей. Махачкала
16.05 «Арт-клуб» 0+	01.15
16.55 Д/с «С миру по нитке» 12+	Передача на табасаранском языке «Мил»
17.25 Т/с «Ночные ласточки» 1 с. 12+	01.50 «Здоровье» 12+
18.45	02.35 «Дагестан туристический» 6+
Передача на табасаранском языке «Мил»	02.50 «Экологический вестник» 12+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро».
09.00
Новости.
09.25 «Доброе утро».
09.55 «Модный приговор».
10.55 «Жить здорово!» (16+).
12.00
Новости.
12.15 «Время покажет».
(16+).
14.00 «Добрый день».
15.00
Новости.
15.15 «Давай поженимся!»
(16+).
16.00 «Мужское/Женское».
(16+).
18.00
Вечерние новости.
18.40 «У нас все дома».
(16+).
19.40 «Пусть говорят».
(16+).
21.00
«Время».
21.30 Т/с «Ищейка».
(12+).
22.30
«Док-ток».
(16+).
23.30
«Вечерний Ургант».
00.10
«Познер».
(16+).
01.10
«Время покажет».
02.35
«Давай поженимся!»
03.00
Новости.
03.05
«Давай поженимся!»
03.25
«Мужское/Женское».

РОССИЯ 1

09:00
Канал национального вещания
«Даймохк» на чеченском языке
14.30, 20.45
Вести-Дагестан
05.00 «Утро России».
09.30 «Утро России».
09.55 «О самом главном».
11.00
«Вести».
11.30
«Судьба человека с Борисом Корчевниковым».
(12+).
12.40
«60 минут».
(12+).
14.00
«Вести».
14.50 Т/с «Тайны следствия».
17.00
«Вести».
17.15
«60 минут».
(12+).
18.30
«Андрей Малахов».
20.00
«Вести».
21.00 Т/с «Зулейха открывает глаза».
(16+).
23.15
«Вечер с Владимиром Соловьевым».
(12+).
02.00 Т/с «На дальней заставе».
(12+).

НТВ

05.15 Т/с «Москва. Три вокзала».
(16+).
06.00
«Утро. самое лучшее».
(16+).
08.00
«Сегодня».
08.25 Т/с «Мухтар. Новый след».
(16+).
10.00
«Сегодня».
10.25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч».
(16+).
13.00
«Сегодня».
13.25
«Чрезвычайное происшествие».
13.50
«Место встречи».
16.00
«Сегодня».
16.25
«Основано на реальных событиях».
(16+).
17.10
«ДНК».
(16+).
18.15 Т/с «Пес».
(16+).
19.40
«Сегодня».
19.00
«Сегодня».
21.00 Т/с «Рикшот».
(16+).
23.00 Т/с «Паутина».
(16+).
00.00
«Сегодня».
00.10
«Мы и наука. Наука и мы».
(12+).
01.05 Т/с «Морские дьяволы. Смерч».
(16+).
03.20
«Их нравы».
03.40 Т/с «Кодекс чести».

ДОМАШНИЙ

06.30
«6 кадров».
(16+).
06.35
Д/ф «Знать будущее. Жизнь после Ванги».
(16+).
07.35
«По делам несовершеннолетних».
(16+).
08.35
«Давай разведемся!»
(16+).
09.40
«Тест на отцовство».
(16+).
11.50
«Реальная мистика».
12.50
Д/ф «Понять. Простить».
(16+).
14.40
Д/ф «Порча».
(16+).
15.10
Мелодрама «Счастье по рецепту».
(16+).
19.00
Мелодрама «Близко к сердцу».
(16+).
23.10 Т/с «Дыши со мной».
13-15 с. (16+).
02.15
Д/ф «Порча».
(16+).
02.45
Д/ф «Понять. Простить».
(16+).
04.10
Д/ф «Реальная мистика».
(16+).
05.00
«Тест на отцовство».
05.50
«Домашняя кухня».
06.15
«6 кадров».
(16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00
«Ералаш».
(6+).
06.10
Х/ф «Это начиналось так...»
(12+).
08.00
Полное «Настроение».
(16+).
08.10
Х/ф «Не ходите, девки, замуж».
(12+).
09.30
Х/ф «Медовый месяц».
11.30,14.30
«События».
11.50 Т/с «Она написала убийство».
(12+).
13.40
«Мой герой».
(12+).
14.50
«Петровка, 38».
(16+).
15.10 Т/с «Пуло Агаты Кристи».
(12+).
16.55
«Естественный отбор».
(12+).
17.50,22.00
«События».
18.10
Детектив «Чужды дела твои, Господи»
(12+).
22.35
«Орбита цвета хаки».
Спецрепортаж.
(16+).
23.05
«Знак качества».
(16+).
00.00
«События. 25-й час».
00.30
«Петровка, 38».
(16+).
00.40
«Приговор. Юрий Соколов».
(16+).
01.25
«Знак качества».
(16+).
02.10
«Вся правда».
(16+).

ЗВЕЗДА

06.00
«Сегодня утром».
08.00
Новости дня.
08.35
«Не факт!»
09.05
Д/ф «Открытый космос».
Фильмы 1-4.
10.00
Военные новости.
10.05
Д/ф «Открытый космос».
Фильмы 1-4.
13.00
Новости дня.
13.15
Д/ф «Открытый космос».
Фильмы 1-4.
14.00
Военные новости.
14.10
Х/ф «С Дона выдачи нет».
(16+).
16.10
Х/ф «Черный океан».
18.00
Новости дня.
18.30
«Специальный репортаж».
(12+).
18.50
Д/с «Курская дуга».
«Битва штабов».
(12+).
19.40
«Скрытые угрозы».
20.25
Д/с «Загадки века».
21.15
Новости дня.
21.30
«Открытый эфир».
23.05
«Между тем».
(12+).
23.40 Т/с «Отличница».
02.55
Х/ф «Подвиг Одессы».
05.05
Д/ф «Атомная драма В.Барковского».
(12+).

вторник, 14 апреля

РГВК	18.25
06.50«Заряжайся!» 0+	Мультфильм 0+
07.00,08.30,12.30	18.45
Время новостей Дагестана	Передача на лакском языке «Аьрчи ва агьлу»
07.20	19.30,22.30,00.30
Передача на табасаранском языке «Мил»	Время новостей Дагестана
08.00	19.55
«Заряжайся!» 0+	«Черным по белому»
08.05	20.00,23.00
Мультфильм 0+	Время новостей. Махачкала
08.50	20.20
«Заряжайся!» 0+	«Подробности» 12+
08.55	20.45
Д/с С миру по нитке.	Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни» 12+
09.30	21.35
Х/ф «Небеса могут подождать» 12+	«Молодежный микс»
11.35	21.55
Т/с «Ночные ласточки» 1 с. 12+	«Человек и вера» 12+
12.55	22.55
«Здоровье» 12+	«Черным по белому»
13.45	23.20
«Экологический вестник» 12+	«Память поколений. Александр Ситковский»
14.05	00.05
«Учимся побеждать»	Д/ф «В мире покоющих узоров» 0+
14.30,16.30	00.55
Время новостей Дагестана	«Черным по белому»
14.55	01.00
«На виду» 12+	Время новостей. Махачкала
15.25	01.15
«Дагестан туристический» 6+	Передача на лакском языке «Аьрчи ва агьлу»
15.45	01.50
«Угол зрения» 16+	«Подробности» 12+
16.55	02.10
Д/с С миру по нитке.	«Молодежный микс»
17.25	02.25
Т/с «Ночные ласточки» 2 с. 12+	«Человек и вера» 12+
	02.50
	«Память поколений. Александр Ситковский»

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро».
09.00
Новости.
09.25 «Доброе утро».
09.55 «Модный приговор».
10.55 «Жить здорово!» (16+).
12.00
Новости.
12.15 «Время покажет».
(16+).
14.00 «Добрый день».
15.00
Новости.
15.15 «Давай поженимся!»
(16+).
16.00 «Мужское/Женское».
(16+).
18.00
Вечерние новости.
18.40 «У нас все дома».
19.40 «Пусть говорят».
(16+).
21.00
«Время».
21.30 Т/с «Ищейка».
(12+).
22.30
«Док-ток».
(16+).
23.30
«Вечерний Ургант».
00.10
«Вечерний Unplugged».
(16+).
01.00
«Время покажет».
(16+).
02.25
«Давай поженимся!»
(16+).
03.00
Новости.
03.05
«Давай поженимся!»
03.15
«Мужское/Женское».

РОССИЯ 1

09:00
Канал национального вещания
«Шолтавысы» на ногайском языке
14.30, 20.45
Вести-Дагестан
05.00 «Утро России».
09.30 «Утро России».
09.55 «О самом главном».
11.00
«Вести».
11.30
«Судьба человека с Борисом Корчевниковым».
(12+).
12.40
«60 минут».
(12+).
14.00
«Вести».
14.50 Т/с «Тайны следствия».
17.00
«Вести».
17.15
«60 минут».
(12+).
18.30
«Андрей Малахов».
20.00
«Вести».
21.00 Т/с «Зулейха открывает глаза».
(16+).
23.15
«Вечер с Владимиром Соловьевым».
(12+).
02.00 Т/с «На дальней заставе».
(12+).

НТВ

05.10 Т/с «Москва. Три вокзала».
(16+).
06.00
«Утро. самое лучшее».
(16+).
08.00
«Сегодня».
08.25 Т/с «Мухтар. Новый след».
(16+).
10.00
«Сегодня».
10.25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч».
(16+).
13.00
«Сегодня».
13.25
«Чрезвычайное происшествие».
13.50
«Место встречи».
16.00
«Сегодня».
16.25
«Основано на реальных событиях».
(16+).
17.10
«ДНК».
(16+).
18.15 Т/с «Пес».
(16+).
19.40
«Сегодня».
19.00
«Сегодня».
21.00 Т/с «Рикшот».
(16+).
23.00 Т/с «Паутина».
(16+).
00.00
«Сегодня».
00.10
«Крутая история».
(12+).
01.05 Т/с «Морские дьяволы. Смерч».
(16+).
03.40 Т/с «Кодекс чести».

ДОМАШНИЙ

06.30
«Знать будущее. Жизнь после Ванги».
(16+).
07.20
«По делам несовершеннолетних».
(16+).
08.20
«Давай разведемся!»
(16+).
09.25
«Тест на отцовство».
(16+).
11.30
«Реальная мистика».
12.35
Д/ф «Понять. Простить».
(16+).
14.25
Д/ф «Порча».
(16+).
14.55
Мелодрама «Близко к сердцу».
(16+).
19.00
Мелодрама «Никогда не бывает поздно».
(Украина). (16+).
23.15 Т/с «Дыши со мной».
16-18 с. (16+).
02.20
Д/ф «Порча».
(16+).
02.45
Д/ф «Понять. Простить».
(16+).
04.10
Д/ф «Реальная мистика».
(16+).
05.05
«Тест на отцовство».
(16+).
05.55
«Домашняя кухня».
06.20
«6 кадров».
(16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.10
Детектив «Чужды дела твои, Господи»
(12+).
08.00
Полное «Настроение».
(16+).
08.10
«Доктор И...»
(16+).
08.45
Х/ф «Лекарство против страха».
(12+).
10.35
Д/ф «Георгий Жженов. Агент надежды».
11.30,14.30
«События».
11.50 Т/с «Она написала убийство».
(12+).
13.40
«Мой герой. Борис Смолкин».
(12+).
14.50
«Петровка, 38».
(16+).
15.05 Т/с «Пуло Агаты Кристи».
(12+).
16.55
«Естественный отбор».
(12+).
17.50,22.00
«События».
18.10 Т/с На одном дыхании
22.35
«Осторожно, мошенники Шарш-массаж».
23.05
Д/ф «Рынок шкур».
00.00
«События. 25-й час».
00.30
«Петровка, 38».
(16+).
00.45
«Прощание. Муслим Магомаев».
(16+).
01.25
Д/ф «Рынок шкур».

ЗВЕЗДА

06.00
«Сегодня утром».
08.00
Новости дня.
08.35
«Специальный репортаж».
(12+).
08.55
Д/ф «Маршалы Сталина. Иван Конев».
09.45,10.05,13.15 Т/с «Естественный отбор».
10.00
Военные новости.
13.00
Новости дня.
14.00
Военные новости.
14.05 Т/с «Естественный отбор».
(16+).
18.00
Новости дня.
18.30
«Специальный репортаж».
(12+).
18.50
Д/с «Курская дуга».
«Держать оборону!»
(12+).
19.40
«Легенды армии с Александром Маршалом».
(12+).
20.25
«Улика из прошлого».
21.15
Новости дня.
21.30
«Открытый эфир».
23.05
«Между тем».
(12+).
23.40 Т/с «Отличница».
02.55
Х/ф «Матрос Чижик».
04.20
Х/ф «В небе «Ночные ведьмы».

среда, 15 апреля

РГВК	18.20
06.50 «Заряжайся!» 0+	«Арт-клуб» 0+
07.00,08.30,12.30	18.45,01.15
Время новостей Дагестана	Передача на даргинском языке 12+
07.20	19.30,22.30,00.30
Передача на лакском языке «Аьрчи ва агьлу»	Время новостей Дагестана
08.00	19.55
«Заряжайся!» 0+	«Черным по белому»
08.05	20.00,23.00
Мультфильм 0+	Время новостей. Махачкала
08.50	20.20
«Заряжайся!» 0+	Проект «Мы – народ российский. Дагестан многонациональный»
08.55	20.50
Д/с С миру по нитке	«Здоровье» в прямом эфире
09.30	21.40
Х/ф «В джазе только девушки» 12+	«Дагестан туристический» 6+
11.35 Т/с «Ночные ласточки» 2 с. 12+	22.00
12.55	«Память поколений. Александр Ситковский»
13.40	22.55
«Подробности» 12+	«Черным по белому»
14.00	23.20
«Человек и вера» 12+	«Аутодафе» 12+
14.30,16.30	23.20
Время новостей Дагестана	«За скобками» 12+
14.55	00.55
Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни» 12+	«Черным по белому»
15.45	01.00
Х/ф «Кубачинская свадьба» 6+	Время новостей. Махачкала
16.55	01.50
Д/с С миру по нитке.	

пятница, 17 апреля

РГВК

06.45 «Заряжайся!» 0+
07.00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на аварском языке 12+
08.00 «Заряжайся!» 0+
08.10 Мультфильмы 0+
08.50 «Заряжайся!» 0+
08.55 Д/с «С миру по нитке» 12+
09.30 Х/ф «Топинамбур» 12+
12.05 «Агросектор» 12+
12.50 Х/ф «Все наоборот» 12+
14.05 «Галерея искусств» 6+
14.30,16.30 Время новостей Дагестана
14.55 «Круглый стол» 12+
15.30 «Кунацкая» 12+
16.10 Мультфильм 0+
16.55 Х/ф «Маскарад» 0+
18.45,01.15 Передача на кумыкском языке 12+
19.30,22.30,00.30 Время новостей Дагестана

19.55 «Черным по белому» 12+
20.00,23.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Подробности» 12+
20.45 «На виду. Спорт» 12+
21.25 «Молодежный микс» 12+
21.50 «Дагестанский календарь» 0+
21.55 «Интервью с Хамис Шамиловой» 6+
22.55 «Черным по белому» 12+
23.20 «Глобальная сеть» 12+
23.55 Д/ф «30-летние» 12+
00.55 «Черным по белому» 12+
01.00 Время новостей. Махачкала
01.50 «Подробности» 12+
02.10 «Дагестанский календарь» 0+
02.15 «На виду. Спорт» 12+
02.50 «Молодежный микс» 12+
03.05 «Интервью с Хамис Шамиловой» 6+
03.30 «Глобальная сеть» 12+
04.00 «На виду. Спорт» 12+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро».
09.00 Новости.
09.25 «Доброе утро».
09.55 «Модный приговор».
10.55 «Жить здорово!» (16+).
12.00 Новости.
12.15 «Время покажет».
14.00 «Добрый день».
15.00 Новости.
15.15 «Давай поженимся!» (16+).
16.00 «Мужское/Женское».
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Человек и закон».
19.40 Телеигра «Поле чудес». (16+).
21.00 «Время».
21.30 «Голос. Дети». Новый сезон.
23.20 «Вечерний Ургант».
00.15 Д/ф «Билл Уаймен. Самый тихий из Роллингов». (16+).
01.50 «Мужское/Женское».
03.20 «Про любовь». (16+).
04.05 «Наедине со всеми».

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Шолом» на чеченском языке
14.30, 20.45 Вести-Дагестан
05.00 «Утро России».
09.30 «Утро России».
09.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.30 «Судьба человека с Борисом Корчевниковым». (12+).
12.40 «60 минут». (12+).
14.00 «Вести».
14.50 Т/с «Тайны следствия».
17.00 «Вести».
17.15 «60 минут». (12+).
18.30 «Андрей Малахов».
20.00 «Вести».
21.00 «Аншлаг» и Компания». (16+).
23.50 Х/ф «С любимыми не расстаются». (12+).
03.15 Х/ф «Ой, мамочки...»

НТВ

05.10 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).
06.00 «Утро. самое лучшее».
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие».
13.50 «Место встречи».
16.00 «Сегодня».
16.25 «Следствие вели».
17.10 «Жди меня». (12+).
18.05 Т/с «Пес». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.40 Т/с «Пес». (16+).
23.20 «ЧП. Расследование».
23.50 «Квартирник НТВ у Маргулиса». Гарик Сукачев. (16+).
01.20 «Квартирный вопрос».
02.10 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
03.30 Х/ф «Настоящая Ванга». (16+).
04.40 Т/с «Кодекс чести».

ДОМАШНИЙ

06.30 Д/ф «Знать будущее. Жизнь после Ванги». (16+).
07.20 «По делам несовершеннолетних». (16+).
08.20 «Давай разведемся!» (16+).
09.25 «Тест на отцовство».
11.25 «Реальная мистика».
12.30 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
14.20 Д/ф «Порча». (16+).
14.50 Мелодрама «В одну реку дважды». (16+).
19.00 Мелодрама «Любовь лечит». (16+).
23.05 «Про здоровье». (16+).
23.20 Мелодрама «Крылья».
03.00 Д/ф «Порча». (16+).
03.25 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
04.50 Д/с «Настоящая Ванга». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.15 Детектив «Отель последней надежды». (12+).
08.00 Полезное «Настроение». (16+).
08.10 «Смех с доставкой на дом». (12+).
09.00 Х/ф «Сашкина удача».
11.30,14.30 «События».
11.50 Х/ф «Сашкина удача».
13.15,15.05 Детектив «Тайна Персидского обоза».
14.50 «Петровка, 38». (16+).
17.50 «События».
18.05 Х/ф «Мой ангел».
20.00 Х/ф «Соната для горничной». (12+).
22.00 «В центре событий».
23.10 Детектив «Возвращение».
00.50 Д/ф «В.Васильев. Вся правда о себе». (12+).
01.35 Д/ф «Последняя передача. Трагедии звезд голубого экрана». (12+).
02.15 «В центре событий».
03.15 «Петровка, 38». (16+).
03.30 Х/ф «Воспитание и выгул собак и мужчин».

ЗВЕЗДА

06.15 Х/ф «По данным уголовного розыска...»
08.00 Новости дня.
08.30 Т/с «Конвой PQ-17».
10.00 Военные новости.
10.05 Т/с «Конвой PQ-17».
13.00 Новости дня.
13.25 Т/с «Конвой PQ-17».
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Конвой PQ-17».
18.00 Новости дня.
18.40 Д/ф «Легенды госбезопасности».
19.35 Х/ф «Я объявляю вам войну». (16+).
21.15 Новости дня.
21.30 Х/ф «Я объявляю вам войну». (16+).
21.45 Х/ф «Действуй по обстановке!»
23.10 «Десять фотографий». Стас Намин.
00.00 Х/ф «Черный океан».
01.25 Х/ф «Львиная доля».
03.05 Х/ф «Рысь». (16+).
04.40 Д/ф «Война невидимок. Тайны фронтовой разведки». (12+).

суббота, 18 апреля

РГВК

07.00,08.30,16.30 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на кумыкском языке. 12+
08.00 Мультфильм 0+
08.55 Х/ф «Пиковая дама»
10.45 «Молодежный микс»
11.05 Киножурнал «Хочу все знать» 0+
11.20 «Мой малыш» в прямом эфире
11.50 Мультфильм 0+
12.05 «Подробности» 12+
12.30 «На виду. Спорт» 12+
13.10 Концерт ансамблей танца «Лезгинка» и «Нохчо» 0+
15.30 Мультфильм 0+
15.50 «Здравствуй, мир!» 0+
16.55 Х/ф «Тучи покидают небо» 12+
18.30 Д/ф «Сокровищница Дагестана» 0+
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

19.30,22.30,00.30 Время новостей Дагестана
19.55 «Парламентский вестник» 12+
20.20 Проект «Мы – народ российский. Дагестан многонациональный»
20.50 «Первая студия» 12+
21.40 «Дагестан туристический»
21.55 «Голдекан» 6+
23.00 «Наука Дагестана»
23.50 «Память поколений. Высота 102, 0» 12+
01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01.35 «Мой малыш» 12+
02.05 «Голдекан» 6+
02.30 «Память поколений. Высота 102, 0» 12+
03.10 «Наука Дагестана»
04.00 «Первая студия» 12+
04.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

ПЕРВЫЙ

06.00 «Доброе утро. Суббота».
09.00 «Умницы и умники».
09.45 «Слово пастыря».
10.00 Новости.
10.15 «Познер». Гость Алла Пугачева. (16+).
11.00 «Видели видео?» (6+).
12.00 Новости.
12.15 «Видели видео?» (6+).
13.40 «Алла Пугачева. Это все о ней...» (16+).
16.10 «Кто хочет стать миллионером?» (12+).
17.45 «Максим Галкин. Моя жена - Алла Пугачева».
18.50 «Подарок для Аллы». Большой праздничный концерт. (12+).
21.00 «Время».
21.30 «Сегодня вечером».
23.30 Пасха Христова. Прямая трансляция богослужения из Храма Христа Спасителя.
02.15 Х/ф «Человек родился». (12+).
03.45 «Пасха».
05.00 Т/с «Ангел-хранитель».

РОССИЯ 1

05.00 «Утро России». Суббота.
08.00 «Вести». Местное время.
08.20 Местное время. Суббота.
08.35 «По секрету всему свету».
09.30 «Пятно на одном».
10.20 Телеигра «Сто к одному».
11.10 «Смеяться разрешается».
13.40 Х/ф «Когда солнце взойдет». (12+).
18.00 «Привет, Андрей!» (12+).
20.00 «Вести в субботу».
21.00 Х/ф «Самая любимая». (12+).
23.30 «Пасха Христова». Прямая трансляция Пасхального богослужения из Храма Христа Спасителя.
02.30 Х/ф «Отгрей мое сердце». (12+).
04.30 Х/ф «Я счастливая».

НТВ

05.25 «ЧП. Расследование».
05.55 Х/ф «Искупление».
07.25 «Смотр».
08.00,10.00 «Сегодня».
08.20 «Готовим с Алексеем Зиминым».
08.45 «Доктор Свет». (16+).
09.25 «Едим дома».
10.20 «Главная дорога».
11.00 «Живая еда с Сергеем Малоземовым».
12.00 «Квартирный вопрос».
13.00,16.00 «Сегодня».
13.15 «Схождение Благородного огня». Прямая трансляция из Иерусалима.
14.30 «Поедем, поедим!»
15.00 «Своя игра».
16.20 «Следствие вели».
17.50 «Ты не поверишь!»
19.00 «Центральное телевидение».
20.50 «Секрет на миллион».
«Лидия Федосеева-Шукшина», ч. 2. (16+).
22.45 «Международная пилорама». (16+).
23.30 Х/ф «Настоятель».
01.20 Х/ф «Настоятель 2».

ДОМАШНИЙ

06.30 «6 кадров». (16+).
06.40 Д/ф «Проводница». (16+).
07.45 «Пять ужинов». (16+).
08.00 Комедия «Карнавал». (16+).
11.05 Мелодрама «Дорога домой, 1-8 с. (Украина). (16+).
19.00 Т/с «Великолепный век», 63 и 64 с. (16+).
23.55 Д/с «Звезды говорят». (16+).
01.00 Мелодрама «Дорога домой», 1-4 с. (16+).
04.15 Д/с «Настоящая Ванга». (16+).
05.55 «Домашняя кухня». (16+).
06.20 «6 кадров». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.10 Х/ф «Одинокая женщина желает познакомиться».
07.40 «Православная энциклопедия». (6+).
08.05 Д/ф «Борис Мокроусов. «Одинокая бродит гармонь...» (12+).
09.00 «Выходные на колесах»
09.40 Фильм-сказка «Корольство Кривых Зеркал».
10.55 Х/ф «Опекун». (12+).
11.30,14.30 «События».
11.45 Х/ф «Опекун». (12+).
13.00 Детектив «Перелетные птицы». (12+).
17.00 Х/ф «И снова будет день». (12+).
21.00 «Постскриптум».
22.15 «Право знаты!» (16+).
23.45 «События».
23.55 «Дикие деньги. Павел Лазаренко». (16+).
00.35 «Дикие деньги. Юрий Айзеншпис». (16+).
01.20 «Советские мафии. Козлов отпущения».
02.00 «Орбита цвета хаки». Спецрепортаж. (16+).

ЗВЕЗДА

06.00 «Рыбий хвост».
06.25 М/ф.
07.10 Х/ф «Марья-искусница».
08.00 Новости дня.
08.15 Х/ф «Марья-искусница».
09.00 «Легенды цирка».
09.30 «Легенды кино».
10.15 Д/с «Загадки века».
11.05 «Улика из прошлого».
11.55 «Не факт!»
12.30 «Круиз-Контроль».
13.00 Новости дня.
13.15 «Специальный репортаж». (12+).
13.35 «СССР. Знак качества». (12+).
14.30 «Морской бой».
15.30 Д/с «Оружие Победы»
16.05 Д/ф «Дмитрий Донской. Спаси мир».
17.05 Д/ф «Легенды СМЕРШа». (12+).
18.00 Новости дня.
18.10 «Задело!»
18.25 Х/ф «Юность Петра».
21.30 Х/ф «В начале славных дел». (12+).
00.25 Д/ф «Обитель Сергея. На последнем рубеже». (12+).

воскресенье, 19 апреля

РГВК

07.00,08.30 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
08.00 «Мой малыш» 12+
08.50 Мультфильм 0+
09.05 Концерт ансамблей танца «Лезгинка» и «Нохчо» 0+
11.20 «Городская среда»
11.50 «Здравствуй, мир!» 0+
12.20 «Человек и вера»
12.45 «Арт-клуб» 0+
13.05 «Мастер спорта» 12+
13.30 «Агросектор» 12+
14.00 «Галерея искусств» 6+
14.25 «Память поколений. Александр Ситковский»
15.05 Х/ф «Десять негритят»
17.25 «Человек и право»

18.30 «Молодежный микс»
18.50 «Экологический вестник» 12+
19.10 «Учимся побеждать»
19.30 Время новостей Дагестана
20.35 «Служа Родине» 12+
20.55 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни» 12+
21.55 «Голдекан» 6+
22.30 Время новостей Дагестана. Итоги
23.30 «Парламентский вестник» 12+
23.55 Х/ф «Самолет летит в Россию» 16+
01.40 «Голдекан» 6+
02.05 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни» 12+
02.50 «Служа Родине» 12+
03.05 «Дагестанский календарь» 0+
03.10 «Агросектор» 12+
03.35 «Человек и право»

ПЕРВЫЙ

06.00,10.00 Новости.
06.10 Т/с «Ангел-хранитель».
07.00 «Играй, гармонь любимая!» (12+).
07.45 «Часовой». (12+).
08.15 «Здоровье». (16+).
09.20 «Непутевые заметки».
10.15 «Жизнь других». (12+).
11.15 «Видели видео?» (6+).
12.00 Новости.
12.15 «Видели видео?» (6+).
13.45 «Крещение Руси».
17.30 Концерт Максима Галкина. (12+).
19.25 «Лучшие все!» Новый сезон.
21.00 «Время».
22.00 «Что? Где? Когда?» Весенняя серия игр. Финал. (16+).
23.20 «COVID-19. Битва при Ухане». (16+).
01.00 «Мужское/Женское».
02.30 «Про любовь». (16+).
03.15 «Наедине со всеми».

РОССИЯ 1

06.10 Х/ф «Когда цветет сирень». (12+).
08.00 Местное время. Воскресенье.
08.35 «Когда все дома с Тимуром Кизяковым».
09.30 «Устами младенца».
10.20 Телеигра «Сто к одному».
11.10 «Тест». (12+).
12.10 Шоу Е. Степаненко.
13.20 Х/ф «Крестная». (12+).
17.30 «Танцы со Звездами». Новый сезон. (12+).
20.00 «Вести недели».
22.00 «Москва. Кремль. Путин».
22.40 «Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
00.30 «Действующие лица с Наилей Аскер-заде».
01.25 Х/ф «Свой-Чужой».

НТВ

05.30 «Москва. Матрона - заступница столицы?»
06.20 «Центральное телевидение». (16+).
08.00 «Сегодня».
08.20 «У нас выигрывают!»
10.00 «Сегодня».
10.20 «Первая передача».
11.00 «Чудо техники». (12+).
11.55 «Дачный ответ».
13.00 «НашПотребНадзор». (16+).
14.10 «Однажды...» (16+).
15.00 «Своя игра».
16.00 «Сегодня».
16.20 «Следствие вели».
18.00 «Новые русские сенсации». (16+).
19.00 «Итоги недели».
20.10 «Маска». (12+).
22.50 «Звезды сошлись». (16+).
00.25 «Основано на реальных событиях». (16+).
03.00 Т/с «Кодекс чести».

ДОМАШНИЙ

06.30 Мелодрама «Крылья». (16+).
10.05 Мелодрама «Любовь лечит». (16+).
14.10 Т/с «Великолепный век», 63 и 64 с. (16+).
19.00 Т/с «Великолепный век», 65 и 66 с. (16+).
22.55 «Про здоровье». (16+).
23.10 Д/с «Звезды говорят». (16+).
00.15 Мелодрама «Дорога домой». (16+).
03.40 Комедия «Карнавал». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

07.20 «Фактор жизни».
07.45 «Полезная покупка».
08.10 Д/ф «Л.Орлова. Двуклякая и великая». (12+).
08.50 Х/ф «Соната для горничной». (12+).
10.40 «Спасите, я не умею готовить!» (12+).
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Двенадцать чудес»
13.50,14.50 Х/ф «Не могу сказать "прощай»».
14.30 «События».
16.00 Великая Пасхальная Вечерня. Трансляция из Храма Христа Спасителя.
17.15 Х/ф «Уроки счастья».
20.45 Детектив «Коснувшись сердца». (12+).
00.15 «События».
00.30 «Юрий Стоянов. Поздно не бывает». (12+).
01.30 Д/ф «Актерские судьбы. Юрий Васильев и Александр Фатюшин».

ЗВЕЗДА

06.15 Т/с «Конвой PQ-17».
09.00 Новости недели с Ю. Подкопеевым.
09.25 «Служу России». (12+).
09.55 «Военная приемка».
10.45 «Скрытые угрозы». «Спецвыпуск 21».
11.30 Д/с «Секретные материалы». (12+).
12.20 «Код доступа». (12+).
13.10 Д/ф «Последний воин СМЕРШа». (12+).
14.05 Т/с «Снайпер. Офицер СМЕРШа». (12+).
18.00 Главное с О. Беловой.
19.20 Д/с «Легенды советского сыска. Годы войны».
22.45 Д/с «Сделано в СССР».
23.00 «Фетисов». (12+).
23.45 Х/ф «Юность Петра».
02.15 Х/ф «В начале славных дел». (12+).
04.30 Х/ф «Марья-искусница»
05.45 Д/с Оружие Победы.

КУЛЬТУРА 13 ПО 19 АПРЕЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

06.30 «Письма из провинции».
07.00 «Легенды мирового кино».
07.35 «Другие Романовы».
08.00 Х/ф «Питиц Иисуса Христа».
08.50 «XX век».
10.00 «Линия жизни». Гузель Яхина.
10.55 Х/ф Следствие ведут знатоки
12.30 «Academia». Наталия Басовская. «Духовная атмосфера эпохи раннего Средневековья в Запа

Ширерал сиягыт

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Пирер, зияратар - ибур пак, авлия ксарин, ша-гидрин, диндин алмирин сурар ва я гъахтин дѳрежалу ксарихъ галаз алакълу чкаяр я. Аллагъ-Тааладиз мукъва, чпин дуъа къабулдай ксарин гъурметдай Аллагъ рази хъайи ксари ахътин чкайрал гуьмбетар эцигзава, абур пак зияратриз элкълуьрнава. Гъабурун гъурметдай Аллагъдивай чпин мурадари тѳлабун, руьгъдин динжвал гъьминарун патал пѳирерал датѳана инсанар къъвезва, абур садакъаар гузва, дуъа-яр ийизва.

Пѳирерин къадардал гъалтайла, алмирин гъисабзавайвал, Ахъгъар ва санлай Самур дере девлетлу я: Шалбуздагъдин пѳирер, Сулейманан, Нур бубадин, Нехет бубадин, малла Мегъамед бубадин, Мурад бубадин, Ширин бубадин, шейх Гъажи Гъуьсейн эфендидин, шейх Шефидин, Гъазур дидедин, Абумуслиман вах Муминатан, шейх Шуруллагъан, Гъажи Абдулкъадиран, Гъажи Кишмиш бубадин, Мирза Алидин, Шерифали бубадин, Вагъуф бубадин, Булут бубадин, Миминан, Бренбеган... (чеб Аллагъдин рагъметдик кваз хъурай) пѳирер. Амма къенин ихтилат и мукъвара чна зиярат авур Табасаран райондин бязи пѳирерикай ва Дербентдин машгъур "Къырхлярдидай" я.

Кыле Дербент шегъердин имам, устаз Исамудин эфенди, адан стха, диндин "Бабуль Аб-ваб" центрада шейх Абдулла эфендидин тѳварунихъ галай Исламдин университетдин ректор Саидов Ариф эфенди, къази Шагъабудин гъажи Керимов аваз алатай вацра дингъглирин чѳехи десте (абурун жергеда Къиблепатан Дагъустандин районринни хуьрерин имамар, Азербайжан, Ингушетия, Чечен республикайрай мугъманар, СМИ-дин векилар ва теклифнавай маса ксар авай, Ахъгъ райондай лагъайтѳа, райондин имамрин Советдин председателъ Абдулашим Гъажи Абдулгъашумов кыле аваз 20 касди иштиракна) Табасаран райондин сергъятдал кѳватѳ хъана. Ахпа диндин месэлайрин рекъый Табасаран муниципалитетдин кылин куьмекчи Назир Зульфукъаров (пѳирерал зиярат Табасаран райадминистрациядин гуьзчивилик квай), рагъметлу шейх Сиражутдин эфендидин стха, географиядин муаллим Абдулкъафар Исафилов кыле аваз машинрин цѳиргъ райондин центр Хучнидиз фена ва дагълух гуьзел тѳебиатдин дѳередай дагъдин Халаг хуьруьз (ам гъуьлуьн дережадилай 2200 метрдин къакъанда ава), шейх Наврузбег Алибегован сур-пѳирел хкаж хъана.

- Мегъамед Пайгъамбардин ﷺ тухумдикай тир тарикъатдин шейх Гъажи Наврузбег, гъахъикъатдани, вичин девирда Къиблепатан Дагъустанда мусурман диндиз къуват гайи бажарагълу кас хъана. Адахъ чан аламаз гъаф мажузатар авай ва бязибур вич рагъметдиз фѳейдилай къулухъни малум я. Икѳ, невейриз адан сурал кутугай гуьмбет эцигиз кѳанз, абур са шумудра кѳвалахдив гатѳумна, амма гъар сеферда эцигай цлар пакадин йикъан зкуьнахъ чеб-чпелай чкѳанваз жедай. Са йѳифиз кѳвалахдин кыл кун-

вайдаз ахварай аквада хъи, Наврузбег бубади атана, адаз наразивилелди "зун инжиклу ийи-мир, азаддиз ибадат ийиз гице тѳун!" лугъуда. Гъанлай къулухъ адан сурук мад садани хуькуьр хъувунач, - суьгъбетна шейхдин муьруьд Шагъабудин эфенди къази.

Чна кыл чѳугур къвед лагъай зиярат Гурик (800 м.) хуьруьнзгъли, Накшибанди тарикъатдин шейх, рагъметлу Зияудин Юсуф Гъажидин (1860-1932-йй.) сур хъана. Рагъметлудан хтул, хуьруьн мискѳиндин имам Исамудин муаллимди вичин халу Зияудин Юсуф Гъажидин уьмуьрдин баркаллу рекъикай зияратчийриз итижлу ихтилат авуна. Чкадин жемьатдихъ галаз суьгъбетра шейх рикѳел хкайдалай къулухъ зияратчийр Хурик хуьруьз эхвичѳна, рагъметлу шейх, устаз Сиражутдин эфендидин сурал дуъа ва зикир авуна.

- Шейх, устаз Сиражутдин эфенди чин тийидай кас Къиблепатан Дагъустанда саки авач, - къейдна адан ирс давамарзавай Исамудин эфенди Саидова. - Ада чи хуьрера Ислам диндин табѳигъат тухуз башламишай вахтни къенин девир гекъигайла, чилинни цавун арада къван тафават ава. Аллагъдиз шукур хъуй, къе чи вири хуьрера мискѳин, медреса, азан ава, мавлидар къурмишзава. Жегъилри, ички-пѳапѳрусдикайни чѳуру кра-рикай хкечѳна, бубайрилай атанвай адетдин Ислам диндихъ чин элкълуьрнава. Эхъ, им тарикъатдин шейх Сиражутдин эфендидин ва адан муьруьдрин дестедин зегъметдин нетижа я. Гъавил-ляй алай девирда чаз жемьат дуьз рекъе твадай гъахътин алмар, устазар, шейхер, насигъатчи руьгъдин регъберар герек я.

Гъавурдик квачир бязибур пак, хъсан ксарин сурарал-пѳирерал зиярат авун, гуя абуроз икрам, ибадат ийизва лугъуз, инкарзава. Амма чир хъана кѳанда, чна абуроз ваъ, гъелбетда, Аллагъ-Тааладиз ибадатзава. Аллагъдиз мукъва, пара кѳани, дуъа къабулдай авлийринни алмирин гъурметдай Аллагъдивай тѳлабзава. Къе чи зияратдин мурад-метлебини пѳирерал дуъа авун, абур рикѳел хкун, абурун берекатдикай пай къачун, акъалтзавай несилдиз бубайрин пак адетралди эдеб-ахлакдин тербия гун я, - алава хъувуна Исамудин эфендиди.

Нисинин кѳап ва тѳуьнар Хучнидин цѳийи мискѳинда авуна, зияратчийр Дербентдин "Къырхлярдал" атана. Амай сурарикай ам къванцин цларалди кылди авунва. Ина гъеле VII асирдилай пуд жергедаваз сурарин (абурун къадар 40 я, туьрк чѳалал - къырхляр) винел элкълвей ва яргъи кѳалубрин чѳехи къванер-саркофагар ала. Кеферпатан Кавказда мусурманрин виридалайни къадим ва пак пѳирерикай сад тир анал датѳана зияратчийр ала. Пѳирехъ гелкъвезвай къуллугъчиди зияратчийриз ина чеб тухун лазим тир къайдайрикай ва пѳирен тарихдикай суьгъбетзава. Къейд ийин, ина саки 1500 йис идалай вилик, тахминан 642-йисуз, Мегъамед Пайгъамбар ﷺ кечмиш хъайи 10 йисалай, Ислам дин гъаз атай адан муьруьдар, женгинин юлдашар кучукнава. Адет тирвал, чнани и юкъуз абурун руьгъерихъ дуъаяр кѳелна, садакъаар пайна (Аллагъди къабулрай!) ва идалди пѳирерал чи сиягъатни кылиз акъатна.

Исламдин эдебар ва ахлакьар

Ямин МЕГЪАМЕДОВ,
диндин рекъый алим

(Эвел - 6-7, 9-12, 14-нумрайра)

Маса са гъадисда лагъанва: **"Рекъе авай са кас (яргъал сеферда аваз) баябан чуьлда авай чѳавуз адан гъайван (балкѳан) квахъна. Вичелни а касдив гъай вири тѳуьнхъун алай. Геждалди къекъвена, жагъун тавурла, михъиз умуд атѳана, ам, тарцин патав атана, адан хъендик ярх хъана (гъайван жагъуникай умудсуз яз). И гъалда авайла, садлагъана ам (гъайван) адан кылив атана ахкъатна. Ада тадиз адан къенерар къуна ва лап шадвилляй лагъана: "Я Аллагъ, Вун зи бенде я, зун Ви раббѳи я!". А кас и кыл, а кыл авачир шадвилляй инал гъалатѳ хъана. Инсанди туба авур чѳавуз Аллагъ генани шад жезва". (Муслим).**

2. Гуьзчивал авун. Мусурман касди Аллагъди вичел гъамиша гуьзчивал ийизвайди, Ада вич ахтармишзавайди, Адаз вири акъазвайди, Адаз инсандин вири крар, сирер чизвайди гъиссна кѳанда. Гъаѳ хъайила инсанди вич дуьз тухузва, рикѳин секинвал жезва, ада Аллагъдин мукъвавал, регъим гъиссзава ва ада са Аллагъдиз чин гана, амай вири затѳарихъай элкълвезва. Аллагъди лугъузва: (31-сура, 22-аят, мана): **"Ва ни вичин чин (са) Аллагъдиз (михъиз) муьтѳуьгъарайтѳа, (вични) сидкъидай диндар амал ийизвайди яз, дугъриданни, ада лап мягъкем гѳигъ (эпи-нин кыл)"** кѳевиз къунва (Аллагъдихъ галаз мягъкем алакъа хуьзва)..."

4-сурадин 1-аятда лагъанва (мана): **"Эй, инсанар! Кичѳе хъухъ квез куь Раббидикай, Вичи куьн са чандикай (Адамакай) халкъ авур, ва адакай адаз жуьт (паб - Гъава) халкъай, ва абуркай къведакайни гъаф итимар ва дишегълияр (чилел) чукѳурай. Кичѳе хъухъ квез Аллагъдихъай Вичин тѳварцѳелди куьне сада садавай тѳлабзавай, ва мукъвавилин алакъайрихъайни (кичѳе хъухъ абур чѳуриз). Гъахъикъатда, Аллагъди квел гуьзчивалзава".**

Гъадисда лагъанва: **"...Вуна Аллагъдиз ибадатун, гуя ваз Ам акъваза. Эгер ваз Ам акъазвачтѳа, гъахъикъатда, Адаз вун акъазва" (Бухарий, Муслим).**

Чи уьмметдай тир диндар ксар виликдай гъа ихътин гъалда хъана. Мисал яз, чѳехи табиѳи тир Абдуллагъ бин Динара (Аллагъди регъим авурай вичиз) лугъузвайвал, ам са сеферда Умар бин Хаттабахъ (Аллагъ рази хъурай вичелай) галаз Меккада са куьчедиз экъѳѳна. Куьчедиз хипер гвай са кас атана. Умара (Аллагъ рази хъурай вичелай) а чубандиз лагъана: "Заз ви са хеб маса це". Ада "зун иесидин лѳукѳарикай я, хиперни иесидинбур я" лагъана, жаваб хгана. Умара (Аллагъ рази хъурай вичелай) лагъана: "Жуван иесидиз хеб жанавурди тѳуьна лагъ". Чубанди жаваб хгана: "Бес Аллагъ гъинава а чѳавуз?!". Умар (Аллагъ рази хъурай вичелай) шехъна. Гуьгъуьнлай Умар (Аллагъ рази хъурай вичелай) чубандин иесидин патав фена, ам адавай маса къачуна ва чубандиз азадвал хгана.

3. Инсанди вичи ийизвай крарин гъахъ-гъисаб авун. Гъар са инсан и

дуьньядин уьмуьрдиз - къазанмишдай, амал ийидай вахтуниз ва ферзериз (важиблу тир крариз) - чпелди хийир къазанмишдай асул малдиз, сѳфтегъан пулдиз ва суннат крариз - асул малдал къвезвай ар-тухан хийирдиз, алава къазанжийриз ва гунагъ крариз - алверда жезвай зияндиз, зарардиз хъиз килигна кѳанда. Инсанди гъар йикъан нянихъ, азад вахт жагъурна, йикъан къене вичи авур амалрин гъахъиндай гъахъ-гъисаб тухвана кѳанда. Эгер адаз вичин ферзера нукъсанар аваз акуртѳа, ада вичиз айиб ва туьгъмет авуна, абур дуьзар ва тамамар хъувуна кѳанда. Гъа и къайдада суннатрани. Эгер адаз гунагъар, къадагъа крар авурвилляй вичиз зиян хъанвайди акуртѳа, ада пашманвална, туба авуна, диндар амал хъувуна кѳанда, чѳуру кар дуьзар хъувун яз. Им жуван чандин гъахъиндай гъахъ-гъисаб тухун я. Ам жуван чан дуьз хъийидай, эдеблу ийидай, хъсанардай ва михъи ийидай са рехъ я. И кардиз ихътин делилар ава:

1. Къуръанда лагъанва: (59-сура, 18-аят, мана): **"Эй, иман гъанвай-бур, кичѳе хъухъ квез Аллагъдихъай (Адан эмирар кылиз акъудиз, Адан къадагъайрикай яргъаз жез куьне куьн хуьх Адан азабдикай) ва къуй гъар са чан килиграй ада пакадин югъ (Къияматдин югъ) патал вуч гъазурнаватѳа. Ва кичѳе хъухъ квез Аллагъдикай, гъахъикъатда, Аллагъдиз куьне ийизвай амалрикай (вири) хабар ава!"**

И аятда авай "килиграй гъар са чан" ибара пакадин йикъаз дуьз гъазурвал акун патал авунвай крарин гъахъ-гъисаб тухунин жигъетдай гузвай эмир я.

2. Умар (Аллагъ рази хъурай вичелай) халифади лугъузва: **"Куьне куь чанарин гъахъиндай гъахъ-гъисаб твах, (Аллагъди Къияматдин юкъуз) гъахъ-гъисаб тухудалди".**

3. Али (Аллагъ рази хъурай вичелай) халифади, йѳф алукайла, вичин кѳвачер лашуналди ягъиз, вичи вичиз лугъудай: **"Вуч амал авуна къе вуна?"**

Гъа икѳ, чи уьмметдай тир диндар ксари чпи гъилляй ахъаяй, къайгъусузвал авур крарин патахъай, айиб ийиз, чпин чанарин гъахъиндай гъахъ-гъисаб тухузвай. Ам (яни чан) (Аллагъдихъай) кичѳе хъунал мягъкемариз, адаз вичин гъевесриз табѳий хъун къадагъа ийиз. Аллагъдин гѳаралди амал авун патал: (79-сура, 40, 41- аятар, мана): **"Ва низ, вичин Раббидин вилик акъвазуникай (ва Адан "гъайбатдикай, чѳехи-вѳликай") кичѳе хъанатѳа, ва вичи вич (нефс) кѳеви гъевесрикай (къизмишвилерикай) хвенатѳа" - (40), "(Бес) гъахъикъатда, Женнет - ам "хтана акъваздай чка" (мескен) я (адаз)" - (41).**

(Къаѳѳ ама)

"Лезги газетда" диндин пак кхъинар жезва. Гъавилляй ам чиркин чкайрал гадарун къадагъа я.

Диндин месэлайриз талуьк суалар пайда хъайитѳа, ватцапдин
8-989-653-42-35 нумрадиз кхъихъ.

Лезги
газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информатизациядин, алакьадин ва массовый коммуникацийрин министерство

367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 "а"

КЪИЛИН РЕДАКТОР

М. И. ИБРАГЪИМОВ

(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН

ЗАМЕСТИТЕЛЬ

К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ

66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ

Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ

66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН

Н. М. ИБРАГЪИМОВ

66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН

Ж. М. САИДОВА

66-00-63

КУЛЬТУРАДИН

Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ

66-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН

М. А. ЖАЛИЛОВ

66-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН

Р. С. РАМАЛДАНОВА

66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ

66-00-62

КАССА

66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР

М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ

Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

Газет йиса 52 сеферда акъатзава
Газет алакьадин, информационный техноло-
гийрин ва массовый коммуникацийрин хиле
гуьзчивал авунин рекъай Федеральный кьул-
лугъдин Дагъустан Республикада авай Управ-
лениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистра-
ция авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалаяр редакцияди туькьур хъийизва.
Макъалайриз рецензияр гузавач ва абур эл-
къвена вахкузавач. Редакциядинни макъалай-
рин авторрин фикрар сад тахъун мумкин я.
Газетда чап авун патал теклифнавай матери-
алра гъанвай делилрин дуьзвилини ва керчек-
вилини патакъай жавабдарвал авторрин чпин
хиве гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинован
проспект, 1 "а". Печатдин кьвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 17.20

Газет "Издательство" "Лотос"
ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,
Пушкинан куьче, 6.

Тираж 6432

Илишандик квай материалар
гъакьидихъ чапзавайбур я.

Икъван яшар хъанвайбуру кьелрай
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД

Отделение - НБ РД г.Махачкала

БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Гь

Мубаракрай!

Къурагъ райондин Аладаш хуьре яшамиш жезвай Дер-
бент шегъердин ракъун рекъин начальник
Рагъметуллагъ Нурович ЭСКЕНДАРОВАЗ:

Къурагъ дагълар,
гуьзел Ватан,
Гъамиша рикI
цIигел Ватан.

Куь къужахда чIехи хъана,
Къе кьил лацу, рехи хъана.

Нур аватай ракъун рельсер,
Ваз уьмуьрдин пеше хъана.
Гатфари ваз гана цуьквер,
Ви дережа вине хъана.

Мубаракрай ваз хайи югъ,
Вун - балайриз багъа буба.
Сад Аллагъди чаз гайи югъ,
Гъар дердиниз дава, буба.

ВАЗ ВИ 70 ЙИСАН ЮБИ-
ЛЕЙ МУБАРАКЗАВАЙ
УЬМУЬРДИН ЮЛДАШ, РУХ-
ВАЯР, СУСАР, ХТУЛАР ВА
ВИРИ БАГЪРИЯР.

“Лезги газетдин” 100 йисан къаршидиз...

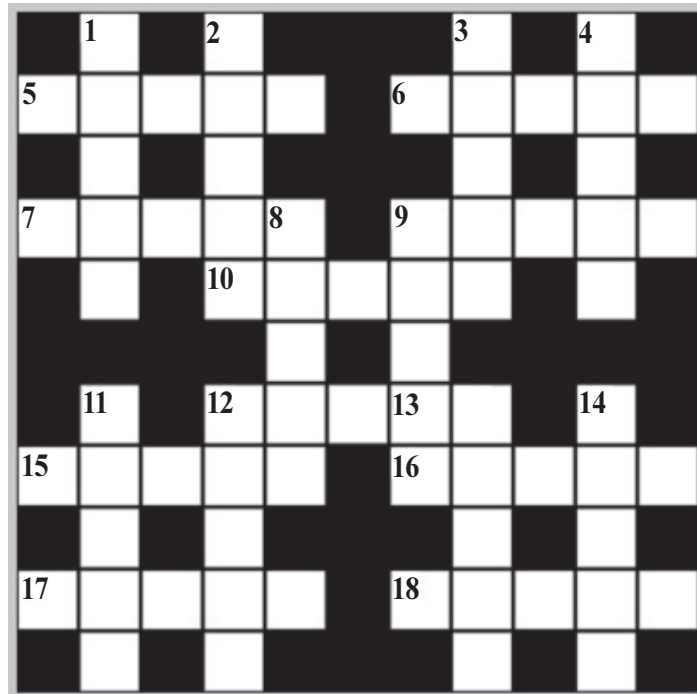
Лга ЭНВЕР

Жуьмядилай жуьмядалди
вилив хуьз,
ВерцIи тIуьнар чи гъар садан
кIвалив хуьз,
Руьгъдин эмир - устад заргар
лезгидин,

Нурар ала вал успагъи
гуьзгуьдин.
Виш йисарин тарих кIватIиз
деринрай,
Эбедивал успат я ви виринра.
Жавагьирар авахъзавай
мецелай,
Кими тахъуй садрани чи
варцелай!

Кроссворд

ТуькIуьрайди - Майудин АБДУЛЛАЕВ, КIварчагъ

ДУЬЗ ЦIАРАРА: 5. Хъсанвал авуна къазанмишзавай чухсагъул.
6. Дагъустандин са вацI. 7. Куьлугъ цацар алай вал. 9. Яд жхатзавай
чка. 10. Сафа, кеф. 12. Партал. 15. Салан майва. 16. Гъаларин кIватI.
17. Гъайвандин хамунал эцигдай лишан. 18. Дана.

ТИК ЦIАРАРА: 1. Вилик заманада девлетлу кас. 2. Миргерин
жинсинин гъайван. 3. ЯцIу парча. 4. Салан майва. 8. Шаир Куьре ...
9. Гуьрчегардай затI. 11. Къайда. 12. Къанунсуз кар авурдавай къа-
чудай гъакь. 13. Пад. 14. Тилит, кIватIал, жерге.

Ким хъуьрезва

Фазила АБАСОВА

Примаз фин тавуна...

Къве сеферда эвленмиш
хъанатIани, Магъидин бахт ахъа
хъанач. Аялар галаз патал хуь-
ре текдиз амуькна. Яшайишдин
гъикъван четин уламрал гъал-
тайтIани, Магъиди вири крарай
вичин кьил акъудзавай. ЯтIани
дишегълидилай алакь тийидай
дердиярни расалмиш тахъана
амуькдач эхир. Нел меслята?

Ни ийида? Тек са
стхади. Гъамни 20 кило-
метрдин яргъа ава.

- Гъа кьей зун, - вичи вичик
лагъана Магъиди, - къвалав гъай
гъвечIи хциз фикир тагана, -
къуншидал алай Примаз фин та-
вуна, зи вуч ийкъ авай патал хуь-
рера?

- ГъакI лагъ тIун, чан б-а-ах,
къудгунна къарагъна вич алай
чкадилай хва Рамис, - зунни гъар
юкъуз халудин кIвализ фидай-
ди тир. Гъайиф...

С.А.Эфендиев

И ийкъара чи арадай азад-
диз къуршахар къунай СССР-
дин спортдин мастер, ДГТУ-дин
профессор Сулейман Абдура-
гимович Эфендиев акъатна.

С.А.Эфендиев Махачкъала-
да дидедиз хъана. Гуьгъуьнлай
хизан бубайрин Ватандиз - Ахце-
гъиз куьч хъхъана. 14 йисан яшда
авайла, кIелунар дагъвийрин ин-
тернатда давамарун патал ам
Каспийскдиз атана.

1953-йисуз ам ДГУ-дин (гъа
чIавуз - ДГПИ) къецепатан чIа-
ларин факультетдик экечIна.
Университет акъалтIарайдалай
кьулугъ ам Каспийск шегъердин
2-нумрадин мектебда ингилис
чIалан муаллим яз кIвалахал
акъвазна. Са тIимил вахт арадай
фейила ам Ленинграддин гими-
яр эцигдай институтдин Дагъус-
танда ахъайнавай филиалдиз
хъфена.

Гуьгъуьнлай С.А.Эфендиева
кIвалах ДГТУ-да давамарна. И
вузда ада 50 йисалай виниз де-
вирда зегъмет чIугуна.

Жегьилриз чирвилер гун ва
спорт - и кьве рехъ Сулейман
Эфендиеван уьмуьрда кьилин-
буруз элкьвена. Спортдин рекъе
адахъ еке агалкъунар хъана: са
шумуд сеферда Урусатдин ва
Дагъустандин чемпион, СССР-
дин спартакиададин гъалибчи,
азаддиз къуршахар къунай, сам-
бодай СССР-дин спортдин мас-
тер.

Жегьилар спортдал рикI алаз
тербияламишунизни ада къетIен
фикир гузвай. С.Эфендиевавай
спортдин сирер чирай гзаф къа-
дар дагъустанвийрикай маш-
гур чемпионар хъана. Адан зегъ-
метдиз гуьрмет авунин лишан
яз, ДГТУ-дин спортдин зал Су-
лейман Абдурагимовичан тIва-
рунихъ янава.

С.Эфендиев РД-дин Обще-

ственный Палатадин сад лагъай
созывдин член, ДГТУ-дин рек-
тордин меслятчи (советник),
Каспийск, Махачкъала, Дербент
шегъерин, Ахцегърин хуьруьн
гуьрметлу гражданин тир.

Образованидин хиле яргъал
йисара гъакьисагъвилелди зегъ-
мет чIугунай ам "СССР-дин об-
разованидин лайихлу кьул-
лугъчи", "РСФСР-дин лайихлу
муаллим" тIварариз, Гуьрмет-
дин Ордендиз, цIудралди дип-
ломризни грамотайриз лайихлу
хъана.

Сулейман Эфендиев лезги
халкъдин чIалахъ, культура-
дихъ, хайи чилихъ рикI кузвай
чIехи ватанперес, кьегъал хва
тир. Чи газетдихъ галазни ада
гъамиша алакьа хуьзвай. Мил-
ли мярекратрал, гуьруьшрал ада
камаллу меслятар, насигатар
гудай. Куьмек герек яз вичин
патав атай гъар са лезгидиз ада
гъил яргъи ийидай. Гъавилай
адахъ еке гуьрметни, кесерни
авай.

“Лезги газетдин” редакция-
дин коллективди Сулейман Аб-
дурагимович Эфендиев рагъ-
метдиз финихъ галаз алакьалу
яз, адан хизанриз, багърийриз
башсагълугъвал гузва.

Нумрадиз шиир

Гъайиф Исамудин

Мариян БУГАЕВА, лезги чIалан муаллим

ЦIеридаз февралд вацран
Агакьна са хабар пашман,
Дагъустандиз чIлана ван,
Амач лугъуз Исамудин.

Вун акурдаз акъаз кIамай,
Вав рахайдаз рахаз кIамай.
Дамах тир вун Дагъустандин.
Гъайиф, амач Исамудин.

Гъар са касдин гуьрмет
хуьдай,
Пешедин сир, кьимет чидай,
Къегъал хва тир Исамудин,
Гъайиф, амач Исамудин.

Дагъви халкъдиз багъа тир
вун,
Вирибуруз багъри тир вун,

Кишдин няниз гъар гъафтеда
Вун экрандай чаз акъадай.

Гъич са касни гъайиф тежер,
Гъич са касни язух текъвер
Ажалди вун къакъудна хьи,
Чав хажалат агудна хьи.

Кьисмет хъурай ваз пак
женнет,
Вун чи халкъдин тир са
девлет,
Ви рехъ давам жеда, гъелбет,
Чи къегъал хва, Исамудин.

И дуьньядай фена вун фад,
Лугъур гафар амай вахъ мад,
Культурадин чIехи устад,
Чи рикIера амуькда вун!

“ЛГ”-дин 14-нумрадиз акъатай кроссворддин жавабар:

1. Замана. 2. Мазула. 3. Багъачи. 4. Барама. 5. Давугъа. 6. ДатIана.
7. Магъара. 8. Шалуми. 9. Къабила. 10. Къадагъа. 11. Гъалима. 12. ГъажикIа.
13. Жанаби. 14. Къариба. 15. Мураба. 16. Къураба. 17. Фугъара. 18. Мумачи.
19. Хазина. 20. Пакама. 21. Харапла. 22. Халича. 23. Шамума. 24. Тамада.

“Лезги газетдин” редакциядин коллективди авар чIалал акъат-
завай “Гъакьикъат” газетдин кьилин редактор Умахан Умахано-
ваз играми буба

АМИРХАН

рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз башсагълугъвал гузва.